

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ПРАКТИКУМ: СОЦІАЛЬНА СФЕРА

workshop book: SOCIAL SPHERE

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2022**

УДК 37.013.42 (038)

ББК 74,6 (92)

П56

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 04.02.22 р., протокол № 3.*

Рецензенти:

Ірина Савельчук – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та технології соціальної роботи Національного педагогічного ун-у ім. М.П. Драгоманова;

Ірина Круковська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувача кафедрою природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського медичного інституту ЖОР;

Сергій Котловий – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Практикум: соціальна сфера

П56

(workshop book: social sphere) / автори-укладачі: І. В. Літяга ,
С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. Житомир:
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 277 с.

ISBN

Практикум призначений для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітніми програмами «Соціальна робота» й «Соціальна робота. Соціальна педагогіка», та, які починають вивчати фахові дисципліни «Вступ до спеціальності», «Соціальна педагогіка», «Актуальні проблеми соціальної педагогіки». Побудований на засадах білінгвізму, він вміщує найбільш поширені поняття і категорії соціальної педагогіки та соціальної роботи як базових дисциплін соціальної сфери з перекладом та тлумаченням англійською мовою. До практикуму також увійшов короткий граматичний довідник з англійської мови. Одна із частин практикуму складається із професійно-орієнтованих творчих завдань з фахових дисциплін рідною мовою та частини завдань англійською мовою. Рекомендовано майбутнім соціальним педагогам, соціальним працівникам, викладачам соціально-педагогічних дисциплін, аспірантам, здобувачам, науковцям.

© Літяга І. В., 2022

© Ситняківська С. М., 2022

© ЖДУ імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Навчально-тематичний план дисципліни «Вступ до спеціальності»	6
Парктикум	16
Тема: Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна	20
Тема: Соціальна підтримка особистості.	50
Тема: Професійні цінності соціальної роботи.	66
Тема: Методи соціальної роботи.	73
Тема: Соціальна робота з сім'єю.	77
Тема: Соціальна робота з молоддю.	78
Тема: Соціальна робота з інвалідами та людьми похилого віку	81
Тема: Соціальна робота у сфері зайнятості.	86
Довідково-інформаційні дані для розв'язання вправ	97
Тлумачний термінологічний словник (соціальна сфера)	97
Граматичний довідник	230
Список літератури	265
Алфавітний покажчик термінів	268

ВСТУП

Модернізація вищої освіти, що відбувається на сучасному етапі в нашій країні, пов'язана, у першу чергу, з якісним оновленням змісту освіти та забезпеченням її мультикультурного характеру з огляду на процеси, які спрямовані на інтеграцію трудового потенціалу України на європейські країни. Національна політика підготовки галузевих фахівців, які б визнавались іншими державами та були конкурентоспроможними на сучасному ринку праці, зазнала значних позитивних змін, особливо стосовно рівня вивчення іноземних мов загалом та іноземних мов за фахом підготовки зокрема. Навчання іноземній мові й іноземною мовою стає невід'ємною складовою процесу формування сучасного фахівця.

Зважаючи на позитивні освітні тенденції мультикультурного характеру, керівництвом соціально-психологічного факультету до навчального плану магістратури було введено низку фахових дисциплін, які викладаються англійською мовою, що зумовило необхідність видання навчально-методичних матеріалів на білінгвальній основі, а також потреба у вивченні іноземної мови протягом усіх чотирьох років навчання на бакалавраті.

Варто відзначити, що категорійно-понятійний апарат соціальної сфери на сьогоднішній день уже сформований. Вітчизняними науковцями, які працювали і працюють у сфері соціальної педагогіки та соціальної роботи (Безпалько О. В., Головатий М. Ф., Зверєва І. Д., Лохвицька Л. В., Мигович І. І., Семигіна Т. В., Харченко С. Я. та ін.), були вивчені закономірності та зв'язки і взаємодії між об'єктами соціальної сфери, узагальнено практичний досвід і на цій основі сформовано понятійно-термінологічний апарат цієї галузі знань.

Презентований «Практикум: соціальна сфера» включає три поєднані практичні розділи.

Особливістю розділу «Тлумачний термінологічний словник» є представлення найпоширеніших термінів, які вивчаються та використовуються протягом усього періоду навчання бакалаврами й магістрами спеціальності 231 «Соціальна робота», а також стануть у нагоді у їх подальшій професійній діяльності. Цей розділ є допоміжним матеріалом не тільки для здобувачів вищої освіти, а й для тих, хто має відношення до професійної підготовки

соціальних працівників і соціальних педагогів, а також для тих, хто займається науковими дослідженнями в даній сфері. Також даний розділ не охоплює абсолютно всі терміни та поняття з соціальної роботи та соціальної педагогіки.

Граматичний довідник надає можливість здобувачам вищої освіти спеціальності «Соціальна робота», викладачам, науковцям оперувати визначеннями основної термінології, висловлювати власну думку, ставити питання відповідно англійської граматики. Даний довідник містить класифікацію типів та схем речень, порядок встановлених у них слів, правила вживання частин мови, неправильних дієслів, схем часових форм, систему скорочень, словосполучення найбільш уживаних слів.

У Практикумі представлені професійно-орієнтовані та творчі завдання, які можуть використовуватись під час проведення практичних, лабораторних занять, самостійних і контрольних робіт з навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Соціальна педагогіка», «Актуальні проблеми соціальної педагогіки», що сприятиме у подальшому використанню знань та умінь у практичній професійній діяльності.

Видання українською та англійською мовами полегшить роботу бакалаврів, магістрантів при вивченні фахових дисциплін іноземною мовою та дасть можливість використовувати більшу кількість ресурсів при навчальній та науково-дослідній соціальній роботі, а граматичний довідник розширить спектр дій стосовно презентації наукових теоретичних та практичних надбань у цій сфері.

Кожен зі здобувачів та фахівців може користуватись даним виданням у цілому або обирати необхідний для себе розділ.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

Модуль I. Сутність наукової організації праці студентів спеціальності «Соціальна робота» та теоретичних засад соціальної роботи

Ознайомлення зі специфікою організації навчального процесу у закладі вищої освіти. Визначення наукової організації праці (НОП). Формування умінь наукової організації праці. Принципи, на основі яких побудований навчальний процес у ЗВО. Основні форми організації навчального процесу у ЗВО. Форми організації контролю й оцінки знань і умінь студентів. Адаптація студентів у ЗВО. Визначення труднощів адаптації першокурсників. Засвоєння інформації. Психологічні механізми засвоєння інформації. Стадії процесу засвоєння інформації. Основні характеристики засвоєння інформації. Рівні засвоєння інформації. Основні етапи сприймання та осмислення навчальної інформації. Запам'ятовування матеріалу. Види запам'ятовування. Основні закони запам'ятовування. Поняття забування. Основні правила конспектування. Позааудиторна самостійна робота студентів. Праця з книгою. Конспектування. Планування студентом самостійної навчальної діяльності. Етапи індивідуальної роботи, етапи формування організаційних умінь.

Визначення поняття соціалізації. Результат процесу соціалізації. Визначення поняття соціальне виховання. Мета процесу соціалізації. Основні підходи щодо розгляду сутності процесу соціалізації. Теорія соціалізації Ф.Г. Гіддінса. Підходи щодо осмислення процесу соціалізації Е. Дюркгейма, Т. Парсонса, Ч. Кулі та Д.Г. Міда. Сучасні підходи українських філософів щодо поняття соціалізації.

Історія створення та формування основних підходів, мети, принципів, методів і технологій соціальної роботи. Процес становлення соціальної роботи. Теоретичні підходи щодо становлення соціальної роботи. Напрями розвитку теорії соціальної роботи. Сутність понять «соціальна робота» та «соціальна педагогіка», їх

порівняння. Визначення соціальної роботи в науковій літературі. Теорія соціальної роботи. Соціальна робота як наука. Предмет дослідження теорії соціальної роботи. Напрями формування теорії соціальної роботи. Закономірності соціальної роботи. Завдання соціальної роботи. Принципи соціальної роботи. Діяльність наукових організацій та установ, які проводять дослідження у сфері соціальної роботи. Етапи розвитку соціальної роботи в Україні. Соціальна робота як навчальна дисципліна. Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками. Соціальна робота як практична діяльність. Основні аспекти соціальної роботи. Принципи соціальної роботи як практичної діяльності. Процес здійснення соціальної роботи на різних рівнях. Функції соціальної роботи. Соціальний захист. Соціальна допомога. Соціальні послуги.

Стратегії соціальної підтримки особистості. Історичні витoki соціальної підтримки особистості. Теорії соціальної підтримки особистості. Моделі соціального розвитку. Нормативно-правові джерела соціальної роботи. Соціальна політика України. Соціальна молодіжна політика України. Загальна декларація прав людини. Конвенція ООН про права дитини. Міжнародний пакт про цивільні і політичні прав. Конституція України. Закони України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про органи служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», «Про основні принципи соціального захисту ветеранів праці й інших громадян літнього віку». Соціальна робота з дітьми та молоддю. Соціальне обслуговування. Соціальний супровід. Соціальна профілактика.

Соціальна реабілітація. Соціальне інспектування. Фахівець із соціальної роботи. Волонтерський рух. Соціальний менеджмент. Соціальний працівник. Соціальні послуги. Складні життєві обставини. Клієнт. Користувач соціальних послуг. Вимоги до фахівця соціальної роботи.

Основні стандарти етичної поведінки. Показником професіоналізму соціального працівника є дотримання етичного кодексу. Професійні цінності соціального працівника формуються на основі матеріальних, соціально-політичних і духовних цінностей. В основі соціальної роботи лежить гуманне, добродійне ставлення до особистості. Підходи різних мислителів, науковців щодо визначення гуманізму на різних етапах розвитку суспільства. Поняття емпатії в соціальній роботі. Різні підходи та теорії щодо розуміння емпатії. Специфічні цінності, якими володіють соціальні працівники як професійна група. Компоненти соціальної роботи: цінності матеріальної культури, духовні цінності. Документ «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти». «Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи». Стандарти етичної поведінки. Професійні стосунки з клієнтами. Етика стосунків з агенствами й організаціями. Етика стосунків з колегами. Ставлення до професії.

Соціальна робота у місті та сільській місцевості. Сутність, форми, методи, зміст соціальної роботи визначаються географічними й регіональними особливостями проживання споживачів соціальних послуг. Соціальний рівень життя в сільській місцевості. Традиції виховання дітей у сільській місцевості (історичний та сучасні підходи). Фактори, які ускладнюють соціальну роботу на селі. Основні напрями соціальної роботи на селі. Дослідження поняття «міста» в Україні та за кордоном. Фактори, що зумовлюють специфіку соціальної роботи у місті. Індивідуальна, групова, колективна робота у місті.

Система соціального обслуговування населення. Система Міністерства праці та соціальної політики. Функції Міністерства праці та соціальної політики України. Завдання облдержадміністрацій.

Основні завдання районних облдержадміністрацій. Територіальні центри соціального обслуговування. Послуги територіальних центрів соціального обслуговування населення. Діяльність дитячих будинків-інтернатів.

Соціальна робота в системі освіти. Поняття та мета освіти. Формування соціальної роботи у сфері освіти в Україні. Особливості соціальної роботи в системі середньої освіти. Організація роботи соціальних служб. Функції соціальних служб. Принципи діяльності соціальних служб. Соціально-педагогічний модуль у школі: завдання та напрями діяльності. Зарубіжний досвід соціальної роботи у сфері освіти. Соціальна робота в системі вищої освіти (діяльність студентської соціальної служби).

Соціальна робота у сфері культури. Методологічні основи соціальної роботи у сфері культури. Поняття соціальної соціалізації. Соціокультурна анімація. Аніматор. Функція соціального працівника у сфері культури.

Партнерство соціальних служб та благодійних і громадських організацій. Історія виникнення громадських організацій і товариств. Державний сектор суспільства. Комерційний сектор суспільства – недержавні прибуткові організації. Сектор добровільної активності. Механізм соціальних взаємовідносин держави й некомерційних організацій. Державне соціальне замовлення. Соціальне обслуговування. Державне соціальне спонсорство. Лобювання. Стимулювання соціальної активності прямим фінансуванням. Соціальне стимулювання недержавних спонсорів. Молодіжні громадські організації. Громадські організації. Благодійні організації. Благодійництво. Меценатство. Спонсорство. Основні напрями благодійної діяльності. Основні напрями партнерства організацій соціальної сфери і організацій третього сектора.

Соціальна робота на підприємстві. Соціальна служба на підприємстві. Напрями її роботи та функції. Склад соціальної служби на підприємстві.

Соціологічні методи роботи. Використання методів збору

соціологічної інформації у певних дослідженнях. Етапи проведення соціологічних досліджень. Об'єкт та предмет соціологічного дослідження. Пошукові, описові та аналітичні дослідження. Разові й повторні соціологічні дослідження. Монографічні дослідження. Збір первинної соціальної інформації – аналіз документів, соціологічне спостереження. Види документів: офіційні, статистичні, неофіційні, іконографічні, фонетичні. Методи аналізу документацій. Традиційний (неформалізований) аналіз (внутрішній і зовнішній). Формалізований аналіз документів (контент-аналіз). Напрями використання контент-аналізу. Відбір документів. Невключене і включене спостереження. Планування та етапи спостереження. Запис результатів, контроль та звітність. Метод опитування. Анкета. Соціологічне інтерв'ю (вільне, стандартизоване, напівстандартизоване). Панельне, групове, клінічне та фокусоване інтерв'ю. Вимоги до соціального працівника щодо проведення інтерв'ю. Фокус-група. Соціометричний метод опитування.

Організаційно-розпорядницькі методи. Поняття менеджменту. Основні методи керівництва. Розпорядницькі (адміністративні) методи. Дисциплінарні методи. Адміністративні методи. Регламентуючі, розпорядницькі й дисциплінарні методи. Функції управління: планування, організація, контроль, координація, мотивація. Підфункції функції планування: прогнозування, моделювання, програмування. Визначення мети, основні етапи формулювання мети. Методи прийняття управлінських рішень.

Психологічні методи соціальної роботи. Основні методологічні принципи використання психологічних прийомів і технік: директивний, недирективний. Здійснення впливу на клієнта через індивідуальну, групову роботу та роботу у мікросередовищі. Діагностика психологічного стану клієнта. Соціальна робота з групою. Клієнти групової соціальної роботи. Стадії та цілі терапевтичного процесу. Основні моделі соціальної роботи з групою. Групи відновлення. Групи відновлення умінь. Освітні групи. Посередництво. Групи самодопомоги. Терапевтичні групи.

Актуальні методи соціальної роботи. Командна соціальна робота. Волонтерство. Телефонне консультування. Соціальна робота у спільноті. Фостеринг. Самокерована групова робота. Мобільна соціальна робота. Соціально-культурна анімація. Моделі командної роботи: мультидисциплінарна, міждисциплінарна. Етапи та принципи роботи міждисциплінарної команди. Волонтерська допомога. Волонтери. Телефонне консультування: спеціалізовані й загальні гарячі лінії. Соціальна робота в громаді. Діяльність місцевої громади. Основні характеристики та джерела діяльності місцевої громади. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування. Прийомна сім'я, фостеринг. Самокерована групова робота, її принципи, модель (стадії). Мобільна соціальна робота. Вулична соціальна робота.

Головне завдання соціальної роботи. Вимоги до педагогічних особливостей соціальних працівників. Вимоги до індивідуальних особливостей соціальних працівників. Індивідуальні якості соціальних працівників. Особистісні якості соціальних працівників. Вимоги до професійної підготовки соціальних працівників. Обов'язки соціальних працівників незалежно від професійних умов діяльності. Посади, які може обіймати випускник спеціальності «Соціальна робота». Місця роботи випускників спеціальності «Соціальна робота». Знання, уміння та цінності соціальних працівників.

Модуль II Соціальна робота з різними категоріями клієнтів у закладах соціальної сфери.

Історичні аспекти соціальної роботи з сім'єю. Ставлення до проблем сім'ї в Конституції України. Кодекс про шлюб та сім'ю. Соціально-правовий захист сім'ї. Рівність батьків щодо виховання дітей. Соціальний захист і соціальне забезпечення сім'ї. Закон України «Про державну допомогу сім'ям із дітьми». Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям». Указ Президента України «Про соціально-економічну підтримку становлення та розвитку студентської сім'ї». Сім'я як об'єкт соціальної роботи. Типи сімей, які

потребують соціальної підтримки. Дослідження соціального стану сім'ї. Заклади й установи, які уповноважені проводити соціальну роботу з сім'єю. Форми та методи соціальної роботи, соціальні технології, технології соціальної роботи з сім'єю. Соціальна робота з різними типами сімей. Соціальна робота з молоддю сім'єю. Соціальний супровід різних категорій сімей. Соціально-педагогічні моделі роботи з прийомною сім'єю.

Роль молоді у формуванні та розвитку сучасної України відповідно до умов соціальної політики держави. Проблеми сучасної молоді. Історичні аспекти соціальної роботи з молоддю. Напрями державної політики щодо соціальної роботи з молоддю. Механізми формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні. Завдання суб'єктів соціальної роботи з дітьми та молоддю. Права суб'єктів соціальної роботи з дітьми та молоддю. Об'єкти соціальної роботи з молоддю. Види соціальної допомоги молоді в Україні. Поняття соціальної профілактики. Зміст соціальної профілактики. Види та форми соціальної профілактики. Поняття соціального обслуговування. Основні засади соціального обслуговування. Види та форми соціального обслуговування. Поняття соціальної реабілітації. Зміст соціальної реабілітації. Види та форми соціальної реабілітації. Соціальна допомога молоді. Напрями соціальної допомоги молоді. Поняття соціального інспектування.

Роль жінки у становленні державного устрою. Психологічні й гендерні дослідження. Механізми здійснення диференціальної соціалізації. Правовий аспект соціального захисту жінок. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Всесвітні конференції жінок. Закон України «Про державну допомогу сім'ям із дітьми». Основні напрями соціального захисту жінок. Система державних інституцій, які здійснюють повноваження у сфері охорони дитинства та материнства.

Міжнародні аспекти правового захисту інвалідів. Визначення термінології. Соціальний захист дітей-інвалідів. ЗУ «Про охорону дитинства». ЗУ «Про державну соціальну допомогу дітям-інвалідам та

інвалідам з дитинства». Реалізація цільових програм з охорони дитинства. Права і гарантії дітей-інвалідів. Медичний патронаж дітей-інвалідів. Соціальний захист інвалідів усіх вікових груп. Державний захист інвалідів. Підстави для встановлення груп інвалідності. Установи соціального обслуговування інвалідів. Будинки-інтернати для інвалідів. Типи дитячих будинків-інтернатів. Діяльність соціальних служб та недержавних громадських організацій щодо захисту інвалідів. Діяльність соціальних служб для молоді. Зміст соціальної допомоги молодим інвалідам. Недержавні організації та установи інвалідів. Освіта, професійна підготовка та працевлаштування інвалідів. Обдаровані діти-інваліди. Комплексна програма освіти та фахової підготовки інвалідів. Професійне навчання інвалідів. Працевлаштування інвалідів. ЗУ «Про зайнятість населення». Соціальна реабілітація інвалідів.

Люди похилого віку в системі соціального захисту населення. Негативні стереотипи щодо людей похилого віку. Позитивні стереотипи щодо людей похилого віку. Мета діяльності з людьми похилого віку. Культурні традиції в контексті підтримки людей похилого віку. Зміна соціального статусу людини похилого віку. Фактори, від яких залежить задоволеність життям людьми похилого віку. Здоров'я як один із таких факторів. Батьківські обов'язки.

Організації та установи Міністерства соціальної політики. Діяльність будинків-інтернатів для людей похилого віку. Територіальні центри обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян і відділення соціальної допомоги вдома. Діяльність територіального центру соціального обслуговування людей похилого віку.

Поняття зайнятості та безробіття. Категорії людей в Україні, які входять до зайнятого населення. Поняття безробітної людини. Права працездатного населення в Україні.

Державна служба зайнятості. Організації та установи Державної служби зайнятості. Напрями роботи та види послуг Державної служби зайнятості. Сфери впливу, повноваження й компетенції Державної

служби зайнятості. Державний фонд сприяння зайнятості населення.

Форми працевлаштування у службах зайнятості. Організація оплачуваних громадських робіт. Надання компенсації і допомог. Види компенсацій. Розмір матеріальної допомоги у період професійної підготовки та перепідготовки. Умови виплати допомоги з безробіття громадянам, зареєстрованим на загальних підставах. Розміри допомоги з безробіття громадянам, зареєстрованим на загальних підставах. Умови припинення виплати допомоги з безробіття та матеріальної допомоги. Матеріальна допомога з безробіття. Добровільне соціальне страхування зайнятості.

Працевлаштування молоді. Поняття трудової міграції. Вторинна зайнятість молоді: форми роботи. Технології працевлаштування громадян у центрах зайнятості. Діяльність диспетчерсько-консультаційного центру. Сектори активної підтримки безробітних.

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Л.	П/С	Лаб.	С.р.	Інд.	всього	Л.	П/С.	Лаб.	С.р.	Інд.
Модуль І. Сутність наукової організації праці студентів спеціальності «Соціальна робота» та теоретичних засад соціальної роботи.												
Наукова організація праці студентів та її основні складові.	11	2	2	-	7	-		2	-	-	12	-
Філософські аспекти соціалізації особистості.	10	2	2	-	6	-		-	-	-	10	-
Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна.	11	2	2	-	7	-		-	-	-	10	-

Соціальна підтримка особистості.	10	2	2	-	6	-		-	-	-	10	-
Професійні цінності соціальної роботи.	11	2	2	-	7	-		-	-	-	10	-
Професійні сфери діяльності соціального працівника.	13	2	4	-	7	-		2	-	-	10	-
Методи соціальної роботи.	14	2	4	-	8	-		-	2	-	10	-
Соціальний працівник: загальна характеристика професії.	10	2	2	-	6	-		-	-	-	12	-
Разом за модулем 1	90	16	20	-	54	-	90	4	2	-	84	-
Модуль II. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів у закладах соціальної сфери.												
Соціальна робота з сім'єю.		2	4	-	4	-	14	2	2	-	10	-
Соціальна робота з молоддю.		2	2	-	6	-	9	-	-	-	9	-
Соціальний захист жінок.		4	2	-	4	-	10	-	-	-	10	-
Соціальна робота з інвалідами.		2	4	-	4	-	9	-	2	-	7	-
Соціальна робота з людьми похилого віку.		2	4	-	4	-	9	-	-	-	9	-
Соціальна робота у сфері зайнятості.		2	4	-	4	-	9	-	-	-	9	-
Разом за модулем 2	60	14	20	-	26	-	60	2	4	-	54	-
Усього годин	150	30	40	-	80	-	150	6	6	-	138	-

ПРАКТИКУМ

Алгоритм опрацювання лекційного матеріалу і літератури

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані лекційного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання лекційного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

*Інструкції щодо виконання індивідуальних і самостійних завдань,
підготовки до практичних занять*

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання теми за питаннями практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.

- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань має на меті вироблення умінь, необхідних для вирішення професійних завдань.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з вимогами до індивідуального завдання.
- Ознайомтеся зі змістом індивідуального завдання.
- Визначте, чи доводилося Вам виконувати подібні завдання.
- Проаналізуйте теоретичний матеріал, необхідний для виконання індивідуального завдання.
- Визначте питання, на які Ви не можете дати відповіді самостійно, та зверніться з ними на консультації до викладача.
- Конкретизуйте завдання, які Ви маєте вирішити в ході виконання індивідуального завдання.
- Складіть розгорнутий план виконання завдання.
- Підберіть методи виконання завдання.
- Виконайте індивідуальне завдання відповідно до плану.
- Проаналізуйте, чи всі поставлені завдання Ви виконали.
- Внесіть, при потребі, корективи до виконаного завдання.
- Оформіть завдання відповідно до вимог.
- Здайте завдання викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних контрольних робіт (ПМКР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМКР, заліку або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Тема: Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна.

1. Знайдіть відповідність:

Суб'єкти соціальної роботи	об'єктів соціальної роботи, які опинилися в скрутній ситуації, з метою її подолання звернулися до спеціалістів із соціальної роботи називають
Адвокати	правопорушників, злочинців, осіб, які здійснили незаконну дію чи проступок називають
Девіанти	спеціалісти, які надають послуги клієнтам
Клієнти	люди із поведінкою, що відхиляється від норм
Делінквент	специфічна функція йде мова, коли соціальний педагог/ працівник захищає права клієнтів

2. Знайдіть відповідність:

Девіантна	пріоритет загальнолюдських цінностей, поєднання інтересів суспільства і потреб особистості в отриманні соціальних послуг
Перетворююча	вид соціального обслуговування, який має на меті надання грошової допомоги у вигляді певних матеріалів чи продуктів

Посередницька матеріальна допомога	здійснення посередницької діяльності в інтересах клієнта між ним і його оточенням (сім'єю, професійним закладом)
Гуманність	яка функція належить до специфічних
Посередницька функція	поведінка, яка відхиляється від норми, нестандартна поведінка

3. Знайдіть відповідність:

Емпатія	соціальний працівник має дотримуватись принципу безкорисливості
Не нашкодь	соціальний працівник не має право
Розголошувати таємницю клієнта	базисна функція, яка передбачає вивчення, аналіз та оцінку індивідуальних та специфічних особливостей окремого індивіда, сім'ї, групи людей, а також постановку „соціального діагнозу”
Діагностична	головна заповідь соціального працівника
За будь-яких умов	здатність розуміти емоційний стан іншої людини

4. Знайдіть відповідність:

Волонтер	до переліку основних спеціалізацій соціального працівника не належить
Учитель-предметник	фахівці, не професіонали, які надають добровільну допомогу клієнтам соціальних служб
Емпатія	безкорислива самовіддана турбота про благо інших людей, готовність поступатися і жертвувати особистими інтересами заради іншої людини
Соціалізація	здатність розуміти емоційний стан іншої

	людини
Альтруїзм	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення соціального досвіду

5. Знайдіть відповідність:

Перетворююча	до переліку основних форм організації соціальної роботи не належить
Матеріальна допомога	вид соціального обслуговування, який має на меті надання грошової допомоги та допомоги у вигляді певних матеріалів чи продуктів має назву
Професійно-трудова	специфічна функція соціальної роботи
Медична допомога	Поширення ідей соціального захисту, об'єктивної інформації про види соціальних послуг
Інформаційна	вид реабілітації, коли говорять про заходи професійної орієнтації інвалідів, навчання, які сприяють перекваліфікації, навчанню та працевлаштуванню

6. Знайдіть відповідність:

Географічний	до переліку основних форм організації соціальної роботи не належить
Медична допомога	специфічна функція, коли соціальний педагог/ працівник захищає права клієнтів
Девіант	здійснення посередницької діяльності в інтересах клієнта між ним і його оточенням (сім'єю, професійним закладом)
Посередницька	вся соціальна робота здійснюється у певних чітко визначених межах: закладу, регіону, країни. Про який аспект соціальної роботи йде мова?
Адвокат	людей із поведінкою, що відхиляється від

	норми називаються
--	-------------------

7. Знайдіть відповідність:

Соціальний патронаж	процес пристосування індивіда до змін соціального середовища
Соціальна адаптація	правопорушника, злочинця, особу, яка здійснила незаконну дію чи проступок називають
Клієнт	принцип збереження конфіденційності інформації про клієнта
Делінквент	об'єкта соціальної роботи, який опинився в скрутній ситуації, з метою її подолання звернулися до спеціалістів із соціальної роботи називають
Принцип етичності	вид соціального обслуговування, який має на меті патрунування сім'ї, яка відносяться до групи ризику і які мають дітей, сім'ї в якій повернено дитину, або пройшла реабілітацію

8. Знайдіть відповідність:

Безробіття	система ціннісних орієнтацій особистості, в якій домінуючим мотивом і критерієм моральної оцінки є інтереси іншої людини чи соціальної спільноти
Адикція	стан особистості, пов'язаний із розірванням стосунків дитини та батьків
Бездомність	вимушене й тривале припинення роботи через неможливість знайти робоче місце
Бездоглядність	відсутність постійного житла в індивідів чи сімей, що робить неможливим ведення осілого способу життя та повноцінного соціального функціонування
Альтруїзм	залежність від деяких речовин, предметів або видів діяльності

9. Знайдіть відповідність:

Виховання соціальне	система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на становлення та реалізацію людини, групи, суспільства їх духовного потенціалу, а також гуманізацію відносин в
---------------------	---

	соціумі
Волонтер	рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує
Адикція	діти, які не мають постійного місця проживання у зв'язку із втратою батьків, асоціальними формами поведінки дорослих у сім'ї та діти, яких вигнали з дому батьки
Волонтерський рух	залежність від деяких речовин, предметів або видів діяльності
Безпритульні діти	фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер

10. Знайдіть відповідність:

Волонтерський рух	соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей
Депривація	фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер
Гендер	втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби
Групова соціальна робота	рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує
Волонтер	соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка»

11. Знайдіть відповідність:

Депривація	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Етичні принципи	психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент

	життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості
Лідер неформальний	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус
Життєва криза	положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки
Корекція	втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби

12. Знайдіть відповідність:

Лідер неформальний	різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів
Лідер формальний	групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням
Маргінали	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій
Корекція	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Мала соціальна група	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

13. Знайдіть відповідність:

	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини,
--	---

Соціальна допомога	умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян
Опіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Ресоціалізація	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо
Політика соціальна	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві

14. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Ресоціалізація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальне середовище	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне сирітство	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві

Соціальна педагогіка	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві
----------------------	--

15. Знайдіть відповідність:

Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді
Соціальне середовище	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальні послуги	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне сирітство	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку

16. Знайдіть відповідність:

Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних

	життєвих обставинах
Соціальний супровід сім'ї	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальні служби	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальний гуртожиток	спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді

17. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини
Соціальний супровід сім'ї	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад,

	трудоий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації
--	---

18. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Тренінг	це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
«Телефон довіри»	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
Усиновлення (удочеріння)	комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини

19. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Соціальний педагог	спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудоий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення

	для них сприятливих умов соціалізації
Тренінг	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Я-концепція	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Функції соціального педагога	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах

20. Знайдіть відповідність:

Малодітна	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Багатодітна	сім'я, в якій виховується двоє дітей;
Складна сім'я	сім'я, в якій немає дітей;
Неповна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків;
Багатодітна	сім'я, яка складається з кількох поколінь

21. Знайдіть відповідність:

Адвокат	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;
Помічник	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Консультант	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні

	здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
Менеджер	роль соціального працівника: впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю

22. Знайдіть відповідність:

Усиновлення (удочеріння)	передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця
Тренінг	спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані
«Телефон довіри»	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Функції соціального педагога	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми
Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем

23. Знайдіть відповідність:

Помічник	роль соціального працівника: допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації
Адвокат	роль соціального працівника: надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації
Експерт	роль соціального працівника: реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів

Посередник	роль соціального працівника: відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації
Консультант	роль соціального працівника: між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями

24. Знайдіть відповідність:

Агенти соціалізації	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів
Соціальна допомога	обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті
Складні життєві обставини	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Сім'я	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціалізація	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду

25. Знайдіть відповідність:

Соціальна допомога	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві
Соціальна робота	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів
Державна соціальна допомога	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна реабілітація	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях
Соціальна педагогіка	вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді

26. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних
-------------------	--

	ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
Соціальне сирітство	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальна стратифікація	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальні інститути	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальне середовище	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві

27. Знайдіть відповідність:

Соціальні сироти	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках
Соціальний гуртожиток	заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації

	регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції
--	--

28. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Соціальний супровід	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді
Соціальний педагог	спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей
Соціальний захист	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу

29. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід сім'ї	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Соціально-педагогічна профілактика	науково обґрунтований і вчасно застосований вплив на вихованців з метою збереження їх функціонального стану, попередження можливих негативних процесів у їх життєдіяльності; це діяльність із попередження соціальної проблеми, соціального відхилення та нейтралізації причин, які їх породжують.
Сім'я конфліктна	сім'я, яка в силу тих чи інших причин повністю або частково втратила свої виховні можливості;
Сім'я неблагополучна	сім'я, в якій постійно відбуваються конфлікти між подружжям
Соціальний супровід	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах

30. Знайдіть відповідність:

Неповна сім'я	сім'я, в якій немає дітей
Бездітна сім'я	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків
Державна соціальна допомога	короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів

Соціальна педагогіка	наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині
Соціальна робота	наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях

31. Знайдіть відповідність:

Соціальна стратифікація	ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві. В різних суспільствах можуть існувати різні форми соціальної нерівності: касти, клани, класи. Факторами поділу на страти можуть бути прибуток, багатство, престиж, освіта, фах, вік тощо
Агенти соціалізації	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду
Соціалізація	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Соціальні інститути	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальне середовище	різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції.

32. Знайдіть відповідність:

Освіта соціальна	комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп
Соціальні послуги	діяльність соціально уповноважених освітніх закладів та установ, спрямована на гармонійне формування дітей та молоді, розвиток їхніх природних обдарувань, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, що сприяє свідомій та активній участі у суспільно-економічному, політичному, культурному та інших сферах життя
Корекція	хворобливий потяг людини до вживання певного виду наркотичних речовин
Наркоманія	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Життєва криза	психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості

33. Знайдіть відповідність:

Інституціоналізація	процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, яка здатна діяти в напрямку задоволення певної суспільної потреби
Охорона дитинства	метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем
Індивідуальна соціальна робота	система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).
	соціальна робота в умовах, коли невелика

Девіантна поведінка	група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей
Групова соціальна робота	відхилення від загальноприйнятих норм

34. Знайдіть відповідність:

Делінквент	особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки
Девіант	особа, яка скоює протиправні дії
Проступок	протиправне, суспільно небезпечне діяння, що класифікується за певними нрамами кримінально-процесуального права (убивство, згвалтування, нанесення тяжких тілесних пошкоджень)
Злочин	протиправна дія, що регулюється нормами адміністративного, цивільного, трудового та іншими галузями права
Віктимологія	соціально-педагогічна галузь знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації

35. Знайдіть відповідність:

Дитячий будинок сімейного типу	форма виховання дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування (це – окрема сім'я, в якій виховується не менше п'яти таких дітей)
Агресивна поведінка	система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей
Адиктивна поведінка	специфічна форма дій людини, які характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили стосовно іншої людини чи групи людей, яким суб'єкт прагне завдати шкоди

Віктимність	процес і результат перетворення окремої особистості чи групи людей у певний вид жертви несприятливих умов соціалізації
Віктимізація	суб'єктивна схильність людини стати жертвою несприятливих умов соціалізації

36. Знайдіть відповідність:

Реабілітація	система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричинюють
Профілактика соціальна	вплив, що визначається соціальною підтримкою і соціальним захистом людей, які їх потребують через соціальну захищеність, хворобу або інші соціальні причини
Корекція	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Навчання соціальне	подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку
Реклама соціальна	особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей

37. Знайдіть відповідність:

Соціалізація	сім'я, в якій виховується троє і більше дітей
Малодітна сім'я	сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку
Соціальний захист	процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду
Соціальне середовище	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію,

	охорону прав і свобод дітей та молоді
Багатодітна сім'я	сім'я, в якій виховується двоє дітей

38. Знайдіть відповідність:

Терапія соціальна	зовнішній вияв діяльності індивіда, в якій виявляється його позиція, очікування та орієнтація
Поведінка соціальна	система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричинюють
Насильство	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус
Профілактика соціальна	дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності
Лідер неформальний	система соціально-психологічних методів та прийомів впливу на індивідуальну, групову, масову поведінку з метою її соціальної адаптації

39. Знайдіть відповідність:

Політика соціальна	система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей
Гендер	відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві
	соціально-біологічна характеристика, за

Лідер неформальний	допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка»
Адиктивна поведінка	діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо
Ресоціалізація	індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус

40. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Технологія соціальна	сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків
Терапія соціальна	сім'я, яка складається з кількох поколінь
Неповна сім'я	діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу
Складна сім'я	система соціально-психологічних методів та прийомів впливу на індивідуальну, групову, масову поведінку з метою її соціальної адаптації

41. Знайдіть відповідність:

Шкідливі звички	сім'я, яка живе окремо без батьків та родичів, з дітьми або без них
Сім'я нуклеарна	передбачені кваліфікаційною характеристикою обовязки та призначення фахівця
Функції соціального педагога	небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів –

	динамічних стереотипів
Усиновлення (удочеріння)	сім'я з високим рівнем внутрішньої моральності, духовності, координації та кооперації, з раціональними способами розв'язання сімейних проблем;
Благополучна сім'я	юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми

42. Знайдіть відповідність:

Технологія соціальна	сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем
Соціальний супровід сім'ї	варіанти організації взаємодії соціального педагога/соціального працівника з клієнтами, спрямовані на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки
Соціальний захист	вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах
Форми соціально-педагогічної роботи	люди та установи, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей
Агенти соціалізації	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді

43. Знайдіть відповідність:

Сім'я	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Тренінг	небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів
Я-концепція	соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини
Соціальне сирітство	широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах
Шкідливі звички	мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів

44. Знайдіть відповідність:

Навчання соціальне	спеціалізований заклад, який проводить роботу щодо соціальної адаптації ВІЛ-інфікованих дітей та молоді
Лідер формальний	відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе
Я-концепція	процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства
Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді	система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді

Захист соціальний	індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій
-------------------	---

45. Знайдіть відповідність:

Українське товариство глухих	The Ukrainian Society for Blind People
Тренінг	adoption
Терапія соціальна	training
Усиновлення	social therapy
Українське товариство сліпих	The Ukrainian Deaf Society

46. Знайдіть відповідність:

Безробіття	social adaptation
Адаптація соціальна	social policy
Гендер	unemployment
Політика соціальна	ward
Опіка	Gender

47. Знайдіть відповідність:

Соціальна реабілітація	social adaptation
Соціальна адаптація	empathy
Емпатія	social rehabilitation
Депривація	disability
Інвалідність	deprivation

48. Знайдіть відповідність:

Реклама соціальна	social role
Роль соціальна	correction
Корекція	social advertising
Дитячий будинок сімейного типу	humanism

Гуманізм

family-type orphanage

49. Знайдіть відповідність:

Я концепція

self-concept (self-construction)

Юнісеф

forms of social and educational work

Соціальне сиртство

Centre for HIV-infected children and youth

Форми соціально-педагогічної роботи

The United Nations Children's Fund (UNICEF)

Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді

social orphanage

50. Знайдіть відповідність:

Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями

bad habits

Юнеско

boarding school for orphans

Шкідливі звички

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

Соціальне обслуговування

socio-psychological rehabilitation center for children and youth with disabilities

Школа-інтернат для дітей-сиріт

social services

51. Знайдіть відповідність:

Сім'я

violence

Менеджмент соціальної роботи

management of social work

Соціальна допомога

a family

Насильство

Social Services for Family, Children

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	and Youth (SSFCY) social assistance
--	--

52. Знайдіть відповідність:

Соціальний працівник	social prevention
Життєва криза	informal leader
Профілактика соціальна	social worker
Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод	life crisis
Лідер неформальний	European Convention on Human Rights

53. Знайдіть відповідність:

Толерантність	subjects of social work
«Телефон довіри»	functions of social pedagogue
Центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх	tolerance
Суб'єкти соціальної роботи	«hotline»
Функції соціального педагога	centers for medical and social rehabilitation of juveniles

54. Знайдіть відповідність:

Функції соціального працівника	socio-educational prevention
Інклюзивна освіта	functions of social worker
Заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	social hostel
Соціально-педагогічна профілактика	inclusive education
Соціальний гуртожиток	institutions for orphans and children deprived of parental care

55. Знайдіть відповідність:

Соціальна стратифікація	social protection
Молодіжні громадські організації	social stratification
Інститути соціальні	social learning
Соціальний захист	social institutions
Навчання соціальне	youth non-governmental organizations (youth NGO)

56. Знайдіть відповідність:

Соціальні послуги, служби	formal leader
Мала соціальна група	social center for mother and a child
Складні життєві обставини	a small social group
Лідер формальний	social services
Соціальний центр матері та дитини	difficult life circumstances

57. Знайдіть відповідність:

Тренінг	talent (genius)
Наркоманія	status of orphans and children deprived of parental care
Обдарованість	principles of social work
Принципи соціальної роботи	drug addiction
Статус дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування	training

58. Знайдіть відповідність:

Соціальне середовище	social technology
Етичні принципи	rehabilitation

Притулок для неповнолітніх	social environment
Технологія соціальна	ethical principles
Реабілітація	asylum for minors

59. Знайдіть відповідність:

Бездомні	HIV
Соціальна робота	a child
Соціальний педагог	social work
ВІЛ	social pedagogue
Дитина	homeless

60. Знайдіть відповідність:

Спеціалізовані соціальні служби	social diagnosis
Соціальна діагностика	marginals
Ресоціалізація	specialized social services
Захист соціальний	resocialization
Маргінали	social protection

61. Знайдіть відповідність:

Виховання соціальне	group social work
Етика соціальної роботи	the UN Convention on the Rights of the Child
Конвенція ООН про права дитини	social work ethics
Делінквентна поведінка	social education
Групова соціальна робота	delinkvent behavior

62. Знайдіть відповідність:

Соціальний супровід	social behavior
Освіта соціальна	social support

Поведінка соціальна	individual social work
Соціальний проект	social education
Індивідуальна соціальна робота	social project

63. Знайдіть відповідність:

Соціальні інститути	non-governmental organizations (NGOs)
Об'єкти соціальної роботи	social institutions
Неурядові організації	social prevention
Гарантії соціальні	objects of social work
Соціальна профілактика	social guarantees

64. Знайдіть відповідність:

Соціальна педагогіка	volunteerism
Соціалізація	targeted assistance
Девіантна поведінка	socialization
Волонтерський рух	deviant behavior
Адресна допомога	social pedagogics

65. Знайдіть відповідність:

Віктимологія	social education
Альтруїзм	victimology
Бездоглядність дитяча	aggressiveness
Агресивність	altruism
Соціальне виховання	children homelessness

66. Знайдіть відповідність:

Агресивна поведінка	homeless children
Будинок дитини	addictive behavior
Адиктивна поведінка	aggressive behavior

Шкідливі звички
Безпритульні діти

bad habits
orphanage

Тема: Соціальна підтримка особистості.

67. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Віктимність – соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка».	так/ ні
Девіант – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні
Симпатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Делінквентна поведінка – психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості.	так/ ні
Індивідуальна соціальна робота – це метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем.	так/ ні

68. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Ресоціалізація – пристосування до умов середовища та результат цього процесу.	так/ ні
Адиктивна поведінка – система стосунків,	

спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей.	так/ ні
Мобільність – це специфічна форма дій людини, які характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили стосовно іншої людини чи групи людей, яким суб'єкт прагне завдати шкоди.	так/ ні
Безініціативність – соціальне явище, яке характеризується відсутністю у дитини сукупності сприятливих умов для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку.	так/ ні
Тендер – соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка».	так/ ні

69. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Акція – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Девіанти – особи до 18 років, які протягом довгого чи короткого терміну живуть у середовищі вулиці.	так/ ні
Апатія – це поведінка та діяльність людини на благо інших, готовність заради цього зректися власних інтересів.	так/ ні
Геротика – це соціально-педагогічна галузь	так/ ні

знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації.	
Депривація – втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби.	так/ ні

70. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Делінквентна поведінка – відхилення від загальноприйнятих норм.	так/ ні
ДБСТ – заклад закритого типу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування від народження до трьох років, підпорядковується Міністерству охорони здоров'я.	так/ ні
Гуманність – суб'єктивна схильність людини стати жертвою несприятливих умов соціалізації.	так/ ні
Адаптація соціальна — це процес активного пристосування індивіда до зміненого середовища за допомогою різних засобів.	так/ ні
Депресія – система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей.	так/ ні

71. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Адаптація – це процес і результат перетворення окремої особистості чи групи людей у певний вид жертви несприятливих	так/ ні
--	---------

умов соціалізації.	
Девіація – втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби.	так/ ні
Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Безпритульні діти – особи до 18 років, які протягом довгого чи короткого терміну живуть у середовищі вулиці.	так/ ні
Навчання соціальне – створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально позитивних ціннісних орієнтацій.	так/ ні

72. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.	так/ ні
Деадаптація соціальна — це процес активного пристосування індивіда до зміненого середовища за допомогою різних засобів.	так/ ні
Індивідуальна соціальна робота – це соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей.	так/ ні
Навчання соціальне – створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим	так/ ні

поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально позитивних ціннісних орієнтацій.	
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні

73. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Дитячий будинок сімейного типу – це форма виховання дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування (це – окрема сім'я, в якій виховується не менше п'яти таких дітей).	так/ ні
Індивідуальна соціальна робота – це соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Покарання – протиправне, суспільно небезпечне діяння, що класифікується за певними нрамами кримінально-процесуального права (убивство, зґвалтування, нанесення тяжких тілесних пошкоджень).	так/ ні
Депресія – психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості.	так/ ні

74. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Педагогічні принципи – це положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки.	так/ ні
Індивідуальна соціальна робота – це метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Асоціалізація – втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби.	так/ ні
Адиктивна поведінка – система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей.	так/ ні

75. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Соціальний працівник – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.	так/ ні
Делінквентна поведінка – відхилення від загальноприйнятих норм. У широкому смислі тлумачиться як будь-які вчинки, дії, що не відповідають неписаним чи писаним	так/ ні

нормам суспільства.	
Безпритульність – соціальне явище, яке характеризується відсутністю у дитини сукупності сприятливих умов для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку.	так/ ні
Групова соціальна робота – це метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем.	так/ ні
Девіант – особа, яка скоює протиправні дії.	так/ ні

76. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Життєва криза – психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості.	так/ ні
Адаптація – подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку.	так/ ні
Етика соціальної роботи – це розділ етичної науки, що вивчає особливості моральної професійної діяльності соціального працівника, специфіку реалізації принципів загальнолюдської моралі у сфері соціального обслуговування населення, діяльності соціальних служб та соціальних працівників, обґрунтовує особливості принципів етики соціальної роботи.	так/ ні
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні
Геротика – це соціально-педагогічна галузь знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації.	так/ ні

77. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

ДБСТ – заклад закритого типу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування від народження до трьох років, підпорядковується Міністерству охорони здоров'я.	так/ ні
Адаптація – втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби.	так/ ні
Етичні принципи – це положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки.	так/ ні
Девіант – особа, яка скоює протиправні дії.	так/ ні
Бездоглядність дитяча – послаблення чи відсутність нагляду за поведінкою, заняттями дітей, підлітків з боку батьків чи осіб, які їх замінюють; часто виникає внаслідок недостатнього розуміння батьками своїх обов'язків, недостатнього догляду за дитиною.	так/ ні

78. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Неетичні принципи – це положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки.	так/ ні
Групова соціальна робота – це метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем.	так/ ні
Дитячий будинок – це форма виховання дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування (це – окрема сім'я,	так/ ні

в якій виховується не менше п'яти таких дітей).	
Депривація – психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної групи клієнтів соціальних служб.	так/ ні

79. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Колектив – це різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів.	так/ ні
Лідер неформальний – це індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій.	так/ ні
Неетичні принципи – це положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що	так/ ні

відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	
Опіка – подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку.	так/ ні

80. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Реабілітація – подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку.	так/ ні
Андрогогіка – це соціально-педагогічна галузь знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації.	так/ ні
Населення країни – це різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів.	так/ ні
Злочинець – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні
Лідер формальний – це індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус.	так/ ні

81. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Медитація – це хворобливий потяг людини до вживання певного виду наркотичних речовин.	так/ ні
Корекція – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Лідер неформальний – це індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій.	так/ ні
ДБСТ – медичні, навчальні, виховні заклади, заклади та установи праці й соціального захисту населення, в яких проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.	так/ ні
Віктимізація – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні

82. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Інститути соціальні – різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції.	так/ ні
Формальні об'єднання ровесників – невеликі за кількістю учасників об'єднання, які виникають спонтанно, створюються для задоволення соціально-психологічних, соціокультурних та інших потреб, які неможливо задовільнити у фармолізованих структурах (ігрові, товариські групи та ін.).	так/ ні
Політика соціальна – діяльність	

суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо.	так/ ні
Виховання соціальне – процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства.	так/ ні
Дельнквенти – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

83. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Корекція соціальна – система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричиняють.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Лідер неформальний – це індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій.	так/ ні
Захист соціальний – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні

Поведінка асоціальна – зовнішній вияв діяльності індивіда, в якій виявляється його позиція, очікування та орієнтація.	так/ ні
--	---------

84. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Неформальні об'єднання ровесників – це групи дітей та молоді, які свідомо організовані для досягнення певної мети, наділені внутрішньою структурою, певними методами діяльності. До них відносять молодіжні спілки, дитячі та виховні організації.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Соціальне виховання – свідомий і цілеспрямований процес безпосереднього або опосередкованого впливу на соціально девіантних дітей та підлітків з метою їх пристосування до виконання конструктивних соціальних ролей способами, узгодженими з соціальним очікуванням.	так/ ні
Виховання соціальне – процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства.	так/ ні
Неповна сім'я - сім'я, в якій виховується троє і більше дітей.	так/ ні

85. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Роль соціального працівника: менеджер – реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів.	так/ ні
Неповна сім'я - сім'я, яка живе окремо без батьків та родичів, з дітьми або без них.	так/ ні
Асоціалізація – процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду.	так/ ні
Соціальне середовище – сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку.	так/ ні
Неблагополучна сім'я - сім'я з високим рівнем внутрішньосімейної моральності, духовності, координації та кооперації, з раціональними способами розв'язання сімейних проблем.	так/ ні

86. **Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)**

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.	так/ ні
Девіантна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.	так/ ні
Соціальна реабілітація – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі)	так/ ні

або певної групи клієнтів соціальних служб.	
Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.	так/ ні
Субкультури – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.	так/ ні

87. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.	так/ ні
Сім'я малодітна - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років. Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.	так/ ні
Корекція – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.	так/ ні
Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.	так/ ні
Професійні ролі соціального працівника –	

це передбачені кваліфікаційною характеристикою обовязки та призначення фахівця.	так/ ні
---	---------

88. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Антипатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.	так/ ні
Усиновлення/ удочеріння – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.	так/ ні
Соціальний працівник - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.	так/ ні
Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.	так/ ні
Делінквент – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.	так/ ні

89. Визначте правдивість/ неправдивість даних тверджень (якщо «ні», запропонуйте правильне твердження)

Роль соціального працівника: адвокат – надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації	так/ ні
Соціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.	так/ ні
Бездітна сім'я - сім'я, яка складається з кількох поколінь.	так/ ні

<p>Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.</p>	так/ ні
<p>Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей.</p>	так/ ні

Тема: Професійні цінності соціальної роботи

90. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Aggressiveness is a personal characteristic that is expressed in readiness for aggressive actions in relation to other people.	
2.	Volunteering is a phenomenon where a person for money or voluntarily spends his own time, talent and energy to help others.	
3.	Humanity is a disrespect for human dignity and honor.	
4.	Addictive behavior is a system of relations, orientation behavior of juveniles who are accustomed to the use of drugs; the stage of anesthesia without sharp expression of psychic and physical dependence.	
5.	Social education is a system of socio-educational activity aimed at establishing and implementing by a person, group or society their spiritual potential and humanizing relationships in society.	

91. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Deviant behavior is the behavior of an individual or group of individuals that is responding to social norms.	
2.	Ethical principles are provisions of ethics, which	

	provide the overall direction of activity and serve as the basis for partial standards of behavior.	
3.	Marginals are individuals who had lost signs of belonging to a stable social institution, band, group within social relations that have been established.	
4.	Social work is a kind of human activity, which is aimed to optimize the implementation of subjective role of people in all spheres of society in the process of ensuring the existence of life of the individual, family, social and other groups.	
5.	Social hostel is an institution for temporary accommodation of orphans and children deprived of parental care, aged 10 to 18 years.	

92. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Tolerance is the non-recognition of other views, faith, custom forms and lifestyles without their optional adoption; nonviolence - mental, at the level of values, value-regulatory imperatives in behavior and relationships, that is non-interference.	
2.	Social advertising is a special kind of commercial dissemination of information aimed at achieving by a state or local government specific purposes.	
3.	Rehabilitation is a set of medical, social, economic, educational, legal intentions aimed at restoration (or compensation) of dysfunction, defect or social rejection.	
4.	Social Services for Family, Children and Youth (SSFCY) are special state institutions authorized by the state to participate in the implementation of the national youth policy, perform social work (providing services, social support) to children, youth, women and different categories of families.	
5.	Socio-pedagogical correction is an activity of a specialist on correction psychological, educational and social features that do not conform to society norms and models.	

93. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Resocialization (social rehabilitation) is a recovery in the individual qualities necessary for normal life in society.	
2.	Difficult life circumstances are circumstances caused by disability, age, health status, social position, life habits and way of life, in consequence of which the person completely or partly doesn't have (not gained or lost) the ability independently take care of personal (family) life and participate in public life.	
3.	Socialization is the process and the outcome of learning and further active reproduction by the individual the social experience.	
4.	Family is a small social group consisting of combined by an unmarriage a man and a woman and their children (own or adopted) and blood relatives.	
5.	Training is a wide range of methods, instruments, tools, based on different practical approaches and principles.	

94. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Socio-psychological training is a method of active integrated social learning.	
2.	Bad habits are undesirable forms of behavior arising from consolidation of psychophysiological mechanisms – dynamic stereotypes.	
3.	Social education is the process and the result of future generations' reproduction on the basis of the work of social and cultural development of society.	
4.	Objects of social work are individuals or social groups who do not need help or support in difficult circumstances.	
5.	Social diagnosis is a comprehensive process of identifying and studying causal relationships in society, characterizing the level of its development.	

95. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Non-governmental organizations (NGOs) are public organizations, charitable foundations, which are formed on the principles of voluntariness, independent, coordinated by government agencies for protection the profit interests of certain groups.	
2.	Inclusive education is a flexible individualized learning system for children with special needs in terms of mass secondary school in the community.	
3.	Disability (invalidity) is a persistent violation (decrease or loss) of the total or occupational capacity due to illness, injury or mutilation.	
4.	Youth organization is a socio-educational formation of adolescents, young people and adults, united on a voluntary basis for joint activities in order to meet individual and social problems that contribute to the socialization of a teenager or young person.	
5.	Informal leader is a person who has a significant impact on the group due to his abilities and authority and want to have a formal status.	

96. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Individual social work is one of the options for social interaction of the social pedagogue with the client aimed at resolution of his problem.	
2.	Empathy is the disability to understand the emotional state of another person, the disability to sympathize, empathize this person.	
3.	Childhood is the period of human development before reaching adulthood.	
4.	Deprivation is a lack of opportunity or its failure to meet by a person a certain vital psychological need.	
5.	Gender is a socio-biological characteristic by which people give a definition to such concepts as "a child" and "an adult."	

97. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Social guarantees are material and spiritual means, illegal acts providing realization of human rights in today's society.	
2.	Volunteer is a person who voluntarily helps people.	
3.	HIV infection is a disease that is caused by infection with herpes simplex virus.	
4.	Unemployment is a forced and prolonged work stoppage because of the inability to find a job.	
5.	Delinkvent is a minor with social behavior disorders, who performs actions that are prohibited by applicable law.	

98. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Correction is an overcoming or relieving disorder, defects of physical development.	
2.	Violence is the use by any social group or individual social means of coercion in order to preserve their rights and privileges.	
3.	Social prevention is an activity aimed at preventing, dissemination or exacerbate negative social phenomena and dangerous.	
4.	Formal leader is a person who has officially status of an informal leader, and perform its functions.	
5.	Social project is constructed by a project initiator social innovation aimed at creating, upgrading or maintaining in environment that is changing, material or spiritual values.	

99. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Social environment is a set of social conditions of human life, affecting his/her mind and behavior.	
2.	Aggressiveness is a personal characteristic that is expressed in readiness for aggressive actions in relation to other people.	
3.	Neglection (dereliction) – the state of the individual associated with the termination of the relationship	

	between the man and the woman.	
4.	Social therapy is a system of socio-psychological methods and techniques to influence individual, group, mass behavior in purpose of its social adaptation.	
5.	Homeless are people who have housing, shelter.	

100. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Social adaptation is a process of active adaptation of the individual to the changed environment through various means.	
2.	The technology of socio-educational activity is a system of sequential operations of professionals that focus on solving specific social and educational problems.	
3.	Selfishness is a system of individual value orientations in which the dominant motive and moral evaluation criterion are the interests of another person or a social community.	
4.	Orphanage is a children's institution for maintenance and education of children aged from 1 month to 6 years, abandoned by parents in the hospital.	
5.	Victimology is a socio-pedagogical branch of knowledge that studies the different categories of people who are victims of adverse conditions of socialization.	

101. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Homelessness is a social phenomenon that is characterized by the absence in a child favorable conditions for the physical, spiritual and intellectual development.	
2.	Victimization – the transition to the state of the real victim of unfavorable conditions of socialization.	
3.	Volunteerism – movement to provide paid assistance to those who need it.	
4.	Humanism is a philosophy principle, which is based on	

	the belief in unboundedness human capabilities and its ability to self-improvement, the demands of freedom, protection of human dignity.	
5.	HIV – Human Immunodeficiency Virus.	

102. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Victimization – subjective human tendency to become a victim of unfavorable conditions of socialization.	
2.	Deviant is a person who fails to comply with existing social norms of behavior.	
3.	Inclusive education is a study of pupils or students only with a mental disabilities by including them in the overall educational environment.	
4.	Management of social work is a kind of social control (that is such an administrative work), where the main subject and the main object of the activity on the appropriate level of social sphere is a person with disabilities.	
5.	Social behavior is a form of human activity in society and social groups, aimed at supporting and developing this society, groups and the individual himself.	

103. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Delinquent behavior is an legal human behaviour.	
2.	Social policy is an activity of the society and the State, aimed at social development, increasing people's welfare, improving working conditions, life and so on.	
3.	Asylum for minors is a social security institution, established for a temporary stay therein minors aged from 6 to 18 years.	
4.	Social role is a set of features that should be performed by a person with a certain social status.	
5.	Agents of socialization are the people and institutions that contribute to the involvement of human being in culture, social values and norms, learning social roles.	

104. Підтвердіть або спростуйте твердження:

1.	Institution of socialization is a form of regulation of social relationships, systems, norms, social roles, which support the realization of functions necessary for the smooth functioning in society.	
2.	Social services are actions of commercial organizations to ensure and improve the living conditions of the person or the individual groups.	
3.	Ward (care) is a form of protection of personal and property rights of disabled children.	
4.	Socio-pedagogical rehabilitation – the kind of socio-educational activity aimed at recovering social experience and establishing social relationships, behavior, communication, emotional stability, an active social life, the restoration of social status.	
5.	"Client" is a person who has asked for help to responsible social service or specialist and uses their services.	

Тема: Методи соціальної роботи

105. Складіть понятійний міні-словник до теми «Система моральних норм соціально-педагогічної діяльності».

106. Складіть понятійний міні-словник до теми «Предмет та цілі соціально-педагогічної діяльності».

107. Складіть понятійний міні-словник до теми «Категорійно-понятійний апарат соціальної педагогіки».

108. Складіть понятійний міні-словник до теми «Клієнти в соціально-педагогічній практиці».

109. Складіть понятійний міні-словник до теми «Професія соціального педагога».

110. Складіть понятійний міні-словник до теми «Принципи і методи соціально-педагогічної діяльності».

111. Складіть понятійний міні-словник до теми «Мікрочинники у процесі соціалізації».

112. Складіть понятійний міні-словник до теми «Сім'я як об'єкт соціально-педагогічної діяльності».

113. Складіть понятійний міні-словник до теми «Вплив мезо- та макрочинників на соціальне формування особистості».

114. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціалізація у контексті поняття «норма» та «відхилення»».

115. Складіть понятійний міні-словник до теми «Чинники соціальної дезадаптації».

116. Складіть понятійний міні-словник до теми «Розвиток соціально неадекватної девіантної, делінквентної та кримінальної поведінки».

117. Складіть понятійний міні-словник до теми «Сутність і завдання ресоціалізаційного виховання».

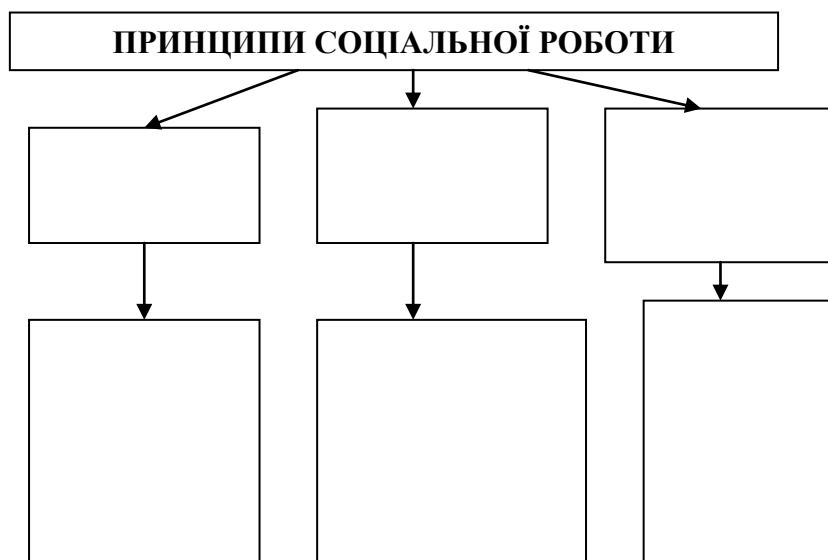
118. Складіть понятійний міні-словник до теми «Основні методи ресоціалізації».

119. Складіть понятійний міні-словник до теми «Поняття асоціальної поведінки».

120. Закінчить казку, враховуючи соціальний контекст:

«Білосніжка відкрила очі і побачила прекрасного принца. Він відвіз її до свого палацу і справив гучне весілля. І стали вони жити-поживати....»

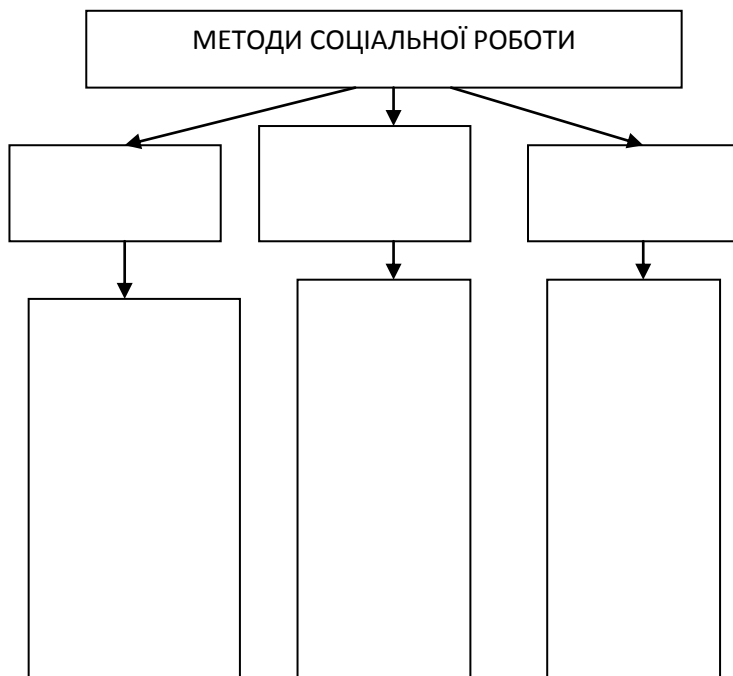
121. Заповніть схему: Принципи соціальної роботи.

122. Закінчить казку, враховуючи соціальний контекст:
«Чарівний розбійник визволив Рапунцель із материнського
полону. І стали вони жити-поживати....

123. Назвіть головні форми соціальної допомоги незможним
учням українських братських шкіл, Острозької та Києво-
Могилянської Академій.

124. Заповніть схему: *Методи соціальної роботи.*

125. Доберіть соціально-педагогічні ситуації щодо
використання соціально-економічної групи методів діяльності
соціального педагога.

126. Доберіть соціально-педагогічні ситуації до використання організаційно-розпорядницької групи методів діяльності соціального педагога.

127. Доберіть соціально-педагогічні ситуації до використання психолого-педагогічної групи методів діяльності соціального педагога.

128. Закінчить речення:

- Для того, щоб бути соціальним педагогом, необхідні наступні якості...
- Конфіденційність стосунків соціального педагога та клієнта забезпечується...
- До невербальних методів спілкування соціального працівника з клієнтом відноситься...

129. Доберіть прислів'я до наступних соціально-педагогічних термінів: соціалізація, іграшка, взаємодопомога, емпатія, альтруїзм.

130. Здійсніть соціально-педагогічний аналіз зразків преси, програми телебачення, сторінки, блогу в Інтернеті за наступними критеріями:

а) відповідність віковим особливостям слухача, глядача, підписника;

б) відповідність часу подання телепрограми організації діяльності дитини протягом дня, а також «відвідування» сторінки в Інтернеті;

в) доцільність змісту поданої в періодичному виданні, телепрограмі, блозі, сторінки в Інтернеті інформації;

г) місце вказаного періодичного видання, телепрограми, блогу, сторінки в Інтернеті у структурі молодіжних засобів масової інформації.

Примітка. Перелік може бути обраний за бажанням студента.

131. Розробіть та зобразіть соціально-педагогічну листівку інформаційно-аналітичного змісту (за вибором: антинаркотичну, антиалкогольну, антиСНІДову тощо).

135. Зобразіть схему «Типологія сімей» у вигляді сонечка. На кожному промінчику надпишіть певний тип сім'ї та дайте їх визначення.

136. Викресліть зайві, на Вашу думку, властивості, які мають бути притаманні батькам, щоб зняти у дитини стан тривожності як початкової стадії неврозу:

1. *Розуміння серйозності ситуації, адекватне та серйозне сприйняття дитячої біди, любов до дитини.*
2. *Вміння виконувати бажання дитини.*
3. *Доброта і щире бажання допомогти.*
4. *Здатність заради дитини на жертовність.*
5. *Вміння залучити до розв'язання проблеми колектив школи.*
6. *Контроль своїх почуттів та вчинків.*
7. *Терпіння і послідовність.*
8. *Віра у позитивні результати своїх дій.*
9. *Бажання підкорити свої інтереси інтересам дитини.*

137. Запропонуйте тематику та план циклу етичних бесід із підлітками стосовно проблем здорового способу життя (п'ять тем).

138. Запропонуйте тематику та план циклу етичних бесід із дівчатками-старшокласницями стосовно запобігання небажаній вагітності (п'ять тем).

Тема: Соціальна робота з молоддю

139. Представте класифікацію об'єктів і суб'єктів соціальної роботи в таблиці.

140. Організуйте та проведіть гру «Аукціон». За кількістю студентів підготуйте картки, на яких слід позначити назви різних наук (історія, соціологія, педагогіка, психологія, менеджмент, економіка, політологія, дефектологія, етика, етнологія тощо). Запропонуйте кожному учаснику гри витягнути одну з карток. За 5-7 хвилин пригадайте та зафіксуйте якомога більше положень, що

підтверджують вклад саме «вашої» науки в соціальну роботу. Наприклад, соціологія: розкриває особливості становлення, функціонування та розвитку соціальних спільнот, соціальних груп та взаємостосунків між ними тощо. На аукціоні предметом торгу є соціальна робота, а «покупцями» — інші науки. Переможцем буде той, хто зможе довести значущість (за кількістю положень) «власної» науки в соціальній роботі.

141. Ознайомтесь з особливостями роботи соціальної служби міста / районного центру (за власним вибором) у відповідності з планом: вкажіть органи влади, державні установи, організації, які керують діяльністю служби (якщо ця служба державна); повну назву служби; місце і дату реєстрації; територію дії (за статутом, положенням); повну адресу (з індексом, телефонами, факсами); мету створення; сфери діяльності; види соціальних послуг, що надаються населенню; режим роботи; матеріальну базу (земля, приміщення, транспорт, техніка тощо); джерела фінансування: наявність платних послуг і порядок їх надання; контингент соціального обслуговування (вік, стать, кількість, умови прийому клієнтів).

142. Проаналізуйте характер ставлення працівників служби до клієнта, як його приймають і працюють з ним (оберіть певну категорію клієнтів); які функції виконують працівники служби, якими принципами керуються; охарактеризуйте основні напрями роботи з обраним клієнтом.

143. Оберіть певний заклад соціальної сфери та ознайомтесь із звітом роботи за календарний рік (рекомендовано скористатись сайтом закладу). Дайте оцінку ефективності роботи даного закладу соціальної сфери.

144. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного реабілітаційного центру. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють,

їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

145. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу для людей похилого віку. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

146. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу, клієнтами якого є алкозалежні. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

147. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу, клієнтами якого є наркозалежні. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

148. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу, клієнтами якого є безпритульні. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

149. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу, клієнтами якого є люди, які відбули покарання в місцях позбавлення волі.. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх

функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

150. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу, клієнтами якого є люди «групи ризику». Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

151. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу з дітьми-сиротами. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

152. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу з дітьми з проявами девіацій. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

153. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу для людей з розумовими відхиленнями. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

154. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу для людей, які пережили насилля. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також

охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

155. Ознайомтесь з досвідом роботи (очно, або через сайт) певного закладу для ВІЛ-інфікованих. Користуючись документацією закладу, інформацією з сайту, уточніть, які фахівці там працюють, їх функції посадові обов'язки тощо, а також охарактеризуйте проблеми, потреби клієнтів та перелік соціальних послуг.

Тема: Соціальна робота з інвалідами та людьми похилого віку

156. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з безпритульними».

157. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з людьми похилого віку».

158. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з групами ризику».

159. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з людьми з інвалідністю».

160. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з безробітними».

161. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з наркозалежними».

162. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими».

163. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з людьми, які звільнилися з місць позбавлення волі».

164. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з ДБСТ».

165. Підберіть відповідно до теми певні поняття, категорії та подайте їх визначення: «Соціальна робота з безпритульними дітьми».

166. Проаналізуйте погляди українського народу на дітей, що втілені в символіці держави, декоративно-прикладному мистецтві, усній народній творчості, художній літературі, образотворчому мистецтві. Доберіть приклади з літературних творів, поезії, дитячого фольклору, народних казок, репродукцій. Працюючи в мікрогрупах (по можливості), складіть творчий звіт.

167. Ознайомтесь з пакетом нормативних міжнародних і державних документів, що забезпечують правову базу соціального захисту дітей України (Конвенція про права дитини, Конституція України, Сімейний кодекс України, Закон України про попередження насильства в сім'ї) та ін.

168. Проведіть конкурс на найкращий фотоколаж «Посмішка дитини», «Діти і війна», «Допоможіть їм!», ілюстративний коментар головних положень Конвенції про права дитини. Відповідно до тематики колажу проаналізуйте методи та форми роботи щодо соціальної роботи з певною категорією дітей.

169. Ознайомтесь з науковою літературою, першоджерелами, архівними матеріалами, що розкривають різні аспекти становлення соціальної роботи в Житомирській області. Подайте науковий звіт «Становлення і розвиток соціальної роботи на Житомирщині».

170. Ознайомтесь з науковими публікаціями, що розкривають практичний досвід роботи соціальних працівників в Україні та за кордоном щодо застосування різноманітних благодійних форм роботи з клієнтами. Презентуйте аналіз статей.

171. Змодельуйте власний проєкт соціальної служби, розробіть програму її діяльності, рекламні реквізити, емблему.

172. Презентуйте та проаналізуйте діяльність будь-якої благодійної організації.

173. Схематично продемонструйте інституції соціальної роботи в Україні за критеріями рівня діяльності та її масштабами; за критерієм організаційних рівнів; за критерієм відомчої підпорядкованості соціальних служб.

174. Складіть понятійний міні-словник до теми «Методи та форми соціальної роботи».

175. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з молоддю».

176. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з жінками, які зазнали насильство».

177. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з людьми похилого віку».

178. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота у службі зайнятості».

179. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з наркозалежними».

180. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з алкозалежними».

181. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з безпритульними».

182. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими».

183. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з людьми, які звільнились з місць позбавлення волі».

184. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з ДБСТ».

185. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з людьми з інвалідністю».

186. Складіть понятійний міні-словник до теми «Соціальна робота з групами ризику».

187. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо соціальної роботи з людьми похилого віку.

188. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо соціальної роботи з жінками, які зазнали насилля в сім'ї.

189. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо проблем сім'ї, яка виховує дитину-інваліда.

190. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з безпритульними.

191. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з прийомними сім'ями.

192. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з ДБСТ.

193. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з наркозалежними.

194. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з алкозалежними.

195. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з людьми, схильними до суїциду.

196. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з молоддю.

197. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з молодими сім'ями.

198. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з безробітньою молоддю.

199. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з безробітніми.

200. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо роботи з певною категорією клієнтів у спеціальному закладі (на вибір).

201. Напишіть анотацію до (уявної) статті щодо профілактики негативних явищ (на вибір).

202. Запропонуйте один із прикладів діяльності благодійного фонду або окремого благодійника (на власний вибір), використовуючи матеріали з Інтернету.

203. Запропонуйте один із прикладів діяльності громадської організації (на власний вибір)., використовуючи матеріали з Інтернету.

204. Порівняйте завдання соціальної роботи з представниками різних соціально вразливих груп населення.

205. Запропонуйте мотиваційні засади щодо участі у волонтерській діяльності.

206. Запропонуйте один із прикладів індивідуальної соціальної роботи з людьми похилого віку.

207. Запропонуйте види та форми соціальних послуг для людей похилого віку.

208. Проаналізуйте власний режим дня як студента соціально-психологічного факультету.

209. Наведіть приклад використання організаційно-розпорядницьких методів у соціальній роботі.

210. Запропонуйте один із прикладів індивідуальної соціальної роботи з людьми похилого віку.

211. Охарактеризуйте будь-яку молодіжну субкультуру і можливості соціальної роботи з її представниками, якщо є така необхідність.

212. Проаналізуйте організацію та виконання власної самостійної роботи як студента соціально-психологічного факультету ЖДУ імені Івана Франка.

213. Проаналізуйте мотиваційні засади щодо вибору професії «соціальний працівник».

Тема: Соціальна робота у сфері зайнятості.

214. Розробіть технологію роботи соціального педагога з безробітною молоддю та презентуйте її.

215. Уявіть, що ви працюєте у спеціалізованій соціальній службі для дітей, що пережили насильство у родині. Створіть Дерево цілей для цієї категорії клієнтів. Розробіть технологічні етапи роботи з ними.

216. Уявіть, що ви працюєте у спеціалізованій соціальній службі для дітей з обмеженими функціональними можливостями. Створіть Дерево цілей для цієї категорії клієнтів. Розробіть технологічні етапи роботи з ними.

217. Уявіть, що ви працюєте у спеціалізованій соціальній службі з дітьми-сиротами. Створіть Дерево цілей для цієї категорії клієнтів. Розробіть технологічні етапи роботи з ними.

218. Уявіть, що ви працюєте у спеціалізованій соціальній службі з безпритульними дітьми. Створіть Дерево цілей для цієї категорії клієнтів. Розробіть технологічні етапи роботи.

219. Викладіть основні тези виступу перед групою батьків дітей-інвалідів щодо прийняття дитини та її дефекту, з метою подальшого активного включення батьків у процес реабілітації дитини з обмеженими функціональними можливостями.

220. Наведіть біографічні приклади, відомості та найвідоміші мистецькі твори діячів світової культури, які досягли визнання, незважаючи на власні дефекти розвитку.

221. Обґрунтуйте наступне твердження: „Суспільство повинне адаптувати існуючі в ньому стандарти до потреб людей з обмеженими можливостями для того, щоб вони не почували себе заручниками обставин та обмеженої життєдіяльності”.

222. До соціального педагога школи звернулася медична сестра, яка повідомила, що під час медогляду на спині і руках Івана Д., учня 5 класу, виявила синці. Опишіть процес консультування Івана Д. Відповідно до ситуації.

223. Розробіть проєкт консультативного центру (цільова група – учасники зони бойових дій). За планом (назва центру, актуальність його відкриття, мета діяльності, завдання закладу, категорії клієнтів, структура закладу, кадровий склад, зміст роботи закладу, перспективи роботи закладу).

224. Розробіть проєкт консультативного центру (цільова група – жінки, які постраждали від насилля). За планом (назва центру, актуальність його відкриття, мета діяльності, завдання закладу, категорії клієнтів, структура закладу, зміст роботи закладу).

225. Розкрийте вплив і можливості засобів масової інформації стосовно проблеми дитячого алкоголізму. Аргументуйте запропоноване.

226. Складіть розгорнутий план виступу на батьківських зборах стосовно профілактики наркогенних звичок учнів.

227. Складіть розгорнутий план етичної бесіди зі школярами щодо проблеми профілактики ВІЛ/ СНІДу.

228. Проаналізуйте вислів А. Екзюпері «Найбільша розкіш – це розкіш людського спілкування». Наведіть приклади, можливо, з власного досвіду.

229. Викладіть тези, що стверджують цінність спілкування в соціальній сфері.

230. Напишіть есе на тему «Мій вибір – професія соціальний працівник».

231. Напишіть есе на тему «Вплив ЗМІ щодо проявів девіацій».

232. Розв'яжіть соціально-педагогічну ситуацію:

На території школи, в який навчається наш єдиний десятирічний син стоїть трансформаторна будка. Вона була відчинена, і Рома вирішив в ній сховатися, коли грав з дітьми у хованки. Тут і трапився нещасний випадок: сина обома руками притягнуло до щита високовольтної напруги. Закінчилося все погано: Ромі ампутували обидві руки, ми довго лежали в обласній лікарні. Наш лікар посприяв, щоб хлопчика відправили за кордон для протезування. Чекаємо виклику з Америки і дуже переживаємо за майбутнє сина. Яким воно буде?

Чи існують служби, покликанням яких є допомога людям в подібних ситуаціях?

Яку допомогу повинен надати соціальний працівник в цій ситуації?

233. Розв'яжіть соціально-педагогічну ситуацію:

Юркові 13 років. Захоплюється футболом. Через годину після уроків в школі має відбутися гра між класами. Батьки заборонили Юркові виходити на вулицю до тих пір, поки він не виконає домашніх завдань. Хлопчик пояснив батькам, що до початку матчу

він не встигне виконати завдання, натомість вивчить уроки після гри. Батьки з цим не погодилися.

Юрко вибрав слухний момент і без дозволу втік на стадіон. Коли він повернувся, батьки покарали його за непослух.

Які методи та форми виховання були порушені у цій ситуації?

Які соціалізаційні чинники, на вашу думку, не повною мірою реалізують свою функцію формування соціально компетентної особистості у цій ситуації?

234. Розв'яжіть соціально-педагогічну ситуацію:

У 6-му класі час від часу зникають гроші з портфелів школярів, деякі шкільні речі - лінійки, ручки. Діти постійно скаржаться класному керівникові і наполягають на тому, що до цього причетна дівчинка з проблемної сім'ї (її батько - алкоголік, мама працює на низькооплачуваній роботі). На батьківських зборах батьки почали обурюватись, вимагати вчительського розслідування чи переведення дівчинки до іншої школи. Класний керівник звернулася до соціального педагога за консультацією.

Охарактеризуйте соціальне середовище дитини та його особливості.

Яку соціально-консультативну допомогу може надати соціальний педагог?

Виробіть оптимальні рекомендації для класного керівника стосовно вказаної проблеми.

235. Розв'яжіть соціально-педагогічну ситуацію: Дмитро, 12-тирічний хлопчик - спокійний і сором'язливий. В класі не користується авторитетом через специфічні вади в зовнішності (т.зв. "заячу губу"). Діти часто ображають хлопчика, сміються над ним.

Дмитрик хоче навчатися, але постійні насмішки з боку інших впливають на його інтерес до навчання. Щоб він не зробив, якби не виконав завдання-добре чи погано - оцінка може бути негативною,

оскільки хлопець не може добре висловити свою думку з причини побоювання насмішок. Хлопчик страждає, але соромиться це виявити чи поскаржитися.

Яку соціально-консультативну допомогу може надати соціальний педагог?

Які методи та форми виховання були порушені у цій ситуації?

Виробіть оптимальні рекомендації для класного керівника стосовно вказаної проблеми.

236. Розв'яжіть соціально-педагогічну ситуацію: Дівчинка Наталка, 13 років. На дискотечі познайомилась з новими дівчатами й хлопцями, подружилася з ними. Виявилось, що це не зовсім позитивна компанія (підлітки вживають алкоголь, палять). Наталка хоче подобатися друзям: стала така само, як вони, перестала слухатися батьків, прогулює заняття в школі. Класний керівник звернулася до соціального педагога за допомогою.

Охарактеризуйте соціальне середовище дитини та його особливості.

Які методи та форми виховання були порушені у цій ситуації?

+Вкажіть, які вікові особливості дитини вплинули на такий розвиток подій.

237. Напишіть есе на тему „Інститут соціального гувернерства як вимога часу”.

238. У вигляді діалогу опишіть процес консультування відповідно до наступної ситуації: До соціального педагога звернувся хлопчик 12 років зі словами «Батьки мене не розуміють, вимагають беззастережної слухняності та покори. Не дозволяють довго гуляти з друзями, дивитися телевізор». Звички батьків його дратують, у родині він відчувається самотнім.

239. До соціального педагога звернулася Алла Петрівна, класний керівник 8-го класу. Вона стурбована тим, що Микола С. (учень цього класу) систематично почав пропускати навчання

відколи його батьки поїхали на заробітки до Італії. Хлопець зараз живе із бабусею. Опишіть процес консультування Миколи С. за такої ситуації.

240. Розробіть проєкт консультативного центру (цільова група – діти з обмеженими функціональними можливостями). За планом (назва центру, актуальність його відкриття, мета діяльності, завдання закладу, категорії клієнтів, структура закладу, кадровий склад, зміст роботи закладу, перспективи роботи закладу).

241. Розробіть проєкт консультативного центру (цільова група – жінки, які постраждали від насилля). За планом (назва центру, актуальність його відкриття, мета діяльності, завдання закладу, категорії клієнтів, структура закладу, зміст роботи закладу).

Розкрийте вплив і можливості засобів масової інформації стосовно проблеми дитячого алкоголізму.

242. Розробіть проєкт діяльності установи опіки над дитячою безпритульністю.

243. Викладіть основні тези виступу перед старшокласниками з проблеми переривання вагітності в середовищі неповнолітніх.

344. Яку особливість, вимогу до спілкування мав на увазі Вольтер, коли висловив таку думку: «Хоч я не поділяю вашої думки, але я ладен померти за те, щоб ви мали можливість її висловити»? Відповідь обґрунтуйте.

245. Напишіть есе на тему «Формула ефективного спілкування».

Practical tasks:

246. Design an unconventional (non-standard) definition of 2-3 categories of social pedagogics (to be done in trios).

247. Create your resume for applying for the position of:

- a rural social worker;

- a methodologist at the City (District) Social Service Center;

- a social pedagogue at a social rehabilitation center for drug addicts (individual task).

Resume samples : SOCIAL WORKER (Juvenile)

Layout of sample social worker (Juveline) resume is well-organized and clean. The dynamic action verbs give an impact to the resume. Use following resume to create your attractive and simple-to-understand resume with just modifying required field information as per your requirement.

Bobby Johnson

567, EBay Street, Los Angeles, CA 4688

(179)476 7899

PROFESSIONAL OBJECTIVE

Position as social worker to offer unmatched and selfless services.

PROFESSIONAL SKILLS

Huge experience as social worker.

Provide treatment services to patients. Maintain important information confidential. Interest in people's care and well-being. Able to keep trusting relationships with patients. Excellent in English communication.

CAREER HISTORY

Stay-Well Health Care Stanford, CT

Clinical Social Worker(2007 - Present)

Cousins Rehab Group, Stony Point, NY

Social Worker(2000 - 2007)

Scope of Responsibilities:

Provided treatment services to patients and to their families. Supported individuals, families and groups within the community. Provided information on government funds, education, or treatment to

needed peoples. Handled any type person that is from unemployed to children. Offered guidance and counseling to people on different topics. Maintained strong professional relationships with service users. Also maintained good contact with other health and social care staff. Maintained accurate records and prepared reports for legal action. Carried out all related tasks also.

EDUCATIONAL QUALIFICATION

Ph D in Social Work

New York University, NY (1990)

248. Describe a socio-pedagogical situation which happened to you during student teaching last year. Specify a possible solution of the described socio-educational situation (individual task).

249. Find, for handling, 6-7 legal documents in the field of social pedagogics and social work. Analyze these documents according to the table:

Name (title) of the legal document	
Document Type	
Date of Approval	
Type of clients applies to this legal document	
Timely passage	
The main positive social and educational characteristics of the legal document	
Disadvantages of the document according to the point of view of a social pedagogue	

250. Create a project “Charter of a charitable public organization” that is engaged in searching and using charitable funds (money) for development:

- a boarding school;
- an orphanage;
- a school with an in-depth study of natural and mathematical sciences (1 draft Charter for each microgroup of 3 students).

251. Design on paper, then do yourself on the computer, a model of the social pedagogue study (room).

252. Make a list of teaching and methodological literature needed in the office of a school social pedagogue.

253. Design 10 tests to check students' knowledge in "Social Pedagogics".

254. Prepare a list of websites that display information about the foreign experience of social work and social and educational activities in different countries.

255. Conduct a discussion with students on one of the chosen topic, using your knowledge of foreign experience (in Social Pedagogics):

- "Is the level of material well-being a factor of social well-being?"
- "Which country's experience of social protection is the most appropriate to use in Ukraine?"
- (Your own topic).

256. Fill in the table of the possible adoption of foreign social services practical experience (with the help of the material discussed at the lecture):

Characteristics of social problems or activities	The experience of which country is appropriate for adoption	Reasons for borrowing experience
Youth and adolescent		

delinquency		
Gambling		
Problems in relationships with peers		
Problems in communicating with parents		
Adoption and guardianship families		
Care for the elderly		
Using partnerships with civic and charitable organizations		
Non-traditional forms and methods of social and educational activities		

257. Design 2-3 socio-pedagogical situations that will illustrate the realization of basic dialectic laws in socio-pedagogical activity (the law of unity and struggle of opposites, the law of the transition of quantitative changes in the qualitative ones, the law of the unity of meaning and form, the law of the unity of the general, special and partial).

258. Develop the structure and the scientific research apparatus in the technology of social and educational activities on the topic (task for microgroups of three students).

List of topics:

1. The technology of socio-pedagogical activity with low-income families.

2. The technology of socio-pedagogical activity with children of migrants and refugees.

3. The technology of socio-pedagogical activity with young people returning from prison.

4. The technology of socio-pedagogical activity with trustees families.

5. The technology of socio-pedagogical activity with children with special needs.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ДАНІ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВПРАВ

ТЛУМАЧНИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК (СОЦІАЛЬНА СФЕРА)

А

Агресивність – особистісна особливість, що виражається в готовності до агресивних дій стосовно іншого.

Aggressiveness is a personal characteristic that is expressed in readiness for aggressive actions in relation to other people.

Агресивність – короткочасний емоційний стан або індивідуальна риса особистості, для яких характерна стійка готовність людей до дій, спрямованих на заподіяння психологічної або фізичної шкоди.

Агресивні вчинки та дії можуть бути різними за ступенем важкості – від легких, випадкових до тяжких та навмисних. Агресивністю в тій чи іншій мірі страждають усі люди. Агресивність, яка розвивається спочатку як легка словесна образа може перерости у подальшому в тяжкі фізичні пошкодження.

Типи агресивної поведінки:

1. Дитина, схильна до фізичної агресії активна, любить ризикувати, прагне до загального визнання, має організаторські здібності, лідер в колективі, але водночас схильна до садизму, у неї немає самоконтролю, вона імпульсивна, для неї не існує моральних обмежень. Агресія явна, відкрита.

2. Дитина, схильна до прояву вербальної агресії, психологічно неврівноважена з підвищеною тривожністю, невпевненістю в собі, вразлива, з нерідкими депресивними станами, відзначається недостатньою працездатністю.

3. Дитина, схильна до прояву непрямой агресії, надмірно імпульсивна, прагне до негайного задоволення своїх бажань, болісно реагує на критику. З одного боку вона болісно реагує на критику, а з іншого – чутлива, м'яка та поступлива.

4. Дитина-«негативіст» (як, правило, підліткового віку) не терпить критики, але розважливо обмірковує кожний крок, щоб зробити у відповідь зле своєму опоненту.

Розуміння причин, що обумовлюють агресивні реакції дитини, та визначення типу, до якого вона належить, дають можливість педагогу продумати стратегію та тактику роботи з нею в колективі.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

Агресивна поведінка – це специфічна форма дій людини, які характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили стосовно іншої людини чи групи людей, яким суб'єкт прагне завдати шкоди.

Aggressive behavior is a specific form of human action, characterized by a demonstration of the benefits of force or use of force

in relation to another person or group of people whom the subject tends to be harmful.

Види агресії (types of aggression):

вербальна (verbal) – виражається за допомогою слів;

фізична (physical) – виражається за допомогою сили;

пряма (straight) – виражається діями, направленими проти певного об'єкта чи суб'єкта;

непряма (non straight) – виражається непрямими діями проти певного об'єкта чи суб'єкта;

аутоагресія (autoaggression) – виражається діями, спрямованими на самого себе;

ворожа агресія (hostile aggression) – виражається діями задля страждання об'єкта агресивної поведінки;

інструментальна агресія (instrumental aggression) – виражається діями задля досягнення певної нейтральної мети.

Прояви агресивної поведінки залежать від вікових особливостей дитини та ситуації в сім'ї. Також агресивна поведінка може мати прихований характер, на що слід звертати увагу у вихованні дитини.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Адаптація соціальна – пристосування до умов середовища та результат цього процесу.

Адаптація соціальна — це процес активного пристосування індивіда до зміненого середовища за допомогою різних засобів.

Social adaptation is a process of active adaptation of the individual to the changed environment through various means.

Адаптація соціальна – це процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища.

Social Adaptation – the process of active adaptation of the individual to the conditions of the social environment, to establish an adequate system of relations with the social objects, the integration of the individual in the social group activities for the development of stable social conditions, the adoption of norms and values of a new social environment.

Соціальна адаптація особистості – атрибутивна властивість суб'єктів соціальної життєдіяльності, що реалізується шляхом інтерпретації внутрішніх та зовнішніх інформаційних моделей соціального буття з погляду їхньої відповідності адаптивним установам.

Адаптація соціальна – це засвоєння певних норм, оцінок, типових соціальних ситуацій, вирішення нагальних проблем шляхом використання засобів стимулювання соціальної поведінки та дій, у процесі яких індивід проявляє свою соціальну активність.

Соціальна адаптація є складовою процесу соціалізації особистості. Цей процес є безперервним, так як в оточуючому середовищі постійно відбуваються зміни соціальної дійсності.

Види соціальної адаптації (types of social adaptation):

1. Активна (active), у процесі якої індивід взаємодіє з середовищем, впливає на його розвиток та зміни.
2. Пасивна (passive), коли індивід не прагне до змін оточуючого середовища.

За наявності пасивної форми адаптації індивід не прагне до змін навколишньої дійсності, пасивно приймає наявні норми оцінки, спроби діяльності, недостатньо мобілізує біологічні ресурси до пристосування в соціальному середовищі. Унаслідок цього під час зустрічі індивіда з певними об'єктивними труднощами, хворобами, екстремальними ситуаціями через низьку адаптацію може виникнути соціальна дезадаптація, що проявляється у різних формах девіантної поведінки.

Адаптація соціальна є складовою процесу соціалізації. У процесі соціальної адаптації важливими є узгодженість оцінок, особистих можливостей та прагнень індивіда з цілями та цінностями соціального середовища.

Соціальна адаптація може здійснюватись: при повному, вимушеному та свідомому й добровільному підпорядкуванні вимогам середовища.

Процес соціальної адаптації є безперервним, так як у навколишньому середовищі постійно відбуваються зміни соціальної дійсності, які, у свою чергу, потребують нових способів пристосування індивіда. Соціальна адаптація здійснюється з різною мірою інтенсивності. Періоди підвищеної адаптивної інтенсивності можна співвідносити з поживленням соціальної діяльності суспільства, і навпаки, уповільнення явищ соціальної трансформації зменшує інтенсивність соціального пристосування індивіда.

Важливим компонентом соціальної адаптації є узгодженість оцінок, особистісних можливостей і домагань індивіда з цілями, цінностями соціального середовища. Значну роль у процесі соціальної адаптації відіграє адаптаційний потенціал людини. Це ступінь можливостей особистості включитися у нові умови соціального середовища, а також ті, що перебувають у постійних змінах. Він пов'язаний з адаптивною підготовкою особистості, тобто тими вміннями і навичками пристосування, які індивід набуває у процесі життєдіяльності.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Адиктивна поведінка – система стосунків, спрямованість вчинків неповнолітніх, які звикають до вживання наркогенних засобів; стадія наркотизації без явно вираженої психічної та фізичної залежностей.

Addictive behavior is a system of relations, orientation behavior of juveniles who are accustomed to the use of drugs; the stage of anesthesia without sharp expression of psychic and physical dependence.

Адикція – залежність від деяких речовин, предметів або видів діяльності.

Форми адикції: хімічні (алкоголізм, наркоманія, вживання лікарських засобів у дозах, що перевищують терапевтичні,

вживання галюциногенів та препаратів побутової хімії) та нехімічні (азартні ігри, сексуальна, любовна адикція, адикція до витрачання грошей, Інтернет-адикція, гаджет-адикція).

Рівні формування адиктивної поведінки:

емоційний (групою ризику стають люди з низькими адаптаційними можливостями);

частота реалізації адиктивної поведінки (події, які викликають душевний неспокій, тривогу);

стереотипний (штучна зміна психологічного стану; нівелювання проблем інших людей);

домінуючий (відчуження та ізоляція від суспільства);

катастрофічний (руйнування психіки та біологічних процесів).

Адиктивна поведінка зумовлена труднощами в адаптації до умов життєдіяльності особистості дитини. Необхідною є профілактична діяльність, яка має здійснюватись на наступних етапах: діагностичному, інформаційно-просвітницькому, тренінговому.

Адиктивна поведінка є одним із видів девіантної поведінки.

Причини виникнення адиктивної поведінки: соціально-економічні, соціально-педагогічні, соціально-культурні, психологічні та біологічні.

Групи різновидів адиктивної поведінки:

нехімічні адикції – це патологічна схильність до азартних ігор (гемблінг), трудоголізм та комп'ютерна адикція;

проміжні форми адикції – це анорексія (відмова від їжі), булімія (постійне вживання їжі);

хімічні адикції – це вживання тютюну, алкоголю, наркотиків, речовин побутової хімії та медичних препаратів.

Усі різновиди адиктивної поведінки мають свої специфічні особливості та прояви, які завдають шкоди як власному фізичному та психічному здоров'ю, так і оточуючих.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Адресна допомога – це форма соціальної допомоги, яку держава надає персонально малозабезпеченим працездатним чи непрацездатним громадянам, враховуючи потреби конкретної людини.

Targeted assistance is a form of social assistance which the state provides personally low-income workable or disabled citizens, taking into account the needs of the individual.

Адресна допомога – це разові або періодичні грошові виплати чи забезпечення майном, які здійснюються на підставі спеціальних рішень органів влади та управління чи громадських організацій.

Адресна соціальна допомога – це система дій щодо надання допомоги окремим особам або групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу й повноцінної життєздатності.

“Адресність” допомоги полягає в тому, що її отримує конкретна людина, яка має право на неї відповідно до встановлених законодавством критеріїв і довела це право через надання відповідних документів. Адресність забезпечує ефективність допомоги. Часто адресна допомога має цільовий характер. Адресна допомога може надаватися у грошовій і негрошовій/натуральній формах. Наприклад, програма житлово-комунальних субсидій в Україні є прикладом адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям цільового характеру, яка надається в негрошовій формі.

Завданнями адресної соціальної допомоги є полегшення матеріального стану людей, які опинилися у скрутному матеріальному стані, незалежно від їхньої трудової діяльності.

Видами адресної допомоги є: адресні субсидії, цільова допомога, гуманітарна та благодійна допомога. Видатки на виплату адресної допомоги проводяться за рахунок бюджетних коштів, позабюджетних фондів місцевих органів влади, коштів Пенсійного фонду, благодійних фондів, особистих коштів громадян.

Соціальна допомога — це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу.

Адресність соціальної допомоги розглядається у двох аспектах: здатність системи забезпечувати допомогою всіх, хто її потребує (горизонтальна адресність), і унеможливлення доступу до коштів соціальної допомоги тих, для кого вона не призначена (вертикальна адресність). Для характеристики адресності використовують коефіцієнт доступності допомоги, що розраховується як частка людей, які отримують допомогу, серед тих, хто потенційно має право на отримання того чи іншого виду допомоги.

Використана література:

1. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с. Бібліогр.: С. 221 – 233.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Альтруїзм – це поведінка та діяльність людини на благо інших, готовність заради цього зректися власних інтересів; моральний принцип; система ціннісних орієнтацій особистості, коли центральним мотивом та критерієм моральної оцінки виступають інтереси іншої людини чи соціальної спільноти.

Альтруїзм – це система ціннісних орієнтацій особистості, в якій домінуючим мотивом і критерієм моральної оцінки є інтереси іншої людини чи соціальної спільноти.

Altruism is a system of individual value orientations in which the dominant motive and moral evaluation criterion are the interests of another person or a social community.

Альтруїзм – це моральна якість, що характеризує готовність людини пожертвувати своїми інтересами заради блага інших людей.

Альтруїзм є найбільш загальною формою прояву гуманності, так як його зміст зводиться до визнання пріоритету інтересів інших людей. Однією із форм прояву гуманності, яка є більш конкретнішою, аніж альтруїзм є *співчуття* – взаємини людини з іншими людьми, які ґрунтуються на визнанні законності їхніх інтересів і виражаються у розумінні їх почуттів, наданні їм моральної підтримки, а також готовності сприяти здійсненню їх намірів. Співчуття є необхідною умовою соціально-педагогічної

діяльності. Взаємини соціального педагога і клієнта передбачають допомогу останньому, а не навпаки.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Б

Бездоглядність дитяча – послаблення чи відсутність нагляду за поведінкою, заняттями дітей, підлітків з боку батьків чи осіб, які їх замінюють; часто виникає внаслідок недостатнього розуміння батьками своїх обов'язків, недостатнього догляду за дитиною.

Бездоглядність – стан особистості, пов'язаний із розірванням стосунків дитини та батьків.

Neglection (dereliction) – the state of the individual associated with the termination of the relationship between the child and the parents.

Бездоглядність – стан особистості, для якого характерна відсутність мінімальної пристосованості до вимог, які висуває суспільство до її поведінки, і який базується на неуспішній соціалізації.

Бездоглядні діти (neglected / derelicted children) – діти, які мають певне місце проживання, але вимушені перебувати на вулиці в результаті матеріальної неспроможності опікунів; психічних розладів батьків; байдужого ставлення батьків до виховання дітей.

Ознаки дитячої бездоглядності:

- 1) дитина певний термін часу проживає на території вулиці;
- 2) сім'я дитини є асоціальною.

Дитяча бездоглядність – це один із кроків до соціальної дезадаптації та безпритульності.

Причинами дитячої бездоглядності є рівень соціального, економічного та політичного розвитку суспільства, вплив засобів масової інформації, проблеми, пов'язані з нормальною соціалізацією дитини тощо.

Дитяча бездоглядність зумовлюється економічним та соціальним становищем у суспільстві, невиконанням виховної функції сім'ї, утрудненнями у шкільній соціалізації, впливом засобів масової інформації тощо.

Категорії бездоглядних дітей: діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які мають батьків, але пішли з дому, покинуті діти, діти, які постійно живуть на вулиці, діти-втікачі з державних закладів.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Бездомні – це дорослі чи діти, позбавлені постійного місця проживання, притулку; люди, які не ведуть осілого способу життя.

Бездомні – це люди, які не мають житла, притулку.

Homeless are people who do not have housing, shelter.

Бездомні – це люди без певного місця проживання.

Бездомність (*homelessness*) – відсутність постійного житла в індивідів чи сімей, що робить неможливим ведення осілого способу життя та повноцінного соціального функціонування.

Бездомність – одна з глобальних проблем людства, що полягає у відсутності можливості забезпечення житлом великої кількості жителів планети і породжувана різними причинами глобального, регіонального та місцевого значення, як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Бездомність може мати характер хронічний або ситуаційний; бездомність може бути добровільною або вимушеною.

Існують наступні теорії бездомності:

Структурна, в якій не враховуються індивідуально-психологічні чинники, а беруться до уваги соціальні й економічні фактори, тобто поширення бідності, забезпечення житлом, існування програм соціального житла та ін., що призводить до бездомності.

Психологічна, яка включає два підходи:

1) індивіди відповідальні за власну бездомність і заслуговують на засудження й звинувачування;

2) бездомними стають особи внаслідок власної неспроможності чи неадекватності, за що вони не можуть нести відповідальність.

Постмодерністська звертає увагу на ті обставини, що не мають межі між реальним значенням та ідеальним значенням дому і бездомності.

Існують різні підходи щодо визначення поняття бездомності:

бездомні – ті, що не мають незалежного постійного місця проживання або не можуть використовувати його тривалий час, а також ті, що тривалий час (понад рік) живуть у закладах для бездомних, таких як притулки, соціальні пансіони, центри загального догляду і т. ін.;

бездахові – ті, що не мають незалежного постійного місця проживання або не можуть використовувати його тривалий час, а також не використовують заклади, де можуть проживати бездомні, включаючи в'язниці та лікарні, і не живуть з родичами чи друзями. Вони живуть на вулиці довший час (принаймні останні 4 тижні) та проводять ніч на вулиці, в парках, під'їздах житлових будинків, громадських будівлях або інших місцях, що надають притулок на обмежений період, наприклад, у службах короткочасного перебування;

маргінально поселені – ті, що мешкають у землянках, комерційних пансіонах, фургонах та інших подібних місцях, або ті, що живуть з родичами чи друзями.

Соціальна робота з бездомними пов'язана з такими проблемами:

відсутністю достовірної інформації про масштаб та географічне поширення бездомності;

відсутністю статусу бездомної людини в Україні;

операціональними труднощами у визначенні статусу (бездомні, «бездахові», маргінально поселені тощо);

малою кількістю соціальних служб – осередків перебування бездомних, де можна було б збирати інформацію, надавати та вдосконалювати послуги для цієї групи клієнтів, – таких як притулки, «нічліжки», гуртожитки;

неетичністю реєстрації та жорсткістю обліку будь-яких клієнтів соціальної роботи та бездомних людей зокрема; негативним ставленням громадськості до бездомних.

Проблемами бездомних людей опікуються (відповідно до покладених на них обов'язків) управління праці та соціального захисту населення, а також територіальні центри обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян. Особам без постійного місця проживання, що погодилися стати на облік, виплачується щомісячна матеріальна допомога.

Використана література:

1. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с. Бібліогр.: С. 221 – 233.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир, 2005. 71 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Безпритульність – соціальне явище, яке характеризується відсутністю у дитини сукупності сприятливих умов для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку.

Homelessness is a social phenomenon that is characterized by the absence in a child favorable conditions for the physical, spiritual and intellectual development.

Безпритульність – відсутність в індивідів або сімей постійного житла, що робить неможливим як ведення осілого способу життя, так і повноцінного соціального функціонування.

Форми безпритульності: індивідуальна, групова, масова.

Причини дитячої безпритульності: соціально-політичні, економічні, етнічні, соціальні, психофізіологічні, медичні.

Безпритульними дуже часто є соціальні сироти, тобто діти, які є сиротами при живих батьках.

Основні аспекти соціального сирітства: соціально-політичні, нормативно-правові, економічні, культурологічні, соціокультурні, етнокультурні, демографічні, історичні, медичні та педагогічні.

Безпритульні діти (homeless children) – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).

Безпритульні діти – особи до 18 років, які протягом довгого чи короткого терміну живуть у середовищі вулиці.

Безпритульні діти – діти, які не мають постійного місця проживання у зв'язку із втратою батьків, асоціальними формами поведінки дорослих у сім'ї та діти, яких вигнали з дому батьки.

Безпритульними, як правило, є діти, які потрапили у важкі життєву ситуацію. Безпритульність має наступні прояви: індивідуальний (втрата житла через пожежу), груповий (сім'ї мігрантів) та масовий (біженці). Безпритульність може бути відкритою та прихованою в залежності від конкретної ситуації.

Причинами дитячої безпритульності є соціально-економічний, соціально-політичний, культурний розвиток суспільства. Проблемами, з якими часто стикаються безпритульні діти, є злочинність, наркоманія, алкоголізм, проституція, венеричні захворювання, насильство, захворювання на ВІЛ/СНІД.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. Закон України «Про охорону дитинства» : за станом на 26.04.2001р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу до закону : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Безробіття – це вимушене й тривале припинення роботи через неможливість знайти робоче місце.

Unemployment is a forced and prolonged work stoppage because of the inability to find a job.

Види безробіття: природне, часткове, сезонне, структурне, циклічне, приховане, тривале та ін.

Безробітні (unemployed) – це працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи.

Безробітні – це працездатні громадяни, які не мають роботи та заробітку, зареєстровані у державній службі зайнятості з метою пошуку роботи.

У разі неможливості надати підходящу роботу безробітному може бути запропоновано пройти професійну перепідготовку або підвищити свою кваліфікацію.

Не можуть бути визнані безробітними: особи до 16 років, за винятком тих, які працювали й були звільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, реорганізацією, перепрофілюванням і ліквідацією підприємства, установи, організації або скороченням штату; особи, які вперше шукають роботу й не мають професії, також випускники загальноосвітніх навчальних закладів, у разі відмови їх від проходження професійної підготовки або від оплачуваної роботи, включаючи роботи тимчасового характеру, яка не потребує професійної підготовки.

У країні діє розвинена мережа державних закладів і установ, які уповноважені проводити працевлаштування громадян, надавати їм соціальні послуги.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

2. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.

3. [Конституція України \(Відомості Верховної Ради України \(ВВР\), 1996, №30, ст. 141\)](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254_k/96) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254_k/96.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Будинок дитини – заклад закритого типу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування від народження до трьох років, підпорядковується Міністерству охорони здоров'я.

Будинок дитини – дитячий заклад для утримання та виховання дітей віком від 1 місяця до 3 років, від яких відмовилися батьки у пологовому будинку чи покинули їх на призволяще.

Orphanage is a children's institution for maintenance and education of children aged from 1 month to 3 years, abandoned by parents in the hospital.

Будинки дитини підпорядковуються Міністерству охорони здоров'я України.

Підставою від відмови від дитини є заява матері, завірена головним лікарем пологового будинку, з визначенням того, що вона не проти того, що дитина буде всиновлена. Дітям, батьки яких

невідомі, присвоюється прізвище, ім'я та по батькові. Вони реєструються в органах РАГСу. Якщо протягом трьох років дитину не всиновили, то її переводять у дитячий будинок.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

В

Віктимологія – це соціально-педагогічна галузь знань, яка вивчає різні категорії людей, які є жертвами несприятливих умов соціалізації.

Victimology is a socio-pedagogical branch of knowledge that studies the different categories of people who are victims of adverse conditions of socialization.

Віктимологія – учення про поведінку жертви насильства.

Віктимологія вивчає закономірності та особливості поведінки жертви, процес перетворення людини на жертву, соціальні процеси, внаслідок яких окремі індивіди та цілі соціальні групи наражаються на різного роду катування. Тому предметом віктимології виступає поведінка жертви, а об'єктом – сама жертва.

Віктимологія соціально-педагогічна – галузь знань, складова частина соціальної педагогіки, яка вивчає реальні чи потенційні жертви несприятливих умов соціалізації, їхній розвиток і виховання.

Виділяють наступні види віктимності: індивідуальну (окремий індивід при певних життєвих обставинах скоює злочин, який наносить йому шкоду), видова (окремі люди, або групи людей є жертвами певних видів злочинів), групова (певні категорії людей зі спільними соціальними, демографічними, психологічними та іншими якостями є жертвами злочинів) та масова (певна частина людей, яка в силу їх суб'єктивних якостей призводить до фізичної, матеріальної та моральної шкоди).

Соціально-педагогічна віктимологія – це галузь знань, яка вивчає на міждисциплінарному рівні різні категорії реальних та

потенційних жертв несприятливих умов соціалізації, досліджує чинники, які створюють передумови дефіциту можливостей повноцінного фізичного, духовного, емоційного, культурного, соціального розвитку та їх самореалізації.

Socio-pedagogical victimology is a discipline that studies on an interdisciplinary level the different categories of real and potential victims of unfavorable conditions of socialization, explores the factors that create the preconditions of shortages of the possibility of full physical, spiritual, emotional, cultural and social development and self-realization.

Предметом соціально-педагогічних віктимології є вивчення дітей і дорослих, які опинились у складних життєвих обставинах та потребують спеціальної соціально-педагогічної допомоги (інваліди, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти з сімей біженців та ін.).

Віктимологія розробляє методики, технології, стратегії й тактики соціально-педагогічної діяльності, спрямовані на профілактику, мінімізацію, компенсацію та корекцію тих обставин, через які людина стала жертвою несприятливих умов соціалізації.

Види жертв несприятливих умов соціалізації:

реальні – ті, які знаходяться під опікою держави та громадських організацій (напр., інваліди);

потенційні – особи з акцентуаціями рис характеру та напруженим психічним станом;

латентні – високообдаровані люди, які не змогли самореалізуватись.

Віктимогенність – це наявність в об'єктивних обставинах соціалізації властивостей, рис, умов, які становлять певну небезпеку для нормального перебігу процесу соціалізації як окремої особистості, так і цілих груп населення.

Віктимізація – це процес і результат перетворення окремої особистості чи групи людей у певний вид жертви несприятливих умов соціалізації.

Віктимізація – процес переходу до стану реальної жертви несприятливих умов соціалізації.

Victimization – the transition to the state of the real victim of unfavorable conditions of socialization.

Віктимність – суб'єктивна схильність людини стати жертвою несприятливих умов соціалізації.

Victimization – subjective human tendency to become a victim of unfavorable conditions of socialization.

Віктимність людини перебуває у тісному взаємозв'язку зі ступенем та глибиною її соціалізації. Нормальний перебіг процесу соціалізації безпосередньо пов'язаний із поняттям соціальної норми, завдяки якій здійснюється соціальний контроль поведінки та діяльності особистості людини.

Вивчення проблеми віктимізації на міждисциплінарному рівні полягає у дослідженні цієї проблеми такими науками, як кримінологія, психологія, психотерапія, дефектологія, соціальна психологія, соціологія.

Використана література:

1. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 560 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

ВІЛ – вірус імунодефіциту людини.

HIV – Human Immunodeficiency Virus.

ВІЛ-інфекція – захворювання, що виникає внаслідок зараження вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ).

HIV infection is a disease that is caused by infection with human immunodeficiency virus (HIV).

Людина може інфікуватися ВІЛ тільки у випадку певної взаємодії з інфікованим організмом людини (через кров, шляхом спільного використання голочок та шприців, шляхом сексуальних стосунків з ВІЛ-інфікованим партнером без застосування запобіжних заходів; під час вагітності, пологів або грудного вигодовування). Наявність ВІЛ в організмі людини можна обстежити лише через деякий час, зробивши тестування крові на наявність антитіл до ВІЛ.

ВІЛ – вірус імунодефіциту людини (у 1986 році Комітетом з таксономії й номенклатури вірусів Всесвітньої організації охорони здоров'я ВІЛ визначено назвою збудника СНІД).

ВІЛ є причиною СНІДу. ВІЛ ще називають «вірусом СНІДу».

СНІД означає синдром набутого імунodefіциту (*AIDS means Acquired Immune Deficiency Syndrome*); вірус проникає в організм людини і руйнує його імунну систему. Імунна система є частиною людського організму, що допомагає людині боротися з інфекціями і хворобами. СНІД є сполученням захворювань та симптомів. Людина, заражена ВІЛ, може прожити довгі роки, перш ніж цей вірус призведе до СНІДу. Ця схема ілюструє різницю між ВІЛ і СНІД. Після того, як вірус потрапляє в організм людини, проходить близько трьох місяців, і в організмі з'являються антитіла до ВІЛ, які можна знайти за допомогою тестів. ВІЛ поступово послабляє імунну систему, опір організму інфекції стає настільки слабким, що в організм легко проникає цілий ряд інших інфекцій, що викликають різні захворювання і погіршують стан здоров'я людини.

ВІЛ-інфекція передається наступними способами: при використанні нестерильних голок чи шприців (тих, які вже були у вживанні і заражені ВІЛ) для ін'єкцій; при переливанні інфікованої крові неінфікованій людині; при незахищеному сексі; від інфікованої матері до новонародженої дитини під час виношування плоду, при пологах чи годуванні дитини грудьми.

ВІЛ-інфекція не передається через чхання, кашель, при перебуванні в одному приміщенні з інфікованою людиною, через укуси комах, через домашніх тварин, при використанні загального посуду, рушників, постільної білизни, телефону, унітазу, ванни, басейну, тощо, при обіймах, рукостисканні, поцілунках.

Запобіганням зараженню ВІЛ-інфекцією та СНІдом є превентивні заходи як у навчальних закладах країни, так і в суспільстві в цілому.

Наслідками інфікування ВІЛ є хвороба та смерть людини.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
3. Соціальна робота у сфері ВІЛ/СНІДу і залежностей: Підручник бінаціонального навчання студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» і «Соціальна робота» в Україні та Німеччині. Під редакцією К. Кріхельдорф, І. Петрюк. Чернівці: Чернівецький нац. Ун-т, 2009. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Виховання соціальне – створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально позитивних ціннісних орієнтацій.

Виховання соціальне – це процес і результат відтворення наступних поколінь на засадах турботи про соціокультурний розвиток суспільства.

Виховання соціальне – це система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на становлення та реалізацію людини, групи, суспільства їх духовного потенціалу, а також гуманізацію відносин в соціумі.

Social education is a system of socio-educational activity aimed at establishing and implementing by a person, group or society their spiritual potential and humanizing relationships in society.

Виховання соціальне – цілеспрямований процес формування соціально значущих якостей особистості дитини, необхідних для успішної соціалізації.

Соціальне виховання має практично-орієнтований характер. Процес соціального виховання здійснюється через сім'ю, освіту, організацію соціального досвіду, трудової діяльності та індивідуальну допомогу. Соціальне виховання передбачає включення людини в систему життєдіяльності різних організацій та набуття, накопичення елементів соціального досвіду. Соціальне виховання здійснюється соціальними інститутами спеціально створеними суспільством та державою.

Соціальне виховання як складова розвитку і соціалізації людини передбачає планомірне створення умов для відносно цілеспрямованого розвитку і духовно-ціннісної орієнтації людини у процесі її соціалізації, які створюються в ході взаємодії соціальних суб'єктів у взаємопов'язаних і відносно автономних сферах: освіті, в організації соціального досвіду людини, індивідуальної допомоги.

Рівень успішності особистісного зростання залежить від етапів здійснення соціального виховання, а саме: орієнтації, проектування, планування, реалізації завдань та оцінки досягнутих результатів.

Принципи соціального виховання можуть розглядатися як основа освіти, організації соціального досвіду людини та індивідуальної допомоги. Найважливішими серед них є принцип

природовідповідності соціального виховання, його культуровідповідності, концентрування соціального виховання на розвитку особистості.

Використана література:

1. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Волонтерський рух – рух щодо надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує.

Volunteerism – movement to provide disinterested assistance to those who need it.

Волонтерство має сприяти: збільшенню залучення всієї спільноти у процес визначення та розгляду існуючих проблем; заохоченню молоді до лідерства через надання послуг протягом більшої частини життя; наданню можливості всім займатися волонтерською діяльністю; наданню змоги людям постійно здобувати нові знання та навички і повністю розвивати їхній особистий потенціал, впевненість у власних силах та творчі здібності; родинній, національній та глобальній солідарності.

Волонтерська діяльність – це будь-яка соціальна, суспільно корисна, систематична та вмотивована неприбуткова діяльність фізичних та юридичних осіб, що проводиться шляхом виконання робіт, надання послуг громадянам, організаціям та суспільству загалом.

Volunteering is any social, socially useful, systematic and motivated nonprofit activity of civil and legal persons held by works, services to citizens, organizations and society as a whole.

Види волонтерської діяльності: індивідуальна, колективна.

Волонтер – це особа, яка за власним бажанням допомагає людям.

Volunteer is a person who voluntarily helps people.

Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.

Волонтерство – це явище, коли людина добровільно, без примусу витрачає свій час, талант та енергію на допомогу іншим.

Volunteering – a phenomenon where a person voluntarily and without coercion spends his own time, talent and energy to help others.

Принципами волонтерської діяльності є: добротність, добровільність, гуманність, законність, гласність, відповідальність, спільність справ та її учасників, конфіденційність.

Рисами волонтерства є турбота про людей, духовність, етичність, відповідальність, солідарність тощо.

Волонтери та організації і громади, на користь яких вони працюють, повинні спільно нести відповідальність за: створення середовища, у якому б до праці волонтерів ставилися з розумінням, що дало б змогу досягнути більшого порозуміння щодо кінцевих результатів спільної праці; визначення критеріїв участі волонтерів, включаючи визначення умов укладання угод з волонтерами для вироблення певної політики роботи з волонтерами, що б дало змогу ефективніше використовувати працю волонтерів; забезпечення відповідних гарантій для волонтерів та тих, кому вони надають свої послуги; забезпечення волонтерів відповідним навчанням, постійним оцінюванням та визнанням їхньої діяльності; забезпечення доступу до волонтерської діяльності всім людям, без будь-яких обмежень щодо фізичного, економічного, соціального чи культурного становища.

Волонтери мають сприяти: створенню міцних та стабільних громад, у яких поважається гідність людини; заохоченню людей користуватися своїми людськими правами, тим самим покращуючи своє життя; допомозі вирішувати культурні, економічні та екологічні проблеми; формуванню більш гуманного суспільства через всевітню співпрацю та взаємодопомогу.

Згідно Загальної декларації про волонтерську діяльність, яка була прийнята в Амстердамі в січні 2001 року, *волонтерська діяльність – індивідуальна чи колективна – є способом:*

підтримки та зміцнення таких людських цінностей, як піклування та надання допомоги членам громади;

використання кожною людиною своїх прав та обов'язків як члена певної громади у процесі навчання та розвитку упродовж усього життя, реалізуючи весь свій людський потенціал;

взаємодії між людьми, незважаючи на всі відмінності, для спільного життя у здоровому стабільному суспільстві, для

спільного вироблення нових способів вирішення проблем, які виникають.

Зазначена Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання у спілки та зайняття волонтерською діяльністю без будь-якої дискримінації відносно культурного та етнічного походження, віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Всі люди у світі повинні мати право на вільне витрачання свого часу, таланту та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі і не сподіваючись на фінансову винагороду.

Використана література:

1. Загальна декларація про волонтерську діяльність: станом на січень 2001р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до закону : <http://vektor.cn.ua/uk/home/item/561>.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Г

Гарантії соціальні – це система умов, нормативних установок і заходів, спрямованих на задоволення певного набору благ, послуг, потреб підтримки життєзабезпечення і діяльного існування людей.

Гарантії соціальні – це матеріальні й духовні засоби, юридичні акти, які забезпечують реалізацію прав людини в сучасному суспільстві.

Social guarantees are material and spiritual means, legal acts providing realization of human rights in today's society.

Гарантії соціальні – це система соціально-економічних та правових засобів, які забезпечують реалізацію конституційних соціально-економічних та соціально-політичних прав людини, умови її життєдіяльності, функціонування та розвиток суспільної системи вцілому.

Гарантії соціальні — матеріальні та юридичні запоруки, які забезпечують реалізацію соціально-економічних і соціально-політичних прав членів [суспільства](#).

Гарантії соціальні — система соціальних, економічних і правових засобів, умов, що забезпечують реалізацію

конституційних соціально-економічних та соціально-політичних прав усіх членів суспільства, їх можливостей, зумовлених соціальним статусом, свобод та обов'язків. До основних соціальних гарантій, що мають загальнолюдський характер, належать закріплені в конституціях країн, у т. ч. в Конституції України (ст. 27—57), права на життя, освіту, соціальну захищеність, свободу і особисту недоторканість, свободу думок, володіння приватною власністю, житлом, медичну допомогу, відпочинок та ін. З метою їх реалізації розробляють та впроваджують відповідні соціальні нормативи, що визначають той мінімальний рівень життєвих благ (наприклад, мінімальна зарплата чи мінімальна пенсія), які суспільство може запропонувати громадянам з огляду на свої соціально-економічні можливості. Реалізація соціальних гарантій залежить від рівня багатства суспільства, тобто наявності в країні фінансових ресурсів, товарів і послуг, які можна спрямувати на реалізацію соціальних гарантій (відповідно до цього рівня встановлюють соціальні нормативи) соціально-економічної і соціально-політичної сутності того чи іншого суспільства; соціальної політики; критеріїв соціальної справедливості; соціальних норм та цінностей. Соціальні гарантії реалізуються не тільки державою, а й підприємствами, установами, компаніями, де створюються спеціальні соціальні фонди, реалізуються комплекси заходів щодо допомоги працівникам при придбанні житла, путівок на відпочинок, оплати навчання їх дітей та ін. Із проблемою соціальних гарантій тісно пов'язані проблеми соціальних пільг та соціальних привілеїв.

Соціальні пільги — це різновид соціальних гарантій, які держава надає всьому населенню (наприклад, пільги на сплату комунальних послуг) або соціально незахищеним категоріям населення (інвалідам, пенсіонерам тощо). Соціальні пільги, їх розміри, адресність регламентуються законодавством, правовими актами чи спеціальними рішеннями уряду.

Соціальні привілеї не закріплені законодавством і надають певні переваги деяким категоріям населення. Такі привілеї можуть бути об'єктивними: територіальні, регіональні і суб'єктивними, тобто протиправними і встановленими тільки для деяких верств населення.

Використана література:

1. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 253 с. Бібліогр.: С. 221 – 233.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир, 2005. 71 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Гендер – соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» та «жінка».

Gender is a socio-biological characteristic by which people give a definition to such concepts as «a man» and «a woman».

Поняття гендер – соціальна стать – сформувалося у процесі теоретичного розвитку фемінізму, гендерних теорій. Гендер характеризує те, що є однаковим чи відмінним у чоловіків та жінок у соціальних ролях, способі життя, моделях поведінки, намірах, прагненнях, нормах та очікуваннях. У гендері відображається те, що у статі зумовлено соціальною практикою, культурою, розкривається соціальний статус, який визначає соціальні можливості людини – чоловіка або жінки – в різних сферах життєдіяльності. Концепція гендера включає соціально-психологічні характеристики, здібності та типову поведінку, притаманну жінкам і чоловікам. Ці ролі та обов'язки можуть змінюватись в залежності від соціально-економічних відносин та особливостей культури. Концепція гендеру розглядає не суто проблеми жінок, а стосунки між статтями та всередині них. У Конституції України зафіксована норма про надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у різних видах діяльності. Рівність статей закладена у багатьох законах України, зокрема у законах «Про охорону дитинства», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту» тощо.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Групова соціальна робота – це соціальна робота в умовах, коли невелика група осіб з близькими інтересами і спільними проблемами регулярно збирається та включається в діяльність для досягнення позитивно орієнтованих цілей.

Групова соціальна робота – метод соціальної роботи, спрямований на надання психосоціальної допомоги групі осіб з подібними життєвими потребами та об'єднаних близькими інтересами, шляхом залучення членів групи у процес вирішення їхніх проблем, задоволення спільних інтересів.

Collective social work is a method of social work aimed at providing psychosocial support to the group of people with similar life needs and combined by close interests, by involving members of the team in the process of solving their problems, meet common interests.

Групова соціальна робота – практичний метод соціальної роботи, який допомагає особистості розширювати своє соціальне функціонування та через цілеспрямований досвід групи більш ефективно вирішувати свої індивідуальні, групові чи проблеми в мікросоціумі.

На сучасному етапі розвитку суспільства існують різні класифікації моделей соціальної групової роботи (зміна поведінки, групи спільної діяльності, самокеровані групи та групи соціальних дій, освітні групи тощо).

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Гуманізм – це принцип світогляду (в тому числі й моралі), в основі якого лежать переконаність у необмеженості можливостей людини та її здатності до самовдосконалення, вимоги свободи, захисту гідності особи; сукупність поглядів на людину та її високе суспільне призначення.

Humanism is a philosophy principle, which is based on the belief in unboundedness human capabilities and its ability to self-improvement, the demands of freedom, protection of human dignity.

Гуманізм – це історична система поглядів, яка постійно змінюється й яка заснована на визнанні цінності людини як особистості, її права на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх особливостей.

Гуманність – це людяність, повага до честі та достоїнства людини.

Humanity is a respect for human dignity and honor.

Гуманізм є одним із ґрунтовних принципів соціальної роботи. Цей принцип передбачає соціальний захист людини та формування її соціальної компетентності в умовах вільного прояву здібностей, що сприяє створенню передумов для формування соціальної компетентності особистості людини. Гуманізм є основою неформальних зв'язків між соціальним працівником та людиною і створює сприятливу психологічну атмосферу їх взаємин.

Принцип гуманізму є одним із основних у соціальній роботі. Його витoki простежуються у благодійних діях Київської Русі після введення християнства. Насьогодні принцип благодійності передбачає визнання людини найвищою цінністю, метою якого є здійснення соціальної діяльності на засадах альтруїзму, емпатії, людяності, прийняття особистості клієнта з усіма його позитивними й негативними якостями.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир, 2005. 71 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Д

Девіантна поведінка – відхилення від загальноприйнятих норм. У широкому смислі тлумачиться як будь-які вчинки, дії, що не відповідають неписаним чи писаним нормам суспільства.

Девіантна поведінка – система вчинків чи окремі вчинки, які суперечать прийнятим в суспільстві нормам і проявляються у вигляді незбалансованих психічних процесів, не адаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального та етичного контролю особистості над власною поведінкою.

Девіантна поведінка – поведінка індивіда чи групи осіб, що не відповідає суспільним нормам та наносить шкоду особистості людини, оточуючим, суспільству взагалі.

Deviant behavior – the behavior of an individual or group of individuals that is not responding to social norms and detrimental to a person's identity, others and society in general.

Девіант – особа, яка не дотримується існуючих у суспільстві норм поведінки.

Deviant is a person who fails to comply with existing social norms of behavior.

Девіантні форми поведінки поділяються на тимчасові (обмежена тривалість поведінки, яка суперечить певним нормам) та постійні (які повторюються), стійкі (алкоголізм, наркоманія) та нестійкі (прояв різних видів девіантної поведінки).

Також виділяють стихійні девіації (проявляються спонтанно та хаотично), структуровані (поведінка у межах певної групи, де чітко розподілені ролі), неструктуровані (відсутність ієрархічних взаємостосунків). За спрямованістю на себе та інших девіантна поведінка буває егоїстична, альтруїстична, експансивна та неекспансивна, за рівнем усвідомлення – усвідомлена й неусвідомлена, за кількістю осіб – індивідуальна і групова.

Причини девіантної поведінки дітей та молоді: соціально-економічні, соціально-педагогічні, соціально-культурні, психологічні та біологічні.

Види девіантної поведінки: протиправна (антисоціальна, делінквентна), асоціальна (аморальна, агресивна), адиктивна (залежна), саморуйнівна (аутоагресивна, суїцидальна).

Використана література:

1. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.
2. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: Підручник. Київ: Каравела, 2015.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Делінквентна поведінка – явище, викликане наявністю системи цінностей та норм, що відрізняються від домінуючих у суспільстві, за якого делінквент визначає свою поведінку як адекватну.

Делінквентна поведінка – сукупність протиправних вчинків людини, за які в особливо важких випадках може накладатися покарання згідно статей цивільного та кримінального кодекса.

Delinquent behavior is an illegal human behavior, which in severe cases can be imposed by penalties according to civil and criminal law.

Делінквентна поведінка – поведінка індивіда, що порушує норми громадського правопорядку, загрожує благополуччю інших людей або суспільству взагалі та може бути правомірно покараною.

Делінквентна поведінка – різновид девіантної поведінки, сукупність протиправних вчинків та злочинів, які не відповідають формально зафіксованим соціальним та юридичним нормам.

Делінквент – неповнолітній з соціальними відхиленнями у поведінці, який здійснює вчинки, заборонені діючим законодавством.

Delinkvent is a minor with social behavior disorders, who performs actions that are prohibited by applicable law.

Делінквент – поняття, введене для означення молодої людини, що здійснила правопорушення.

Делінквент – особа, яка скоює протиправні дії.

Delinkvent is a person who commits illegal actions.

Делінквентна поведінка є одним із видів девіантної поведінки, яка порушує закріплені в законах та інших нормативних документах найважливіші для суспільства норми. На відміну від девіантної, делінквентна поведінка дітей та підлітків характеризується як комплекс асоціальних вчинків, що має стійкі негативні соціокультурні характеристики, які порушують правові норми, але не тягнуть за собою кримінальної відповідальності внаслідок двох причин:

дитина не досягла віку, передбаченого законодавством для притягнення її до кримінальної відповідальності;

небезпека вчиненого злочину визначається як обмежена.

Види делінквентної поведінки:

агресивно-насильницька (спрямована проти особистості: образи, підпали, побиття, садистські дії);

корислива (спрямована проти власності особистості: крадіжки, рекет, пограбування);

розповсюдження та продаж наркотичних та токсичних речовин;

бродяжництво.

Соціальними чинниками правопорушень є загострення соціальних та економічних проблем, неефективна робота інститутів

соціалізації й соціального контролю, недостатній рівень соціального захисту населення тощо. Формуванню делінквентної поведінки сприяють також особливості мікросередовища особистості дитини (сім'я, ровесники, навчальні заклади). Особистісними передумовами формування делінквентної поведінки є особливості темпераменту, характеру, світогляду, мотивацій, ціннісних орієнтацій, когнітивної та емоційно-вольової сфери.

Головним засобом соціального контролю делінквентної поведінки є дисциплінарне, адміністративне або кримінальне покарання.

Усі правопорушення поділяються на проступки та злочини.

Проступок – це протиправна дія, що регулюється нормами адміністративного, цивільного, трудового та іншими галузями права.

Видами проступків неповнолітніх є:

- 1) агресивно-насильницька поведінка (бійки, лихослов'я, скривдження інших);
- 2) корислива поведінка (дрібні крадіжки, викрадення автотранспорту, здирництво);
- 3) бродяжництво.

Злочин – протиправне, суспільно небезпечне діяння, що класифікується за певними нормами кримінально-процесуального права (убивство, зґвалтування, нанесення тяжких тілесних пошкоджень).

Соціально-педагогічна діяльність із засудженими здійснюється у пенітенціарних закладах (корекція, ресоціалізація, підтримка соціально корисних зв'язків). Постпенітенціарна допомога здійснюється соціальними службами та спрямована на адаптацію бувших ув'язнених до нормальних умов життєдіяльності. Важливою також є превентивізація делінквентної поведінки (правової просвіти громадян, попередження домашнього насильства, сприяння зайнятості населення, формування в дітей та молоді необхідних для нормальної життєдіяльності норм, умінь, навичок та цінностей тощо).

Запобіганню щодо виникнення делінквентної поведінки сприяють різноманітні превентивні заходи.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів : Новий Світ - 2000, 2007. 256 с.
3. Goud N., Taylor I. Reflective Learning for Social Work: Research, Theory and Practice. Routledge, 2017, 176 p.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Депривація – втрата чогось через недостатнє задоволення певної важливої потреби.

Депривація – це відсутність можливості чи її недостатність для задоволення людиною певної життєво важливої психічної потреби.

Deprivation is a lack of opportunity or its failure to meet by a person a certain vital psychological need.

Депривація виникає в умовах спеціальної деприваційної ситуації, коли обставини не сприяють задоволенню потреб. Соціальна депривація проявляється в обмеженому колі спілкування дитини, стихійному характері зв'язків і ставлень, уникненні об'єктивних соціальних ролей, які дитина повинна виконувати відповідно до віку в різних видах діяльності. Формування соціальної депривації частіше проявляється у дітей, які позбавлені батьківського піклування і знаходяться в закладах державного піклування. Депривація як правило супроводжується ізоляцією дитини від батьків, від середовища ровесників, сприятливих умов соціалізації.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
2. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs / Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Дитина – особа віком до 18 років (від народження до повноліття), якщо згідно із законом, застосованим до неї, вона не набуває прав неповнолітньої раніше.

Дитина – за українським законодавством – це особа, яка не досягла повноліття.

A child, by Ukrainian legislation, is a person who has not attained the age of adulthood.

Дитинство – період розвитку людини до досягнення повноліття (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).

Childhood is the period of human development before reaching adulthood.

Дитинство – динамічне соціальне утворення у межах вікового періоду від народження до повноліття, для якого характерні специфічні ознаки, має власну субкультуру та побудоване на особливих соціальних зв'язках і взаєминах.

Охорона дитинства – система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (стаття 1 Закону України «Про охорону дитинства»).

Згідно цього закону у статті 3 визначені основні принципи охорони дитинства, а саме: всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.

У статті 4 визначена система заходів щодо охорони дитинства в Україні, зокрема – це:

визначення основних правових, економічних, організаційних, культурних та соціальних засад щодо охорони дитинства, удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей, приведення його у відповідність з міжнародними правовими нормами у цій сфері;

забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності;

проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності, заохочення наукових досліджень з актуальних проблем дитинства;

встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, заподіяння їй шкоди.

Використана література:

1. Закон України «Про охорону дитинства» : за станом на 26.04.2001р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу до закону : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

2. Петрович Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання]. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Дитячий будинок сімейного типу – це форма виховання дітей-сиріт та дітей, які залишились без батьківського піклування (це – окрема сім'я, в якій виховується не менше п'яти таких дітей).

Дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім'я, яка створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі і бере на виховання і спільне проживання не менше п'яти дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування.

A family-type orphanage is a single family that is created at the request of the couple or a single person who is not married and takes on education and cohabitation for at least five orphaned children and children deprived of parental care.

Дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі (така сім'я бере на виховання і спільне проживання не менше п'яти дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування).

Функціонування дитячих будинків сімейного типу визначається Положенням про дитячий будинок сімейного типу, яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 року № 564 (кількість дітей не має перевищувати

десять осіб). Кандидати на роль батьків-вихователів мають пройти експертну комісію, яка оцінює їх здатність щодо виховання, після чого укладається угода між місцевими органами та батьками-вихователями. Орган виконавчої влади зобов'язаний виділяти кошти на утримання вихованців та контролювати умови виховання. Прийомні діти у дитячих будинках сімейного типу перебувають на повному державному утриманні. За прийомними дітьми зберігаються пільги, визначені законодавством для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Використана література:

1. Вступ до соціальної роботи. Ред. Семигіна Т.В., Мигович І. І. Київ: Академвидав, 2005.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Е

Емпатія – це здатність зрозуміти емоційний стан іншої людини, співчувати, співпереживати.

Empathy is the ability to understand the emotional state of another person, the ability to sympathize, empathize this person.

Емпатія – це свідоме співпереживання емоційному стану іншої людини.

Види емпатії:

- 1) емоційна емпатія – заснована на механізмах проекції та уподібнення моторним та афективним реакціям іншої людини;
- 2) когнітивна емпатія – базується на інтелектуальних процесах (порівняння, аналогія тощо);
- 3) предикативна емпатія – проявляється як здатність людини передбачати афективні реакції іншої людини у певних ситуаціях.

Особливими формами емпатії є співпереживання та співчуття.

Співпереживання – це переживання суб'єктом тих самих емоційних станів, які відчуває інша людина, через уподібнення з нею.

Співчуття – це переживання власних емоційних станів з приводу почуттів іншої людини.

Розвинута здатність до емпатії є професійно важливою якістю для людей різних професій, а саме педагогів, психологів, соціальних педагогів, продавців, психотерапевтів та ін.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
2. Lovelock R., Lyons, K., Powel J. Reflecting on Social Work - Discipline and Profession. London: Routledge, 2017. 262 p.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Етика соціальної роботи – це розділ етичної науки, що вивчає особливості моральної професійної діяльності соціального працівника, специфіку реалізації принципів загальнолюдської моралі у сфері соціального обслуговування населення, діяльності соціальних служб та соціальних працівників, обґрунтовує особливості принципів етики соціальної роботи.

Ethics of social work is a branch of ethical science that studies the moral features of the professional activities of the social worker, the peculiarities of implementation the principles of universal morality in social services and social workers, justifying features of ethical principles in social work.

Етика соціально-педагогічної діяльності – це норми етичної поведінки спеціалістів із соціально-педагогічної роботи, які є основою їхньої професійної діяльності з метою розвитку потенціалу та можливостей особистості, а також задоволення людських потреб.

Соціальні педагоги та соціальні працівники дотримуються вимог Міжнародних етичних стандартів соціальних працівників (1994р.) Професійно-етичний кодекс соціальних працівників України дозволяє здійснювати соціальну та соціально-педагогічну діяльність з різними особами, групами і спільнотами на їхнє благо. Кодекс базується на міжнародних етичних принципах соціальної роботи і пропонує моральні норми і моральні правила поведінки соціального працівника, який при цьому має відповідні професійно-особистісні якості, що у своїй сукупності представляють етичний стандарт соціального працівника.

Основними категоріями етики соціальної роботи є професійні стосунки, етична свідомість, етичні дії та професійний обов'язок спеціаліста. У соціально-педагогічній діяльності особистісні якості спеціаліста визначають ефективність та успішність його роботи. Особистісними та моральними якостями працівника соціальної сфери та соціального педагога є честь, совість, об'єктивність, тактовність, уважність та спостережливість, терпимість, любов до дітей, самокритичність, комунікабельність, оптимізм, сила волі, творче мислення, прагнення до самовдосконалення тощо.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Етичні принципи – це положення етики, які дають загальний напрямок діяльності, служать основою для більш часткових норм поведінки.

Ethical principles are provisions of ethics, which provide the overall direction of activity and serve as the basis for partial standards of behavior.

Соціально-педагогічні принципи ґрунтуються на наступних засадах:

1. Кожна людина індивідуальна.
2. Кожна людина має право на самореалізацію, яка не порушує прав інших людей.
3. Знання, уміння та навички необхідно спрямовувати на надання допомоги окремим людям, групам, спільнотам у їхньому розвитку, а також на розв'язання конфліктів між особою та суспільством.
4. Надавати допомогу кожному, хто звертається, без будь-якої дискримінації на підставі статі, віку, фізичних і розумових недоліків, кольору шкіри, соціальної і расової належності, віросповідання, мови, політичних поглядів, сексуальної орієнтації.

5. Дотримання принципу особистої недоторканості, конфіденційності та відповідального використання інформації у своїй діяльності.

6. Взаємодія, партнерське співробітництво, двостороння відповідальність за вирішення проблем клієнта.

7. Несумісність з прямим чи опосередкованим примусом клієнтів до будь-яких дій.

8. Непідтримання у будь-якій формі окремих осіб, груп, політичних сил чи владних структур, які завдають шкоди своїм громадянам, використовуючи тероризм, насилля, жорстокість.

9. Здійснення етично виправданих дій, дотримуючись міжнародних етичних стандартів соціальних працівників, Декларації прав людини ООН та Професійно-етичного кодексу соціального працівника України.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ж

Життєва криза – психофізіологічний стан особистості, який полягає у неможливості задоволення значущих життєвих потреб у даний момент життя; усвідомлення глибокої внутрішньої суперечливості.

Life crisis is a psychophysiological state of the individual which lies in the inability to meet the important needs of life at a certain moment of life, a deep understanding of internal contradictions.

Типи життєвих криз:

1. Вікові – виникають при переході через певну вікову межу.

2. Дитячі та підліткові кризи, що класифікуються за критерієм тривалості.

3. Дитячі та підліткові кризи, що класифікуються за критерієм результативності.

4. Діяльнісні кризи – відрізняються від інших процесуальною характеристикою.

5. Різновимірні кризи – одновимірні (викликані однією подією), багатовимірні (торкаються кількох аспектів соціалізації особистості).

6. Детерміновані життєві кризи, що виникають під впливом певної ситуації.

Одним із способів подолання життєвої кризи є *соціально-педагогічна корекція (socio-pedagogical correction)* – корекція, направлена на усунення прогалин у соціальних знаннях, уміннях і навичках дитини, проявах девіантної поведінки та акцентуацій характеру, на збільшення мотивації навчання та особистісного вдосконалення, а також на вирішення проблем житла, сім'ї, оточення та підвищення соціальної адаптивності й соціальної продуктивності особистості.

Використана література:

1. Життєві кризи особистості: Наук.-метод. посібник: У 2 т. Ред. рада: В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков. К.: ІЗМН, 1998. 928 с.

2. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary) / автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. Вид. 3-ге, перероб. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 224 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

З

Заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування – медичні, навчальні, виховні заклади, заклади та установи праці й соціального захисту населення, в яких проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Institutions for orphans and children deprived of parental care are medical, educational institutions, organizations and institutions of labor and social welfare, which are homes to orphans and children deprived of parental care.

У частині третій 52 статті Конституції України йдеться про те, що «утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу».

У статті 6 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» зазначено, що до закладів

для дітей-сиріт та дітей, позбавлених піклування, дитина може бути влаштована в разі, якщо з певних причин немає можливості влаштувати її на виховання в сім'ю. До державної системи опіки та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування відносяться: будинок дитини, дошкільний дитячий будинок, школа-інтернат, інтернат ний заклад змішаного типу, спеціальна школа-інтернат для дітей з вадами розвитку, притулок для неповнолітніх.

Процес соціалізації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в закладах інтернатного типу має певні ускладнення, а саме: відсутність спілкування з біологічними батьками; дефіцит уваги, любові; вузьке коло спілкування через закритий колектив; регламент проведення вільного часу; відсутність соціальних навичок; економічна деривація; випадки жорстокості по відношенню до дитини; випадки соціального насилля; обмеженість можливостей у виборі професії; соціальна незахищеність після виходу із заходів інтернатного типу та ін.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13. 01.2005 р.; Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: досвід реформування // Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2005 р. К.: ДПКСМ, 2006 р. 135 с.
3. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 560 с.
4. Петрочко Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання]. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.
5. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Захист соціальний – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді.

Social security is a system of social and legal measures and guaranties that ensure the realization and protection of the rights and freedoms of children and youth.

Захист соціальний – необхідний елемент функціонування будь-якої країни. У Конституції України соціальний захист трактується як система заходів щодо захисту населення від соціальних ризиків. У ст. 46 йдеться про «право громадян на соціальний захист, який включає право на забезпечення їх у випадку повної, часткової або тимчасової втрати дієздатності, втрати годувальника, безробіття по незалежним від них обставин, а також у похилому віці та інших випадках, які визначені законом».

Учені по різному трактують поняття соціального захисту. Система соціального захисту в широкому розумінні – це система законодавчих, соціально-економічних і політичних гарантій, які надають умови для забезпечення засобами для існування працездатними громадянами соціально незахищеним верствам. У вузькому розумінні соціальний захист – це система законодавчих, соціально-економічних і морально-психологічних гарантій, засобів і заходів, завдяки яким утворюються рівні для всіх членів суспільства умови, що забезпечує гідну та соціально прийнятну якість їхнього життя. Особливістю сфери соціального захисту є те, що в загальному вигляді обов'язки щодо організації та надання соціального забезпечення й соціального захисту покладаються на державу. Держава виконує соціально-захисну функцію, тобто затверджує й забезпечує права і свободи людини (ст.3 Конституції України).

Державне управління у сфері соціального захисту населення здійснює Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі та розпорядчі органи, які забезпечують упровадження в життя державної політики у сфері надання соціальної допомоги населенню, та інші державні органи у відповідності з законодавством України.

Використана література:

1. Кельдер Т. Л. Поняття соціального захисту і його основні напрямки в сфері праці. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://slv.com.ua/bookz/123/3351.html>.
2. Конституція України. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://constitution.org.ua/>.
3. Петрочко Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка»

денної та заочної форми навчання]. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

I

Інвалідність – це стійке порушення (зниження чи втрата) загальної чи професійної працездатності внаслідок захворювання, травми, каліцтва.

Disability (invalidity) is a persistent violation (decrease or loss) of the total or occupational capacity due to illness, injury or mutilation.

Інвалідність – це обмеження в можливостях, обумовлені фізичними, психічними, сенсорними, соціальними, культурними, законодавчими та іншими бар'єрами, які не дозволяють людині бути інтегрованою в суспільство і брати участь в житті сім'ї та держави на тих же умовах, як і інші члени суспільства.

Інвалід – особа, яка має порушення здоров'я зі стійкими розладами функцій організму, обумовлене захворюваннями, наслідками травми чи дефектами, що призводять до обмеженої життєдіяльності та викликають необхідність її соціального захисту.

Шкала обмежених можливостей включає недугу, обмежену дієздатність та недієздатність. Існують наступні групи інвалідності: інваліди з дитинства, інваліди за хворобою та інваліди праці. За ступенем мобільності групи інвалідності поділяються на мобільні, маломобільні та нерухомі. У дітей інвалідність визначається як стійка соціальна дезадаптація. Причинами інвалідності дітей можуть бути зовнішні (механічні, фізичні, хімічні, біологічні, порушення харчування) та внутрішні (спонтанні зміни у генетиці, внутрішньоклітинні метаболіти, хвороби, що передаються спадковим шляхом, вроджені вади) фактори. До дітей з обмеженими функціональними можливостями відносять дітей з порушенням слуху і мови, зору, інтелектуального розвитку, опорно-рухового апарату, комплексними порушеннями психофізіологічного розвитку, хронічними соматичними та психоневрологічними захворюваннями.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.

2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.

3. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: Підручник. Київ: Каравела, 2015.

4. Yanicki S.M., Kushne K. E., and Reutter L. Social inclusion/exclusion as matters of social (in)justice: a call for nursing action // Nursing Inquiry. 2015. Vol. 22. P. 121– 133.

5. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Індивідуальна соціальна робота – це метод допомоги індивідам і сім'ям у розв'язанні психологічних, міжособистісних, соціоекономічних проблем.

Індивідуальна соціальна робота – це один із варіантів організації взаємодії соціального педагога з клієнтом, спрямованої на розв'язання його проблеми.

Individual social work is one of the options for social interaction of the social pedagogue with the client aimed at resolution of his problem.

Ознакою індивідуальної соціальної роботи є кількість її учасників.

Види індивідуальної соціальної роботи: робота фахівця з окремою людиною та випадком.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

2. Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches / Turner F.J., ed. 6 th ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 648 p.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Інклюзивна освіта – гнучка індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання.

Inclusive education is a flexible individualized learning system for children with special needs in terms of mass secondary school in the community.

Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям

кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є повноправними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому.

В інклюзивних класах наголос робиться, в першу чергу, на розвиток сильних якостей і талантів учнів, а не на їх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і умінь. В інклюзивних класах взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та дітьми з типовим рівнем розвитку сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків, завдяки чому діти навчаються природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, стають більш чуйними та готовими надати допомогу.

Інклюзивне навчання — це навчання (корекційне) учнів чи студентів із особливими потребами шляхом включення їх в загальне освітнє середовище.

Inclusive education is a study of pupils or students with disabilities by including them in the overall educational environment.

Така система освітніх послуг базується на принципі забезпечення основного [права дітей](#) на освіту та права навчатися за місцем проживання, яка передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу, з розвитком відповідного інклюзивного освітнього середовища. Згідно з ЮНЕСКО – це «процес звернення і відповіді на різноманітні потреби [учнів](#) через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі». «Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно

орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» (Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН від 01.10.2010 № 912). З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами.

Використана література:

1. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. К., 2016. 68 с.
2. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник: / за заг. Ред. Колупаєвої А. А. К: «А.С.К.», 2012. 308 с.
3. Yanicki S.M., Kushne K. E., and Reutter L. Social inclusion/exclusion as matters of social (in)justice: a call for nursing action // Nursing Inquiry. 2015. Vol. 22. P. 121– 133.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Інститути соціальні – різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції.

Інститути соціальні – це специфічні соціальні утворення, що забезпечують відносну сталість зв'язків і стосунків у межах соціальної організації суспільства, певні історично зумовлені форми організації та регулювання суспільного життя.

Social institution is a specific social formation that provides relative constancy of connections and relationships within the social organization of the society, certain historically conditioned forms of organization and regulation of social life.

Функції соціальних інститутів: відтворювальна ((репродуктивна) продовження існування суспільства в часі), комунікативна (організація суспільного спілкування), регулятивна (організація, узгодження, координація соціальної взаємодії), інтегративна (посилення взаємної відповідності певних елементів соціальної системи), соціалізуюча (засвоєння ціннісних орієнтацій

та норм поведінки), адаптивна (приспособування до умов навколишнього середовища), продуктивна (виробництво нових суспільних відносин).

Зовнішньою стороною соціальних інститутів є соціальні групи та соціальні

Інституціоналізація - процес визначення і закріплення соціальних норм, правил, статусів і ролей, приведення їх у систему, яка здатна діяти в напрямку задоволення певної суспільної потреби.

Процес інституціоналізації проходить декілька послідовних етапів, а саме:

виникнення потреби, задоволення якої вимагає спільних організованих дій;

формування загальних цілей;

дотримання соціальних норм і правил поведінки;

виконання процедур, пов'язаних з нормами і правилами поведінки;

інституціоналізація норм і правил, процедур, тобто їх прийняття та практичне застосування;

встановлення системи санкцій для підтримки норм і правил поведінки, диференційованість їх застосування в окремих випадках.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

2. Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches / Turner F.J., ed. 6 th ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 648 p.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

К

Конвенція ООН про права дитини (20 листопада 1989 р.) / (*The UN Convention on the Rights of the Child*) – закон, згідно якого держави-учасниці цієї Конвенції вважаючи, що згідно з принципами, проголошеними в Статуті Організації Об'єднаних Націй, визнання власної гідності, рівних і невід'ємних прав усіх членів суспільства є основою забезпечення свободи, справедливості і миру на землі, беручи до уваги, що народи Об'єднаних Націй підтвердили в Статуті свою віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особистості та сповнені рішучості сприяти

соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі. Організація Об'єднаних Націй у Загальній декларації прав людини та в Міжнародних пактах про права людини проголосила і погодилась з тим, що кожна людина має володіти всіма зазначеними у них правами і свободами, без яких не було б різниці за такими ознаками, як раса, колір шкіри, стать, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майновий стан, народження або інші обставини. Організація Об'єднаних Націй в Загальній декларації прав людини проголосила, що діти мають право на особливе піклування і допомогу. Сім'ї як основному осередку суспільства і природного середовища для зростання і благополуччя всіх її членів, і особливо дітей, мають бути надані необхідні захист і сприяння для того, щоб вона могла повністю покласти на себе зобов'язання в рамках суспільства. Дитині для повного і гармонійного розвитку її особистості необхідно зростати в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові і розуміння. Дитина має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві та вихована в дусі ідеалів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй, і особливо в дусі миру, гідності, терпимості, свободи, рівності і солідарності. Необхідність у такому особливому захисті дитини була передбачена в Женевській декларації прав дитини 1924 року і Декларації прав дитини, прийнятій Генеральною Асамблеєю 20 листопада 1959 року, та визнана в Загальній декларації прав людини, в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (зокрема, в статтях 23 і 24), в Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (зокрема, в статті 10), а також у статутах і відповідних документах спеціалізованих установ і міжнародних організацій, що займаються питаннями благополуччя дітей. Як зазначено в Декларації прав дитини, «дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження». У положенні Декларації про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх всиновленні, на національному і міжнародних рівнях, Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») та

Декларації про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах, і в період збройних конфліктів. В усіх країнах світу є діти, які живуть у виключно тяжких умовах і потребують особливої уваги. Необхідним є врахування традицій і культурних цінностей кожного народу для захисту і гармонійного розвитку дитини. Важливим також є міжнародне співробітництво для поліпшення умов життя дітей в кожній країні, зокрема в країнах, що розвиваються.

Використана література:

1. Конвенція ООН про права дитини. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Актом міжнародного визнання України як демократичної правової держави став вступ нашої країни 9 листопада 1995 року до Ради Європи та ратифікація Верховною Радою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї.

European Convention on Human Rights. The European Convention on Human Rights (ECHR) (formally the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) is an international treaty to protect human rights and fundamental freedoms in Europe. Drafted in 1950 by the newly formed Council of Europe, the convention entered into force on 3 September 1953. All Council of Europe member states are party to the Convention and new members are expected to ratify the convention at the earliest opportunity.

The European Convention is still the only international human rights agreement providing such a high degree of individual protection.

The Convention has several protocols, which amend the convention framework.

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, беручи до уваги Загальну декларацію прав людини, проголошену Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, беручи до уваги те, що ця Декларація має на меті забезпечити загальне та ефективне визнання і додержання проголошених у ній прав, беручи до уваги те, що метою Ради Європи є досягнення тіснішого єднання між її членами і що одним із засобів досягнення цієї мети є забезпечення і

розвиток прав людини та основоположних свобод, знову підтверджуючи свою глибоку віру в ті основоположні свободи, які становлять підвалини справедливості та миру в усьому світі і які найкращим чином забезпечуються, з одного боку, завдяки дієвій політичній демократії, а з іншого боку, завдяки спільному розумінню і додержанню прав людини, від яких вони залежать, сповнені рішучості, як уряди європейських держав, що є одностайними і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права, зробити перші кроки для забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у [Загальній декларації](#). Статті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає зобов'язання поважати право людини на життя, заборону катування, заборону рабства і примусової праці, право на свободу та особисту недоторканість тощо.

Використана література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_0204.

2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Корекція – подолання чи послаблення порушень, вад психічного або фізичного розвитку.

Correction is an overcoming or relieving disorders, defects of mental or physical development.

Корекція – виправлення недоліку, зміна величини, протікання процесу з метою їх повернення в необхідне русло.

Функції корекції: відновлювальна, компенсаторна, стимулююча, виправна.

Соціальна корекція – це діяльність, спрямована на виправлення та часткову зміну недоліків, відхилень окремої особистості (з обмеженими можливостями, девіантною поведінкою, втратою соціальних зв'язків або соціального статусу в соціумі) або певної групи клієнтів соціальних служб.

Соціально-педагогічна корекція – це корекція, яка спрямована на усунення прогалин у соціальних знаннях, уміннях і навичках дитини, проявів девіантної поведінки та акцентуацій рис характеру, на підвищення мотивації навчання та особистісного вдосконалення,

а також на вирішення проблем житла, сім'ї, оточення та підвищення соціальної адаптивності та соціальної продуктивності особистості.

Соціально-педагогічна корекція – це діяльність спеціаліста щодо виправлення тих особливостей психологічного, педагогічного, соціального плану, які не відповідають прийнятним в суспільстві моделям та нормам.

Socio-pedagogical correction is an activity of a specialist on correction psychological, educational and social features that do not conform to society norms and models.

У практичній діяльності соціального педагога застосовуються наступні технології корекції:

- корекція девіантної поведінки засобами фізичної культури;
- корекція агресивної поведінки підлітків;
- корекція девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій;
- корекція поведінки безпритульних дітей;
- корекція девіантної поведінки підлітків в умовах оздоровчо-освітніх установ;
- корекція девіантної сексуальної поведінки підлітків в умовах пенітенціарної системи;
- корекція девіантної поведінки молодших школярів у процесі діяльності дитячих громадських організацій тощо.

Корекційний вплив здійснюється в наступних напрямках: відновлення (відновлення якостей, які переважали до появи відхилення), компенсація (посилення якостей, які можуть замінити втрачені в результаті певних порушень), стимулювання (активізація позитивних якостей, формування ціннісних орієнтацій на створення позитивного мікроклімату), виправлення (заміна негативних якостей особистості людини на позитивні).

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.
2. Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches/ Turner F.J., ed. 6 th ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 648 p.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Л

Лідер неформальний – це індивід, який має істотний вплив на групу завдяки своїм здібностям і авторитету і не прагне мати формальний статус.

Informal leader is a person who has a significant impact on the group due to his abilities and authority and does not want to have a formal status.

Неформальні об'єднання ровесників – невеликі за кількістю учасників об'єднання, які виникають спонтанно, створюються для задоволення соціально-психологічних, соціокультурних та інших потреб, які неможливо задовільнити у фармолізованих структурах (ігрові, товариські групи та ін.).

Характеристиками неформальних об'єднань є:
невелика кількість учасників груп;
спонтанний характер створення та діяльності;
низький організаційний рівень (тобто неорганізована ієрархія між статусами та ролями);
міжособистісне спілкування;
високий рівень ідентифікації члена групи з самою групою.

Напівформальні об'єднання ровесників – об'єднання, які функціонують під керівництвом дорослих, але мають достатньо рис неформальних дитячих та підліткових угруповань. Це – дворові групи, органи самоврядування у виховних закладах та групи, які збираються на майданчиках ігор та розваг.

Лідер формальний – це індивід, який має офіційно статус лідера, однак не виконує його функцій.

Formal leader is a person who has officially status of a leader, but does not perform its functions.

Формальні об'єднання ровесників – це групи дітей та молоді, які свідомо організовані для досягнення певної мети, наділені внутрішньою структурою, певними методами діяльності. До них відносять молодіжні спілки, дитячі та виховні організації.

Використана література:

1. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs /Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.

2. Goud N., Taylor I. Reflective Learning for Social Work: Research, Theory and Practice. Routledge, 2017, 176 p.

М

Мала соціальна група – це різновид соціальної групи, характерними рисами якої є безпосередні особистісні контакти між її членами; просторова близькість членів групи; спільність групових цінностей, норм та зразків поведінки; розвинуте почуття приналежності; тривалість існування; мало чисельний склад (від 2-3 до 40 осіб); добровільність вступу; неформальний контроль за поведінкою її членів.

A small social group is a kind of social group the characteristic features of which are the direct personal contacts between its members; spatial proximity of its members; community of group values, norms and patterns of behavior; the developed sense of belonging to this group; the duration of existence; a small amount of members (from 2-3 to 40 people); the voluntary admission; the informal control over the behavior of its members.

Мала соціальна група — невелика за чисельністю спільність, в якій індивіди безпосередньо контактують між собою, об'єднані спільною метою та завданнями, що є передумовою їх взаємодії, взаємовпливу, спільних норм, процесів та інтересів, міжособистісних відносин і тривалості їх існування.

Феномен малої групи безпосередньо стосується індивіда. Саме в малій групі відбувається формування людини як особистості, індивідуальності, набуття нею досвіду соціальної взаємодії, реалізується її вплив на процеси в різних ситуаціях соціуму. Мотивами об'єднання людей у групи є потреба у спілкуванні, інших формах взаємодії з конкретними індивідами; важливість завдань, які розв'язує певна група. Сутнісними ознаками малої соціальної групи є тривалі безпосередні контакти індивідів (спілкування, взаємодія). Такі контакти властиві, наприклад, сім'ї, спортивній команді, студентській групі, шкільному класу, релігійній секті.

Зосереджуючись на окремих ознаках малих груп, одні вчені тлумачили їх як сукупність ідеалів, уявлень та звичок, що існують і повторюються в кожній індивідуальній свідомості (Ф. Олпорт), інші — як обмежену сукупність (“тут і тепер”) індивідів, що взаємодіють (А. Донцов). Найточніше відобразити сутнісні ознаки малої групи дає змогу синтез цих підходів. Малі соціальні групи

класифікують з огляду на тривалість існування, особливості взаємин, спосіб входження індивіда у групу та ін. Соціальна психологія поділяє їх на лабораторні і природні, первинні і вторинні, формальні і неформальні, тимчасові і постійні, відкриті і закриті, референтні та групи членства. Мала група є складною системою спілкування та взаємин як між членами групи, так і з середовищем, які визначають її структуру. Структура малої групи — це сукупність зв'язків між членами групи. Основними сферами активності індивідів у малій групі є спільна діяльність і спілкування. Характерною особливістю малої соціальної групи є її рольова структура, яка передбачає розподіл групових ролей. Групові ролі — типові способи поведінки, які пропонують, очікують і реалізують учасники групового процесу.

Використана література:

1. Словники. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://studentam.net.ua/content/view/3188/86/>.
2. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs /Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.
3. Goud N., Taylor I. Reflective Learning for Social Work: Research, Theory and Practice. Routledge, 2017, 176 p.

Маргінали – групи людей, які відійшли від однієї культури, класу, верстви чи соціального середовища і не пристали до інших, не вросли в них корінням.

Маргінали – це індивіди, які втратили ознаки належності до стабільного соціального інституту, прошарка, групи в рамках соціальних відносин, які склалися.

Marginals are individuals who had lost signs of belonging to a stable social institution, band, group within social relations that have been established.

Маргіналізація (маргінали) – 1) процес деградації людини, втрата нею статусу; 2) соціальне явище, нетипове для даного суспільства.

Маргінальне суспільство – поняття, що характеризує соціальні групи, з яких складається суспільство і котрі внаслідок еволюційних чи революційних змін у суспільному житті виходять за межі раніше сталих соціальних спільнот.

Маргінальність – стан груп людей або особистостей, які знаходяться на межі двох (або декількох) культур, беруть участь у взаємодії цих культур, але не долучаються повністю до жодної з них.

Причини маргінальності: соціальні, психологічні, біологічні. Маргінали не бажають розділяти ціннісні орієнтації, які існують у певному суспільстві. Вони нездатні адекватно інтегруватися в суспільство через свої інтелектуальні, психічні чи соціальні особливості або мають відхилення від загальноприйнятих норм.

Ідейно-психологічні особливості маргінальних особистостей: невпевненість у завтрашньому дні, фрустрація, блокада життєво важливих цілей, що призводить до стану невпевненості, агресивність та пригніченість.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
2. Dolgoff R., Loewenberg D., & Harrington F. Ethical Decisions for Social Work Practice. 9th ed. Belmont: Brooks/Cole, 2012. P. 56-64.
3. Семигіна Т. В. Розвиток у сучасній соціальній роботі підходів, орієнтованих на сильні сторони клієнтів // Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society (1st ed.). Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2019. P. 96-105.

Менеджмент соціальної роботи - вид соціального управління, тобто такої управлінської праці, де головним суб'єктом та об'єктом діяльності на рівні відповідної організації соціальної сфери виступає людина.

Management of social work is a kind of social control (that is such an administrative work), where the main subject and the main object of the activity on the appropriate level of social sphere is a person.

Головна мета менеджменту соціальної роботи – забезпечення реалізації основних принципів державного підходу до організації соціальної роботи в умовах конкретної соціальної служби.

Існують різні позиції відносно систем управління в області соціального обслуговування. Управлінські кадри в області соціальної роботи повинні бути наділені здатністю розв'язувати соціально-політичні питання, вникати в змістовні, етичні аспекти,

підвищувати ефективність послуг, які надаються у відповідності з суспільними цінностями і законами.

Менеджер (*manager*) – це не тільки посада, а й професія, яка потребує комплексу професійних, управлінських, психологічних, економічних і, звичайно, творчих якостей особистості.

Управлінець, який працює в області соціальної сфери, окрім певних стандартів, закономірностей має бути озброєний специфічними знаннями, так як в першу чергу він розв'язує проблеми особистості, сприяє реалізації її життєвих інтересів і потреб.

Соціальне управління пов'язане з соціальними процесами. Управління – явище соціальне, так як любе суспільство потребує управління людьми, соціальними групами, корекції їх поведінки, і це є необхідною умовою нормального функціонування суспільства.

Предмет і продукт менеджменту соціальної роботи характеризується рядом особливостей:

цілі соціальної політики та завдання, що ставляться, залежать від нормативних документів, виданих органами виконавчої влади, місцевого самоврядування;

статусом, формою власності соціальної служби й типами завдань соціальної роботи;

видами діяльності, професійними ролями соціальних працівників і спеціалізацією соціальних служб.

Менеджерська супервізія – це система організації професійної підтримки працівників соціальної служби, коли супервізор є безпосереднім керівником працівника.

Менеджмент тотальної якості – це напрям в управлінні, зокрема управлінні соціальними службами, згідно з яким якість, як її визначають самі клієнти, є найвищою метою, а процедури зумовлені задоволенням клієнтів та довготривалими стосунками.

Принципи управління соціальної роботи: соціальної детермінації, гуманізації, науковості, єдиноначальності та колегіальності, інформаційної достатності, аналітичного прогнозування, мотивації праці, раціонального добору, підготовки, розміщення та використання кадрів, наступності та перспективності, економічності та ефективності, зворотного зв'язку.

Використана література:

1. Семигіна Т. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? // Вісник АПСВТ. 2018. № 2. С. 11-27.

2. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи // Вісник АПСВ. 2015. № 1-2. С. 6-11.

3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Молодіжні громадські організації – це об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших інтересів.

Молодіжні організації – це соціально-педагогічні суспільні формування підлітків, молодих людей та дорослих, об'єднаних на добровільній основі для сумісної діяльності з метою задоволення індивідуальних та соціальних проблем, які сприяють соціалізації особистості підлітка чи молодої людини.

Youth organization is a socio-educational formation of adolescents, young people and adults, united on a voluntary basis for joint activities in order to meet individual and social problems that contribute to the socialization of a teenager or young person.

Метою діяльності молодіжних організацій є: формування соціальних умінь в економічній, політичній та духовній сферах; створення умов для самореалізації підлітків та молодих людей; формування мотивів соціальної діяльності; стимулювання до самопізнання та самовиховання членів дитячих і молодіжних організацій. Мету розкривають і розвивають функції молодіжних організацій, тобто специфічні однорідні завдання, які обумовлюють зміст їхньої діяльності. Принципами діяльності таких організацій є принцип орієнтованості на реалізацію гуманних цілей, принцип загартовування у процесі значущої соціальної діяльності, принцип створення виховуючого середовища.

Використана література:

1. Гулевська-Черниш А. В. Характеристика соціально-педагогічних функцій молодіжних організацій // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. К., 2006. № 4. С. 94–103.

2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

3. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Н

Навчання соціальне – процес здобуття знань про соціальні закони розвитку суспільства, природи, людини, умінь і навичок організації свого життя у співвідношенні з життям суспільства.

Навчання соціальне – цілеспрямований процес передачі соціальних знань і формування соціальних умінь та навичок, які сприяють соціалізації дитини.

Social learning is a purposeful process of transfer the knowledge and the formation of social skills that will contribute to the socialization of the child.

У процесі соціалізації дитина засвоює велику кількість знань про суспільство, суспільні відносини, соціальні статуси та ролі, норми та правила соціальної поведінки та ін. У процесі навчання у школі та інших освітніх закладах дитина набуває не тільки академічні знання, а й певні систематизовані соціальні знання, уміння та навички, які є доповненням досвіду, який дитина набуває стихійно, що забезпечує їй успішне засвоєння соціальних норм, цінностей та ролей.

Наряду з соціальним навчанням використовується термін соціальна освіта, що означає освіту, у процесі якої відбувається навчання основним правилам життєдіяльності людини в суспільстві, засвоєння соціальної культури та соціального мислення.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Наркоманія – це хворобливий потяг людини до вживання певного виду наркотичних речовин.

Addiction is a morbid desire of a person to use a certain type of drugs.

Наркоманія – це хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією організму внаслідок зловживання наркотичними засобами, що віднесені до таких конвенцією ООН або Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, і характеризується психічною та фізичною залежністю від них.

Наркоманія – це хронічне захворювання, яке виникає внаслідок зловживання лікарськими чи іншого походження психоактивними речовинами.

Наркотична залежність – це хронічне захворювання, що виникає в результаті тривалого вживання психоактивних речовин, що впливають на емоційний стан індивіда, коли він не може припинити самостійно їх застосування, незважаючи на виникнення у зв'язку з цим серйозних проблем (погіршення стану фізичного і психічного здоров'я, конфлікти із законом, соціальні і матеріально-фінансові ускладнення).

Існують наступні рівні наркотизації (А. Е. Личко): одиничне або епізодичне вживання, багаторазове вживання, наркоманія першої, другої та третьої стадії.

З точки зору соціальної педагогіки, наркотична залежність є результатом тривалого впливу сукупності негативних соціалізуючих чинників і умов, призводить до глибоких особистісних деформацій, що заважає нормальній соціалізації особистості людини.

Виділяють наступні фактори наркотизації: особистісні та психобіологічні, природні, соціальні, соціокультурні, сімейні та фактори шкільного середовища й групи однолітків.

Наркотики в залежності від хімічного складу мають різний вплив на поведінку людини. На час формування залежності впливає спосіб вживання речовини, стан здоров'я людини.

Соціальними наслідками наркоманії є широке її поширення, криміногенне поведіння наркозалежної молоді, високий рівень смертності та захворювань інфекційними й психічними хворобами наркозалежних, соціальна деградація тощо.

Боротьба з наркоманією передбачає, перш за все, її профілактику (первинну, вторинну, третинну).

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Методи та технології роботи соціального педагога / Авторі-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Насильство – дія або бездіяльність однієї людини стосовно іншої, що завдає шкоди здоров'ю, як фізичному, так і психічному, принижує почуття честі та особистої гідності.

Насильство – застосування будь-якою соціальною групою чи індивідом соціальних засобів примусу з метою збереження своїх прав та привілеїв.

Violence is the use by any social group or individual social means of coercion in order to preserve their rights and privileges.

Насильство (щодо дітей) – дії однієї чи декількох осіб стосовно іншої людини, які порушують її громадянські права та свободи або які призводять до фізичного, психічного чи морального страждання.

Насильство над дітьми (violence against children) – поняття, яке охоплює різні види поведінки батьків та опікунів, інших родичів, учителів, вихователів, будь-яких осіб, які старші або сильніші.

Розрізняють чотири основні форми жорстокого поводження та зневажання дітей:

1. Фізичне насильство – дії або відсутність дій з боку батьків чи інших дорослих, у результаті яких фізичний або розумовий стан дитини порушується чи знаходиться під загрозою погіршення (тілесні покарання, удари долонею, стусани, опіки, штовхання, застосування палиці, ножа, ременя, залучення до вживання наркотиків, алкоголю).

2. Сексуальне насильство або розбещення – використання дитини дорослим або іншою дитиною для задоволення сексуальних потреб або отримання вигоди.

3. Психологічне насильство – вплив одного з членів сім'ї на психіку дитини шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, чим навмисно формують емоційну

невпевненість дитини, нездатність захистити себе; завдання шкоди її психічному здоров'ю.

4. Зневага до інтересів і потреб дитини – відсутність належного забезпечення основних потреб дитини в їжі, одязі, житлі, вихованні, освіті, медичній допомозі з боку батьків, опікунів або інших осіб через об'єктивні чи суб'єктивні причини.

Усі запобіжні заходи щодо насильства над дітьми мають проводитися в рамках Конвенції ООН про права дитини.

Використана література:

1. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л. Соціально-психологічні аспекти проблем насильства. К., 2003. 337 с.

2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

3. Семігіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

4. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

5. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Неурядові організації – це громадські організації, благодійні фонди, які сформовані на принципах добровільності, не мають на меті отримання прибутку, незалежні, не підпорядковані урядовим структурам, захищають інтереси окремих груп людей відповідно статуту.

Non-governmental organizations (NGOs) are public organizations, charitable foundations, which are formed on the principles of voluntariness, not for-profit, independent, not coordinated by government agencies for protection the interests of certain groups of people under the statute.

Також неурядові організації називають «**третім сектором**» - сукупністю об'єднання громадян, кожне з яких є добровільною, незалежною, неприбутковою та орієнтованою на суспільне благо організацією.

Це організації, які набули досвіду волонтерської роботи, реалізації власної ініціативи, пошуку свого місця у громадському житті.

Неурядові організації працюють у багатьох сферах, проте найчастіше даний термін асоціюється з соціальними трансформаціями та покращенням якості життя.

Завданнями неурядових організацій є орієнтованість на особистість людини, на групу учасників та на громаду.

Принципи діяльності неурядових організацій: гуманізм, свобода вибору, самореалізація, незалежність, соціальна захищеність, самокерованість, самовладність, добровільність, некомерційність, спільність інтересів членів організації.

Щодо ефективності роботи неурядових організацій доцільним є їх взаємодія з державними організаціями.

Використана література:

1. Новак В. В. Інститути влади та неурядові організації громадянського суспільства: форми економічного співробітництва // Вісн. Хмельниц. ін-ту регіон. упр. та права: наук. часоп. 2004. № 4 (12). С. 286-291.

2. Пікалова О. Стан та динаміка неурядових організацій в українському суспільстві // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. 2010. № 19. С. 206 – 211.

3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

О

Обдарованість – індивідуальна потенційна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Talent (genius) is an individual potential distinctiveness of human instincts, due to which a person can achieve significant progress in specific areas of activity.

Обдарованість – наявність у людини сприятливих задатків і здібностей до якого-небудь одного або декількох видів діяльності.

Обдарованість – системна якість психіки, яка розвивається протягом життя, і визначає можливість досягнення людиною більш високих (незвичайних) результатів в одній або деяких видах діяльності у порівнянні з іншими людьми.

Обдарована дитина – це дитина, в якій у ранньому віці виявляються здібності до певної діяльності.

Обдарована дитина – це дитина, яка виділяється яскравими, іноді видатними досягненнями, у певному виді діяльності.

Ознакою обдарованості дитини є випереджаючий розвиток інтелекту щодо її віку. Для таких дітей характерна висока активність розуму, підвищена схильність до розумової діяльності, інтерес до певного виду діяльності. Виділяють наступні види обдарованості: академічну, художню, інтелектуальну, психомоторну, креативну, соціальну. Обдаровані діти потребують особливої уваги з боку батьків, учителів та соціальних педагогів. Соціально-педагогічна діяльність з обдарованими дітьми передбачає їх виявлення та соціальний захист. До провідних підходів соціального захисту обдарованих дітей відносять: охоронно-захисний, соціально-педагогічний, соціально-психологічний. Соціально-педагогічний захист обдарованих дітей передбачає пом'якшення негативних процесів, які відбуваються в суспільстві та створення умов для реалізації інтересів та життєво необхідних потреб.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Авторі-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 496 с.
2. The Code of Ethics for Social Work/ British Association of Social Workers. 2012. URL: http://cdn.basw.co.uk/upload/basw_112315-7.pdf.

Об'єкти соціальної роботи - це окремі особи або соціальні групи, які потребують допомоги чи підтримки у складних життєвих обставинах.

Objects of social work are individuals or social groups who need help or support in difficult circumstances.

Об'єкти соціальної роботи – це люди, які ставлять перед собою певні цілі, але не в змозі самі їх реалізувати, відчуваючи в силу цього почуття незадоволеність життям.

Разом із поняттям «об'єкт» у теорії та практиці соціальної роботи вживається термін «клієнт» – це особа, яка звернулась із проханням про допомогу до відповідальної соціальної служби чи спеціаліста і користується їх послугами. Клієнт є узагальненим поняттям щодо сутності об'єкта соціальної роботи.

«Client» is a person who has asked for help to responsible social service or specialist and uses their services.

Існують різні класифікації об'єктів соціальної роботи. Але такі групи не є сталими, вони можуть змінюватись під впливом соціально-економічних та соціально-політичних умов у державі.

Класифікація об'єктів соціальної роботи:

за віком: діти (особи до 18 років), молодь (до 35 років); люди середнього та похилого віку;

за статусом: інтелігенція, службовці, робітники, жителі сільської місцевості;

за специфікою вирішення проблем: інваліди всіх груп інвалідності; діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; діти групи ризику, пенсіонери й учасники Другої світової війни; неповні сім'ї; молодь усіх цільових груп і категорій; особи, звільнені з місць позбавлення волі; біженці; мігранти; безробітні; переселенці; жертви аварії на ЧАЕС; малозабезпечені та ін.;

соціальна проблема як об'єкт соціальної роботи.

Об'єкти соціальної роботи з точки зору практичної спрямованості:

інваліди, сім'ї, в яких виховуються діти-інваліди, діти й дорослі з психологічними проблемами, схильні до суїциду та стресів;

люди похилого віку (які прирівнюються до учасників бойових дій), вдови й матері військовослужбовців, які загинули;

люди похилого віку, які неспроможні себе обслуговувати, залишились самотніми, мають проблеми через вік, інвалідність;

діти й молодь, схильні до девіантної поведінки; діти, жінки, які зазнали насильства, опинились у кризовій ситуації; особи, які повернулись з місць позбавлення волі; сім'ї з особами, які є наркомани, алкозалежні;

сім'ї, в яких виховуються діти-сироти та діти, що залишились без батьківського піклування; багатодітні сім'ї; неповні сім'ї; конфліктні сім'ї; сім'ї з жорстоким та сексуально розбещеним відношенням;

діти-сироти; діти, які залишились без батьківської опіки; діти, які зазнали насилля; діти, схильні до бродяжництва.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

2. Lovelock R., Lyons, K., Powel J. Reflecting on Social Work - Discipline and Profession. London: Routledge, 2017. 262 p.

3. Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches/ Turner F.J., ed. 6 th ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 648 p.

Опіка – це форма охорони особистих та майнових прав недієздатних громадян.

Ward (care) is a form of protection of personal and property rights of disabled people.

Поняття опіка тотожне з такою формою сімейного виховання, як піклування, але опіка встановлюється над дітьми, які не досягли 15 років, а піклування над дітьми від 15 до 18 років.

Опіка і піклування (custody and guardianship) – це вид соціальних послуг спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й громадян, спрямованих на виховання неповнолітніх, які внаслідок смерті батьків чи позбавлення батьківських прав, хвороби та з інших причин залишилися без батьківського піклування, а також повнолітньої молоді, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права і виконувати покладені на неї обов'язки.

Основною метою опіки та піклування є створення гарантованих сприятливих умов життєдіяльності дитини.

Опікун (піклувальник) (guardian (trustee)) - фізична чи юридична особа, на яку покладається турбота про недієздатну людину чи дитину-сироту/дитину, позбавлену батьківського піклування.

Опікунами (піклувальниками), як правило, можуть бути тільки кровні родичі дитини, які погодились на опікунство (піклування). Завданнями та правом опікунів є виховання, навчання, піклування про фізичний, духовний, моральний розвиток та захист прав та інтересів дитини. Причинами, що не дозволяють виконувати функції опікуна/піклувальника є неповноліття, недієздатність, окремі тяжкі хронічні захворювання, позбавлення батьківських прав, судимість тощо. Питання про припинення опіки вирішує суд або органи опіки та піклування.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.

2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.

3. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs /Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.

Освіта соціальна – діяльність соціально уповноважених освітніх закладів та установ, спрямована на гармонійне формування дітей та молоді, розвиток їхніх природних обдарувань, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, що сприяє свідомій та активній участі у суспільно-економічному, політичному, культурному та інших сферах життя.

Social education is a social activity of authorized educational institutions and organizations aimed at the harmonious formation of children and youth, development of their natural talents, mental and physical abilities, training of high moral character, which contributes to the conscious and active participation in social, economic, political, cultural and other fields of life.

Освіта соціальна – це процес і результат підготовки фахівця соціальної сфери, який здійснюється в системі неперервної освіти, що передбачає професійну підготовку у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації та установах післядипломної освіти (аспірантурі, докторантурі), а також у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації працюючих спеціалістів.

У Статті 15 «Державні стандарти освіти» Закону України «Про освіту» зазначено, що державні стандарти освіти встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм одержання освіти. Державні стандарти освіти розробляються окремо для кожного освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня і затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вони підлягають перегляду та затвердженню один раз у 10 років.

Відповідно до класифікатора напрямів та спеціальностей вищої професійної освіти можна отримати вищу освіту трьох рівнів, а саме: бакалавра, спеціаліста та магістра. Вищі навчальні заклади мають можливість обирати спеціалізацію відповідно до потреб регіону.

Соціальна освіта ґрунтується на принципах гуманізації, універсальності й альтернативності, фундаменталізму, прогностичності та наступності.

Основною формою підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних кадрів є післявузівська професійна освіта, яку можна одержати на базі закладів післядипломної освіти та науково-дослідних інститутів.

Використана література:

1. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

II

Поведінка соціальна – зовнішній вияв діяльності індивіда, в якій виявляється його позиція, очікування та орієнтація.

Поведінка соціальна – форма активності людини в суспільстві й соціальних групах, спрямована на підтримку й розвиток цього суспільства, груп і самої особистості.

Social behavior is a form of human activity in society and social groups, aimed at supporting and developing this society, groups and the individual himself.

Виділяють наступні групи соціальної поведінки: просоціальна, асоціальна, антисоціальна. Позитивні мотиви соціальної поведінки стимулюють просоціальну поведінку, яка спрямована на надання допомоги та психологічний розвиток іншої людини. Мотивацією соціальної поведінки є ситуаційно мінлива система чинників, яка спонукає до здійснення певних вправ і вчинків. Для соціальної поведінки характерні внутрішні особливості (зумовлені інтересами, переконаннями, ідеалами тощо) та зовнішні вияви (дії, вчинки). Соціальна поведінка залежить від віку, статі, раси, сімейного стану, національності, професії, релігії тощо.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

Політика соціальна – діяльність суспільства і держави, спрямована на розвиток соціальної сфери, підвищення добробуту людей, поліпшення умов праці, життя тощо.

Social policy is an activity of the society and the State, aimed at social development, increasing people's welfare, improving working conditions, life and so on.

Політика соціальна – діяльність держави та її інститутів, органів місцевого самоврядування, закладів різних форм власності, об'єднань, асоціацій, вітчизняних та зарубіжних громадських і приватних фондів, громадських і релігійних організацій, громадян щодо розвитку та управління соціальною сферою суспільства.

Політика соціальна є однією із головних сфер політичної діяльності кожної держави. Частина соціальної політики:

1) активна, яка передбачає трансформування ціннісно-нормативного базису життя, тобто створення умов для кожного громадянина матеріально-побутового та соціокультурного забезпечення, можливості отримати певний рівень освіти, можливості отримання достатніх прибутків для сплати податків, які б використовувались пасивною складовою соціальної політики;

2) пасивна, що передбачає підтримку гарантованого мінімального рівня життя для категорій, які не можуть відноситись до активної частини (безробітні, пенсіонери, люди з обмеженими можливостями, малозабезпечені та ін.), які також потребують підтримки різних закладів соціальної сфери.

Напрями соціальної політики: ліберальний та патерналістський (соціально-демократичний). Типами освіти, які відповідають даним напрямам є:

культурно-освітній лібералізм та культурно-освітній індивідуалізм, які передбачають надання можливостей розв'язання проблем соціалізації самому громадянину, забезпечення рівних шансів для всіх щодо досягнення певного соціального статусу;

культурно-освітній демократизм та культурно-освітній консерватизм, які передбачають досягнення соціальної справедливості у певному її розумінні, скасування нерівності, гарантований визначений рівень життя.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

2. Costanza R. et al. An Integrative Approach to Quality of Life Measurement, Research, and Policy // S.A.P.I.EN.S. Vol. 1.1. URL : <http://journals.openedition.org/sapiens/169>.

Принципи соціальної роботи (principles of social work) – це важливий структурний компонент форм наукової теорії соціальної роботи, завдяки якому теоретичні положення безпосередньо співвідносяться із практикою.

Основними принципами соціальної роботи є:

1. Загальнофілософські принципи (general philosophical principles), які лежать в основі наук про суспільство, людину та механізми їх взаємодії (принципи детермінізму, відображення, розвитку).

2. Загальні принципи (general principles) (історизму, соціальної обумовленості, соціальної значимості, єдності свідомості та діяльності; соціально-політичні, організаційні, психолого-педагогічні).

3. Соціально-політичні принципи (socio-political principles) – виявляють вимоги, які зумовлені залежністю змісту й спрямованості соціальної роботи від соціальної політики країни.

4. Організаційні принципи (organizational principles), які передбачають соціально-технологічну компетентність кадрів, контроль і перевірку виконання поставлених завдань, функціональну визначеність, єдність прав та обов'язків, повноважень і відповідальності.

5. Психолого-педагогічні принципи (psycho-pedagogical principles) виявляють вимоги щодо підбору засобів психолого-педагогічного впливу на клієнтів (індивідуальний підхід, цілеспрямованість, адресність).

6. Специфічні принципи (specific principles) визначають основні правила роботи у сфері надання соціальних послуг (гуманізм, справедливість, комунікабельність, альтруїзм та ін.).

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

2. Ethics in Social Work, Statement of Principles / IFSW, IASSW, 2004. URL: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2015/10/Ethics-in-Social-Work-StatementIFSW-IASSW-2004.pdf> 47.

3. Global Definition of Social Work / IFSW, IASSW. 2014. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

Профілактика соціальна – система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки дітей та молоді щодо усунення умов та чинників, що її спричиняють.

Профілактика соціальна – діяльність, спрямована на запобігання виникненню, поширенню чи загостренню негативних соціальних явищ та їх небезпечним наслідкам.

Social prevention is an activity aimed at preventing, dissemination or exacerbate negative social phenomena and dangerous.

Профілактика соціальна – це комплекс економічних, політичних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження і локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі.

Метою соціальної профілактики є зусилля, які спрямовані на попередження соціальних проблем або життєвих криз клієнтів, окремих груп або превентизація ускладнення наявних проблем.

Види соціальної профілактики – первинна (інформаційний характер, тобто надання інформації про наслідки негативних явищ; пропаганда здорового способу життя), вторинна (обмеження поширення певних негативних явищ), третинна (комплекс заходів, спрямованих на відновлення особистісного та соціального статусу особистості).

Соціальна профілактика здійснюється на трьох рівнях: індивідуальному (попередження виникнення проблеми), сімейному (попередження загострення проблеми, мотивація людини до зміни поведінки) та соціальному (зменшення ризику відновлення негативних видів поведінки).

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

Притулок для неповнолітніх – самостійний заклад з правами юридичної особи; структурний підрозділ соціальних служб для молоді, спеціалізованих соціальній служб для молоді, відповідальних за адекватну соціалізацію підростаючого покоління; притулок забезпечує тимчасові умови життєдіяльності неповнолітніх.

Притулок для неповнолітніх – це заклад соціального захисту, створений для тимчасового перебування в ньому неповнолітніх віком від 3 до 18 років.

Asylum for minors is a social security institution, established for a temporary stay therein minors aged from 3 to 18 years.

Діяльність даного закладу регламентується «Типовим положенням про притулок для неповнолітніх». До притулку приймають неповнолітніх, які заблукали, були покинуті батьками, піклувальниками, які жебракують, залишилися без піклування батьків, опікунів, залишили сім'ю, заклад освіти, не мають постійного місця проживання, вилучені кримінальною міліцією у справах неповнолітніх із сімей, перебування в яких загрожує їхньому життю. Принципами, на яких ґрунтується діяльність притулку є гуманність, повага до особистості, демократичність, індивідуальність. Основними видами роботи у притулку є профілактика, соціально-психологічна реабілітація та корекційно-виховна робота.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

2. Семигіна Т.В. Он-лайн технології у практичній соціальній роботі // «Інтернет-освіта- наука-2016», Десята міжнар. наук.-практ. конф. ІОН-2016, 11-14 жовтня, 2016: Зб. праць. Вінниця : ВНТУ, 2016. С. 119-121.

Р

Реабілітація – це вплив, що визначається соціальною підтримкою і соціальним захистом людей, які їх потребують через соціальну захищеність, хворобу або інші соціальні причини.

Реабілітація – це комплекс медичних, соціально-економічних, педагогічних, юридичних намірів, направлених на відновлення (або компенсацію) порушення функцій, дефекту або соціального відхилення.

Rehabilitation is a set of medical, social, economic, educational, legal intentions aimed at restoration (or compensation) of dysfunction, defect or social rejection.

Соціальна реабілітація – це вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді.

Social rehabilitation is a form of social activity of specially authorized state bodies, social services for young people, associations and other social institutions towards the realization of organizational, economic, legal, cultural, educational, medical and other social measures to restore the physical condition, honor, dignity, rights and freedoms of children and youth.

Процес реабілітації направлений не тільки на відновлення здатності людини до життєдіяльності в соціальному середовищі, але й на певні зміни самого середовища, умов життєдіяльності, які порушені або обмежені по різних причинах.

Принципами здійснення реабілітації є: диференційованість, комплексність, доступність, послідовність тощо.

Рівні здійснення реабілітації: індивідуальний (консультування, соціальний патронаж, індивідуальна допомога), груповий (майстер-класи, обмін досвідом, тренінги, лекції, дискусії, участь у соціальних проектах) та суспільний (масові заходи, акції, зв'язки з громадськістю, ЗМІ).

Реабілітація здійснюється у спеціалізованих закладах та при потребі за місцем проживання клієнта.

Рівнями реабілітації є: медичний, соціально-побутовий, соціально-психологічний, соціально-правовий, соціально-рольовий та професійно-трудоий.

Реабілітаційна педагогіка – це система педагогічних, медико-психологічних, суспільних заходів, спрямованих на відновлення, корекцію або компенсацію порушень фізіологічних функцій, станів особистісного й соціального статусів хворих дітей, дітей-інвалідів, а також тих, хто переніс хворобу, отримав психічну травму внаслідок різної зміни соціальних обставин та умов життя.

Соціально-педагогічна реабілітація – повернення, включення, реінтеграція дитини в суспільство, що допомагає повноцінному її функціонуванню в якості соціального суб'єкта.

Засобами соціально-педагогічної реабілітації є створення ситуації успіху, зменшення емоційної значущості конфліктної або кризисної ситуації.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

3. Теорії соціальної роботи // Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. Заг. ред. І. Д. Зверева. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012.

Реклама соціальна – це особливий вид розповсюдження некомерційної інформації, спрямованої на досягнення державою або органами місцевої влади певних цілей.

Social advertising is a special kind of non-commercial dissemination of information aimed at achieving by a state or local government specific purposes.

У Законі України «Про рекламу» **соціальна реклама** визначається як інформація будь-якого виду, розповсюджена у будь-якій формі, що спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку.

Предметом соціальної реклами є ідеї, принципи, проблеми, які мають соціальну цінність.

Соціальна реклама створюється для чітко визначеної цільової групи, а саме при її створенні мають бути враховані цінності, культурні звичаї та спосіб їх життя.

Основним джерелом появи соціальної реклами є сучасне суспільне життя, в якому виникають конфліктні ситуації, та протистояння на рівні соціальних груп, що гостро потребує творчих стимулів і процесів. Соціальна реклама представляє громадські й державні інтереси і направлена на досягнення благодійних цілей.

Соціальна реклама розрахована на широку аудиторію, але цільові групи розрізняються за віком, місцем проживання та статтю. Види соціальної реклами залежать від місця розташування

та засобів розповсюдження. Критеріями ефективності соціальної реклами є чітко визначена цільова аудиторія та врахування її вікових особливостей, зрозумілість самої реклами, залучення однолітків та відомих людей та ін. Ігнорування соціальної реклами як одного зі способів діяльності з громадською думкою, її виховної та адаптивної функції, позначається на ефективності роботи соціальних служб. Соціальна реклама може і повинна розглядатися як один з методів роботи соціальних служб. Соціальна реклама є однією із складових PR-технологій і саме тою є сенс розглядати її не як окремо існуючий феномен, а в рамках загальної системи зв'язків з громадськістю.

Використана література:

1. Закон України «Про рекламу». [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Шипіленко О. С. Рекламно-інформаційні технології в соціально-педагогічній діяльності // Соціальна педагогіка: теорія і технології: Підручник. За ред. І. Д. Звереві. К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 204 – 216.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ресоціалізація – відновлення в особистості якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві.

Resocialization (social rehabilitation) is a recovery in the individual qualities necessary for normal life in society.

Ресоціалізація – підготовка до повернення індивіда у звичну культуру, середовище, відновлення соціальних зв'язків.

Процес ресоціалізації здійснюється в соціально-реабілітаційних центрах та виправно-виховних закладах пенітенціарної системи.

Ресоціалізаційне виховання – свідомий і цілеспрямований процес безпосереднього або опосередкованого впливу на соціально девіантних дітей та підлітків з метою їх пристосування до виконання конструктивних соціальних ролей способами, узгодженими з соціальним очікуванням.

Мета ресоціалізаційного виховання співпадає з метою процесу виховання.

Завдання ресоціалізаційного виховання:

вирізнення чинників, які спричинюють збуджений стан особистості вихованця;

трансформація стану, або усунення негативних змін, що викликані чинниками, які усталення, закріплення отриманих на першому та другому етапах результатів, які пов'язані зі зміною поведінки;

заохочення особистості до самовиховання.

Принципами ре соціалізації є цілеспрямованість, науковість, законність, зв'язок з реальним життям, комплексність та диференційованість.

Методами ресоціалізаційного виховання є особистий вплив, власний приклад, виховна порада та переконання.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Роль соціальна – це сукупність функцій, які повинна виконувати людина з певним соціальним статусом.

Social role is a set of features that should be performed by a person with a certain social status.

У професійній соціально-педагогічній діяльності соціальні ролі залежать від стилю, рівня та досвіду діяльності фахівця.

Основні ролі соціального педагога:

посередник – між особистістю та соціальними службами, а також між дитиною та групою однолітків, дитиною та батьками чи іншими дорослими; між особистістю, сім'єю та державними службами чи громадськими організаціями;

експерт – відстоювання прав клієнта, визначення методів можливого компетентного втручання у розв'язанні його проблем; постановка соціальних, групових, індивідуальних діагнозів та визначенні методів втручання у певній проблемній ситуації;

адвокат – реалізує право-захисну функцію, тобто захищає інтереси, законні права клієнтів на підставі міжнародних та державних документів;

консультант – надання клієнту інформації стосовно певних питань, пояснення причин ситуації, що склалася, пропозиція виходу з проблемної ситуації;

помічник – допомога в розширенні своєї компетентності щодо розв'язання певної проблеми, розвиненні здатності знаходження оптимального рішення у складній життєвій ситуації;
менеджер – впровадження різноманітних форм та методів управління соціально-педагогічною діяльністю.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

С

Сім'я – мала соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних, всиновлених), та кровних родичів.

Family is a small social group consisting of combined by a marriage a man and a woman and their children (own or adopted) and blood relatives.

Визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших

У Статті 3 Сімейного кодексу України зазначено, що сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, членів сім'ї та родичів Сімейний кодекс України (редакція від 04.08.2013р.) пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає. Права члена сім'ї має одинока особа. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Протягом усього життя сім'я є найближчим мікросоціальним оточенням та виступає мікрофактором соціалізації особистості.

Функції сім'ї: виховна, репродуктивна, матеріально-економічна, побутова, психотерапевтична, комунікативна, рекреативна.

Типи сімей: **багатодітна** - сім'я, в якій виховується троє і більше дітей; **малодітна** - сім'я, в якій виховується двоє дітей; **бездітна** - сім'я, в якій немає дітей; **неповна сім'я** - сім'я, в якій дитина виховується одним із батьків; **складна сім'я** - сім'я, яка складається з кількох поколінь; **нуклеарна сім'я** - сім'я, яка живе окремо без батьків та родичів, з дітьми або без них; **благополучна сім'я** - сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, з раціональними способами розв'язання сімейних проблем; **сім'я неблагополучна** - сім'я, яка в силу тих чи інших причин повністю або частково втратила свої виховні можливості; **сім'я конфліктна** - сім'я, в якій постійно відбуваються конфлікти між подружжям; **сім'я молода** - сім'я, в якій вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.
2. Сімейний кодекс України.
3. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Складні життєві обставини – обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті.

Difficult life circumstances are circumstances caused by disability, age, health status, social position, life habits and way of life, in consequence of which the person completely or partly doesn't have (not gained or lost) the ability independently take care of personal (family) life and participate in public life.

Основними засадами надання соціальних послуг є:

прияння особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних засобів і можливостей;

попередження виникнення складних життєвих обставин;

створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають.

Надання соціальних послуг ґрунтується на принципах:

Адресності та індивідуального підходу; доступності та відкритості; добровільності вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг;

гуманності;

комплексності;

максимальної ефективності використання бюджетних та позабюджетних коштів суб'єктами, що надають соціальні послуги; законності;

соціальної справедливості; забезпечення конфіденційності суб'єктами, що надають соціальні послуги;

дотримання суб'єктами, що надають соціальні послуги, державних стандартів соціальних послуг, етичних норм і правил.

За тривалістю дії соціальні послуги поділяються на:

постійні (всі види соціального страхування; послуги, гарантовані діяльністю соціальних служб, спрямовані на вирішення соціальних, правових, культурних, психологічних та інших проблем);

тимчасові (пов'язані з необхідністю задоволення особистості в отриманні інформації, консультації, організації дозвілля особистості у певний проміжок її життєдіяльності).

Залежно від особистості клієнта, місця надання послуг та їх виду соціальні послуги бувають безкоштовні та платні.

Законодавство України про соціальні послуги ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону, інших нормативно-правових актів та міжнародних договорів України.

У разі якщо міжнародними договорами України встановлено більш високі вимоги до надання соціальних послуг, ніж ті, що передбачені законодавством України, застосовуються правила міжнародного договору.

Рівень розвитку соціальних послуг у державі є показником спрямованості її соціальної політики та індикатором вирішення соціальних проблем.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Закон України «Про соціальні послуги». [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/la>.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціалізація – процес і результат засвоєння та наступного активного відтворення індивідом соціального досвіду.

Socialization is the process and the outcome of learning and further active reproduction by the individual the social experience.

Соціалізація може відбуватися як в умовах виховання, тобто цілеспрямованого формування вихованця, так і в умовах стихійного впливу на особистість.

Мета соціалізації — оволодіти досвідом старших поколінь, зрозуміти своє покликання, визначити власне місце у суспільстві, самостійно знайти шляхи найефективнішого самовизначення в ньому.

The purpose of socialization is to capture the experience of older generations, to understand a person's destination and find their own place in society.

Розрізняють дві стадії соціалізації: первинну і вторинну. Первинна соціалізація починається з народження та триває до повноліття дитини. Особистість стає повноправним членом суспільства, засвоює його цінності та норми поведінки.

Вторинна соціалізація включає кожну наступну стадію, пов'язану з культурною, професійною, етнічною та ін. видами діяльності.

Фактори соціалізації особистості:

мікрофактори - сім'я, групи однолітків, сусіди;

мезофактори – тип поселення (село, місто), засоби масової інформації, субкультури;

макрофактори – країна в цілому, суспільство.

Соціалізація може бути стихійною (яка відбувається спонтанно, без докладання певних зусиль), відносно спрямованою (створення в суспільстві певних передумов, які впливають на

розвиток особистості) та контрольованою (спеціально організований процес передачі соціального досвіду).

Процес **соціалізації** здійснюється за допомогою спеціально створених (сім'я, школа, поза навчальні заклади) та стихійних (дворові компанії) **інститутів** – різноманітних форм організації регулювання суспільних стосунків, систем, норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування в суспільстві, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції.

Institution of socialization is a form of regulation of social relationships, systems, norms, social roles, which support the realization of functions necessary for the smooth functioning in society.

Процес **соціалізації** здійснюється за допомогою **агентів** – людей та установ, які сприяють залученню людини до культури, соціальних цінностей та норм, засвоєння соціальних ролей.

Agents of socialization are the people and institutions that contribute to the involvement of human being in culture, social values and norms, learning social roles.

Використана література:

1. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 560 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна адаптація — це процес активного пристосування індивіда до зміненого середовища за допомогою різних засобів.

Social adaptation is a process of active adaptation of the individual to the changed environment through various means.

Соціальна адаптація – це пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, рольова пластичність поведінки, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії.

Соціальна адаптація – це взаємозумовлений процес пристосування індивіда до соціального середовища і пристосування суспільства до потреб особистості через їх задоволення.

Соціальна адаптація може здійснюватись у формі акомодатії (повного підпорядкування вимогам середовища без їх критичного аналізу), конформізму (вимушеного підпорядкування вимогам середовища) і асиміляції (свідомого й добровільного прийняття норм та цінностей середовища на основі особистісної солідарності з ними).

Компоненти соціальної адаптації: соціально-побутова, економічна, комунікативна, регулятивна й самореалізація.

В умовах нестабільного соціально-економічного статусу суспільства проблеми соціальної адаптації мають важливе значення. Це пов'язане з тим, що соціальна адаптація особистості має дві форми; активну, коли індивід прагне вплинути на середовище, змінити його, тобто активно входить у процес соціалізації, і пасивну, коли він не вступає у взаємодію з середовищем, не прагне змінити його, визнати пануючі у ньому норми, оцінки, засоби діяльності. Показником низької соціальної адаптації є перехід в інше соціальне середовище, аномалії (різні види порушень у ціннісно-нормативній системі суспільства), відхилення у поведінці.

Проблеми соціальної адаптації особливо гостро відчуються у молодіжному середовищі. Вони позначаються і на психічному здоров'ї молодої людини, і на формуванні її ціннісних норм, і на формах поведінки. Зростання кількості дітей, схильних до девіантної поведінки, свідчить про домінування саме низької соціальної адаптації в їх соціальному розвитку.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2009. 408 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна діагностика – виявлення рівня сформованості знань, умінь, навичок, духовних цінностей і норм поведінки людини, а також рівня соціальної адаптованості особистості та комфортних умов її розвитку.

Соціальна діагностика – це комплексний процес виявлення та вивчення причинно-наслідкових зв'язків і взаємин у суспільстві, які характеризують рівень його розвитку.

Social diagnosis is a comprehensive process of identifying and studying causal relationships in society, characterizing the level of its development.

Соціальна діагностика – це вивчення причин соціальних проблем, які створюють складні життєві ситуації для індивіда, сім'ї, окремих груп.

Результатом соціального дослідження є **соціальний діагноз** – диференційоване, індивідуалізоване точне визначення сутності соціальної проблеми на основі зібрання максимальної кількості даних про людину, спосіб її життя, а також аналіз інформації для розробки плану соціальної допомоги.

Залежно від масштабності соціальної роботи соціальна діагностика може проводитись на державному, регіональному, місцевому та індивідуальному рівнях.

Соціальна діагностика відрізняється від психологічної діагностики більш широким спектром об'єктів вивчення чи дослідження, застосування методів накопичення, аналізу й обробки інформації. Соціальна діагностика розглядається відносно психологічної діагностики як технологія соціальної роботи та метод соціальної роботи або її психологічне забезпечення. Соціальна діагностика спрямована на об'єкти соціальної роботи і використовує соціологічні, педагогічні й психологічні методи накопичення та збору інформації.

Соціальна діагностика здійснюється на державному, регіональному та місцевому рівнях. Виділяють наступні методи соціальної діагностики: інтерв'ю, анкетування, експертна оцінка, фокус-група, моніторинг, спостереження, аналіз документів, біографічний метод, ранжування. Вибір діагностичного інструментарію залежить від чинників, які зумовлюють напрям соціальної роботи (соціальна профілактика, соціальна реабілітація,

допомога у працевлаштуванні, соціальне обслуговування тощо), типологію клієнтів та вид діагностики.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К. : Центр учбової л-ри, 2008. 336 с.
3. Семигіна Т. Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку// Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. М-ли міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.) [За заг. ред. Семигіної Т.В.]. Київ: АПСВТ, 2017. С. 138-141.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна допомога – вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, спрямованої на підтримання системи гарантованого державою рівня матеріального забезпечення та фізичного стану, складу сім'ї, віку, здоров'я, участі у суспільному та іншому виробництві.

Social assistance is the kind of social activity of specially authorized state bodies aimed at maintaining the level of guaranteed benefits and physical condition, family composition, age, health, participation in social and other work.

Державна соціальна допомога – це короткострокова (одноразова чи періодична) грошова виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку або додаткова підтримка громадян у разі настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджетів різних рівнів.

State social assistance is a short-term (one-time or periodic) cash payment, the purpose of which is compensation for lost earnings or additional support of citizens in case of social risk at the expense of social insurance funds or budgets of different levels.

Соціальна допомога надається окремим людям, соціаліми групам або верствам населення з метою задоволення потреб, необхідних для нормальної життєдіяльності, створення умов для самореалізації.

Надання суспільством соціальної допомоги індивідові – це основна характеристика соціально-педагогічної діяльності.

Соціальна допомога є переважно допомогою щодо вироблення навичок самопомоги.

Основним напрямками соціальної допомоги є:

підтримка життєвого рівня молоді;

реалізація заходів діючої системи соціального забезпечення;

надання державної допомоги, пільг та інших видів соціальної підтримки малозабезпеченій частині молоді, молодій сім'ї, яка виховує дітей;

створення умов для розвитку творчого потенціалу особистості, державної підтримки інтелектуальної еліти та обдарованої дитини;

матеріальне забезпечення у разі тимчасової або постійної втрати працездатності, втрати годувальника;

захист прав працездатної молоді у сфері праці в умовах різних форм власності.

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

2. Петрочко Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання]. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна педагогіка – це наука про соціально-педагогічні механізми формування особистості в соціумі та гармонізацію її взаємовідносин на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Social pedagogy is the science about social and educational mechanisms of the individual formation in the society and the harmonization of its relations at micro, meso and macrolevels.

Поняття «соціальна педагогіка» було запропоновано А. Дістервегом. Але на думку деяких вчених першим цей термін використав німецький просвітник К. Магер, який стверджував, що соціальна педагогіка – це наука, яка займається вивченням умов формування суспільства в цілому.

У 1991 року в Україні була введена спеціальність «Соціальна педагогіка».

Об'єктом соціальної педагогіки є людина як член соціуму в єдності її індивідуальних та суспільних характеристик.

Предметом соціально-педагогічної теорії і практики є педагогічні аспекти соціального становлення та розвитку особистості, набуття нею соціального статусу, соціального функціонування, а також підтримка досягнутих та відновлення втрачених соціальних характеристик.

Метою соціально-педагогічної науки є розкриття її сутності, обґрунтування методологічних засад, закономірностей, принципів, форм, методів вивчення особистості дитини, розроблення науково-методичної системи організації соціально-педагогічної діяльності.

Головними завданнями соціальної педагогіки є: визначення ефективних умов соціалізації особистості в сучасному суспільстві; вивчення дії об'єктивних і суб'єктивних факторів соціального середовища та характеру їх впливу на формування особистості; дослідження закономірностей та перспектив соціально-педагогічної взаємодії особистості та середовища; розробка механізмів регулювання та корекції відносин особистості ті суспільства.

Основними функціями соціальної педагогіки є дослідницька, прогностична, виховна, комунікативна, соціально-медична, превентивна, посередницька та ін.

Соціальна педагогіка пов'язана з такими науками, як педагогіка, філософія, соціологія, психологія, етика, менеджмент, етнологія, політологія та ін.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.
3. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 560 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна профілактика – це система соціально-психологічних, психолого-педагогічних, медико-соціальних і правових заходів, спрямованих на попередження аморальної, протиправної поведінки, на усунення умов та чинників, що її спричиняють.

Social prevention is a system of socio-psychological, psychological, pedagogical, medico-social and legal measures to prevent immoral, illegal behavior, to eliminate the conditions and factors that cause it.

Соціальна профілактика - це сукупність державних, суспільних, соціально-медичних і організаційно-виховних заходів, спрямованих на попередження, усунення чи нейтралізацію основних причин і умов, що викликають різного роду соціальні відхилення негативного характеру та інші, соціально несприятливі відхилення у поведінці чи соціальний статусі індивіда. Її метою є створення передумов для формування соціально-прийнятної поведінки індивідів, стабільного взаємодії індивіда і соціуму.

Під **соціальною профілактикою** також можна розуміти науково обгрунтовані і своєчасно вжиті дії, спрямовані на запобігання можливих фізичних, психологічних або соціокультурних проблем у окремих індивідів і груп ризику; збереження, підтримку і захист нормального рівня життя і здоров'я людей; сприяння індивідів в досягненні поставлених цілей і розкриття їхніх внутрішніх потенціалів.

Соціальна профілактика ґрунтується на виявленні несприятливих психобіологічних умов, психолого-педагогічних факторів які зумовлюють відхилення у психічному і соціальному розвитку людей, в їхній поведінці, стані здоров'я тощо, а також на організації життєдіяльності та дозвілля.

Соціальна профілактика ґрунтується на ряді принципів:

системності, який передбачає виявлення комплексу причин соціальної проблеми, створення максимальної кількості умов для врегулювання виникаючих проблем і використання у профілактичній роботі всієї сукупністю доступних форм і методів роботи;

превентивності, що означає попереджувальний характер вжитих дій;

оптимальності, який передбачає об'єктивне виявлення міри актуальності тієї чи іншої проблеми для клієнта;

активізації власних сил людини, що означає суб'єктний характер участі клієнта в профілактичних заходах.

До змісту соціальної профілактики входять:

роз'яснення правових норм соціально значущої діяльності та поведінки;

ознайомлення з нормативними міжнародними і державними документами, які забезпечують розвиток особистості, рівень освіти, вибір професії;

надання різним категоріям молоді інформації про можливі наслідки асоціальних дій, нехтування здоровим способом життя, відмова від культурного проведення дозвілля;

організація заходів щодо забезпечення програми позитивної життєдіяльності особистості;

здійснення системи соціального захисту, різних категорій людей (забезпечення роботою, навчанням);

формування відповідальності за можливі наслідки антиправових дій.

Видами та формами соціальної профілактики є:

організаційно-педагогічні заходи щодо створення виховуючого середовища за місцем проживання дітей і молоді (робота консультаційних пунктів з проблем освіти, виховання, організації, дозвілля, працевлаштування, вибору професії; діяльність кімнат для школярів та молоді щодо задоволення культурних, художніх, спортивних, підприємницьких потреб; робота психолога з корекції поведінки молоді й відносин у сім'ї та соціумі; реалізація державних, галузевих програм з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі - алкоголізму, наркоманії, проституції, правопорушень тощо);

включення різних соціальних інститутів у процес соціалізації молоді, яке передбачає подолання міжвідомчих бар'єрів в організації профілактичної роботи, створення у мережі соціальних служб умов для прояву соціальних ініціатив і розвиток молодіжного руху та відродження традицій національного виховання (проведення масових свят, конкурсів, спортивних змагань, театралізованих дій тощо);

організація соціально-педагогічної роботи з дітьми із сімей групи ризику (індивідуальна та групова робота з батьками та дітьми, ознайомлення різних категорій молоді з інформацією про можливі наслідки асоціальних дій, нехтування здоровим способом життя, відмови від культурного проведення дозвілля);

розв'язання проблем зайнятості та працевлаштування людей завдяки створенню робочих місць;

сприяння різного роду установам освіти, спорту, культури в розгортанні різноманітних форм організації дозвілля (будинки художньої творчості, центри художнього виховання, об'єднання за інтересами, фольклорні свята, конкурси, художні виставки, творчі об'єднання і майстерні з декоративно-прикладного мистецтва), спрямованого на відродження української національної культури.

Отже, соціальна профілактика має на меті зусилля, спрямовані на превенцію соціальних проблем та життєвих криз клієнтів, окремих груп або попередження ускладнення вже наявних проблем.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна реабілітація – вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, спрямованої на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод дітей та молоді.

Social rehabilitation is the kind of social activity of specially authorized state bodies, social services for youth, NGOs and other social institutions towards the realization of organizational, economic, legal, cultural, educational, medical, health and other social measures to restore the physical condition, honor, dignity, rights and freedoms of children and youth.

Напрями соціальної реабілітації:

допомога у спілкуванні та навчанні, робота з близькими та родичами;

допомога у професійному самовизначенні;

організація дозвілля, спілкування;

охорона прав дітей та молоді;

виявлення творчих здібностей;

медичний, педагогічний та психологічний патронаж.

Види та форми соціальної реабілітації:

розробка правових та організаційних основ системи обстеження та лікування;

профілактична діяльність з проблем алкоголізму, тютюнопаління та наркоманії;

пропаганда здорового способу життя в рамках різних міжнародних свят;

соціальна реабілітація безробітних, емігрантів, інвалідів, пенсіонерів, жінок-одиначок, сімей, які мають несприятливі соціальні-правові умови, колишніх вихованців дитячих будинків та шкіл-інтернатів.

Науковці в якості одного із основних напрямів реабілітації виділяють соціально-педагогічну реабілітацію.

Соціально-педагогічна реабілітація – вид соціально-педагогічної діяльності, яка спрямована на відновлення соціального досвіду та встановлення соціальних зв'язків, норм поведінки, спілкування, емоційної стабільності, активного соціального життя, відновлення соціального статусу.

Socio-pedagogical rehabilitation – the kind of socio-educational activity aimed at recovering social experience and establishing social relationships, behavior, communication, emotional stability, an active social life, the restoration of social status.

Основним методом соціально-педагогічної реабілітації є створення ситуації успіху та зменшення емоційної значущості конфлікту.

Напрями соціально-педагогічної реабілітації:

організація соціального контролю за умовами виховання та поведінкою дитини;

соціальна підтримка тих, у кого виникають проблеми з навколишнім оточенням;

допомога у подоланні внутрішньоособистісного конфлікту;

координація відносин дитини з первинним колективом;

попередження відхилень поведінки;

оздоровлення;

психопрофілактика.

Реабілітація може здійснюватись у спеціалізованих закладах і за місцем проживання.

Рівні здійснення реабілітації:

1. Індивідуальний (консультування, соціальний патронаж, індивідуальна допомога та підтримка).

2. Груповий (майстер-класи, тренінги, обмін досвідом, участь у соціальних проектах, лекції, диспути, дискусії).

3. Суспільний (масові акції, встановлення зв'язків із громадськістю через ЗМІ).

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

2. Методи та технології роботи соціального педагога / Авторів-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.

3. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / авторів-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальна робота – наука і мистецтво розширення сфери соціальних взаємодій людей, їх активної адаптації до нових реалій життя, повноцінної ролі в суспільстві; професійна або волонтерська діяльність, спрямована на гарантовану підтримку і надання соціальних послуг будь-якій людині.

Соціальна робота – це сфера людської діяльності, функції якої полягають у виробленні теоретичної систематизації об'єктивних знань про певну дійсність – соціальну сферу та специфічну соціальну діяльність.

Соціальна робота – різновид людської діяльності, метою якої є оптимізувати здійснення суб'єктивної ролі людей у всіх сферах життя суспільства у процесі забезпечення життєдіяльності існування особистості, сім'ї, соціальних та інших груп і верств суспільства.

Social work is a kind of human activity, which is aimed to optimize the implementation of subjective role of people in all spheres of society in the process of ensuring the existence of life of the individual, family, social and other groups.

Об'єктами соціальної роботи є люди, які потребують сторонньої допомоги. Усі функції щодо надання допомоги тим, хто її потребує виконують суб'єкти соціальної роботи.

Функції соціальної роботи:

діагностична;

інформаційна;

прогностична;

психолого-педагогічна;
організаційна;
надання практичної допомоги;
функція управління.

Управління соціальною роботою включає оцінку стану об'єкта, планування, вироблення та прийняття рішення, контроль, координація, організація, матеріально-технічне забезпечення, підбір та підготовка кадрів соціальної роботи.

Основною закономірністю соціальної роботи є взаємозв'язок соціальної політики держави та змісту соціальної роботи в суспільстві.

Принципи соціальної роботи:

1. Загальнофілософські – це принцип детермінізму, принцип відображення, принцип розвитку, принцип єдності свідомості та діяльності, принцип історизму, принцип неперервного взаємозв'язку індивіда та його соціального середовища.

2. Соціально-політичні – принципи, які виражають потреби, зумовлені залежністю змісту й направленості соціальної роботи від соціальної політики держави. Ця залежність визначає концептуальні підходи до вибору пріоритетів в соціальному захисті населення, до сполучення індивідуальних й суспільних інтересів у соціальній роботі. Це – єдність державного підходу у сполученні з регіональними особливостями соціальної роботи, демократизм її змісту та методів, врахування певних умов життєдіяльності особистості або соціальної групи при виборі змісту, форм і методів соціальної роботи з ними, законність і справедливість діяльності соціального працівника.

3. Організаційні принципи – соціально-технологічна компетентність кадрів, принцип контролю та перевірки виконання, принцип функціональної визначеності, принцип єдності прав і обов'язків, повноважень та відповідальності.

4. Психолого-педагогічні принципи – виражають вимоги до вибору засобів впливу на клієнтів соціальних служб – це: комплексний аналіз оцінки умов життєдіяльності клієнтів та вибору форм і методів роботи з ними; індивідуальний підхід; цілеспрямованість та адресність соціальної роботи.

5. Специфічні принципи соціальної роботи визначають основні правила соціальної роботи у сфері надання соціальних

послуг населенню – це: принцип універсальності, охорони соціальних прав, соціального реагування, профілактичної направленості, клієнтоцентризму, опори на власні сили, максимізації соціальних ресурсів, конфіденційності, толерантності.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
2. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін. К.: ДЦССМ, 2004. 256 с.
3. Соціальна робота: в 3 ч. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. Ч.1: Основи соціальної роботи. 178 с.
4. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. Вісник АПСВ. 2015. № 1-2. С. 6-11.
5. Global Definition of Social Work / IFSW, IASSW. 2014. URL: <https://www.ifsw.org/what-issocial-work/global-definition-of-social-work/>.
6. Global social work education- crossing borders blurring boundaries /Eds. C. Noble, H. Strauss and B. Littlechild. Sydney: Sydney University Press, 2014.

Соціальна стратифікація – ієрархічно побудовані структури соціальної нерівності, які існують у кожному суспільстві. В різних суспільствах можуть існувати різні форми соціальної нерівності: каста, клани, класи. Факторами поділу на страти можуть бути прибуток, багатство, престиж, освіта, фах, вік тощо.

Соціальна стратифікація – це ієрархічно організована структура соціальної нерівності, яка існує в певному суспільстві в даний історичний проміжок часу. Така ієрархічно побудована структура соціальної нерівності є поділом суспільства на страти (від лат. stratum – пласт, прошарок).

Social stratification is a hierarchically organized structure of social inequality that exists in a given society at a certain historic time. This hierarchical structure of inequality is based on a division of society into strata (from Lat. stratum – layer).

Суспільство не тільки допускає ієрархію статусного положення груп, окремих індивідів, які до них належать, але й сприймає її як джерело, імпульс для свого розвитку. Соціальна стратифікація вказує на нерівність у суспільстві, його поділ за певним критерієм чи їх сукупністю на стійкі групи, які мають неоднаковий вплив на суспільне життя. Існують різні методологічні

підходи щодо поняття соціальної стратифікації. Згідно функціоналістського підходу стратифікація є природною, необхідною, неминучою, так як вона пов'язана з різноманітстю потреб, функцій і соціальних ролей; винагорода відповідно до даного підходу здійснюється у відповідності з роллю і тому є справедливою; стратифікація забезпечує оптимальне функціонування суспільства. Щодо конфліктологічного підходу, то стратифікація не є необхідною, але й не неминучою, вона виникає з конфлікту груп; стратифікація є несправедливою, її визначають інтереси можновладців; стратифікація ускладнює нормальне функціонування суспільства. Еволюційний підхід полягає в тому, що стратифікація не завжди є необхідною і корисною, вона є необхідною не лише в силу природних потреб, але й в ситуації конфлікту, який виникає в результаті розподілу функцій; винагорода може бути справедливою й несправедливою, а стратифікація може сприяти, або ускладнювати розвиток суспільства. Отже, соціальна стратифікація – необхідне, неминуче та універсальне явище, пов'язане з природною різноманітністю функцій і соціальних ролей.

Використана література:

1. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навчальний словник-довідник / Уклад. В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін.; За заг. ред. В. М. Пічі. К.: Каравела, Львів: Новий Світ-2000, 2009. 480 с.
2. Global Definition of Social Work / IFSW, IASSW. 2014. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

Соціальне виховання – це процес і результат відтворення наступних поколінь на засадах роботи про соціокультурний розвиток суспільства.

Social education is the process and the result of future generations' reproduction on the basis of the work of social and cultural development of society.

Соціальне виховання – це система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на становлення та реалізацію людини, групи, суспільства їх духовного потенціалу, а також гуманізацію відносин в соціумі.

Соціальне виховання - процес забезпечення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим

поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій.

Соціальне виховання може розглядатись як процес сприяння продуктивному особистісному зростанню людини під час вирішення нею важливих завдань взаємодії з оточуючим середовищем.

Метою соціального виховання є формування здатності людини до активного функціонування в конкретній соціальній ситуації при забезпеченні розвитку особистості як неповторної людської індивідуальності, а кінцевою метою соціального виховання є розвиток соціальної активності як соціально значущої якості особистості.

Характеристики процесу «соціальне виховання»:

1. Цикли соціального виховання – сімейний, освітній, трудовий, післятрудоий.

2. Мета і завдання – особистісне зростання особистості, групи, колективу.

3. Засоби реалізації – зміст, методи та форми соціальної роботи.

4. Етапи здійснення – орієнтація, проектування, планування, реалізація завдань, оцінка досягнень.

5. Результати – рівень успішності особистісного зростання у діяльності, спілкуванні, пізнанні, самореалізації людини.

У суспільстві соціальне виховання розглядається як правило, як стійка сукупність цінностей і норм.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К. : Центр учбової л-ри, 2008. 336 с.

2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальне обслуговування — це вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб, створений для молоді, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій щодо надання безкоштовно чи на пільгових умовах, на компенсаційних або благодійних засадах, різноманітних соціальних послуг з метою задоволення духовних, естетичних, моральних,

освітніх, оздоровчо-лікувальних, рекреаційних, матеріальних та інших потреб дітей та молоді.

Social services is a kind of social activity of specially authorized state bodies, social services, designed for young people, NGOs and other social institutions to provide free or on favorable terms, the countervailing or charitable basis, a variety of social services to meet the spiritual, aesthetic, moral, educational, recreational and medical, financial and other needs of children and youth.

Соціальне обслуговування – це вид соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій щодо надання безкоштовно чи на пільгових умовах, на компенсаційних або благодійних засадах різноманітних соціальних послуг з метою задоволення духовних, естетичних, моральних, освітніх, оздоровчо-лікувальних, рекреаційних, матеріальних та інших потреб людей.

Основними засадами соціального обслуговування є цілісність і збалансованість як державних, так і громадських й приватних програм, серед яких найважливіше місце займають служби планування сім'ї, працевлаштування молоді, пенсійного забезпечення, соціального страхування на випадок втрати роботи, організація життєдіяльності інвалідів, дітей-сиріт, а також соціально-побутова та гуманітарна допомога інвалідам дитинства, праці, війни, самотнім матерям, які виховують дітей-інвалідів, іншим категоріям молоді, котрі потребують реальної допомоги (закупівля продуктів, прибирання квартири, приготування їжі, супроводження до поліклініки); надання гуманітарної допомоги (їжа, одяг, взуття, медикаменти) дітям і жінкам, а також молодим людям, які змушені покинути сім'ю у зв'язку із жорстоким поведінням; організація роботи благодійних їдалень, соціальних притулків для тимчасового проживання дітей, жінок та молоді, що опинилися у складних життєвих ситуаціях, та осіб, які не мають постійного місця проживання.

Види та форми соціального обслуговування:

соціально-психологічна експертиза, спрямована на визначення проблем і кризових станів різних категорій молоді, оцінка психолого-педагогічних технологій щодо корекції розвитку особистості;

консультативно-медична робота, яка включає комплекс заходів щодо інформаційного та медичного обслуговування молоді, створення позитивно спрямованої програми життєдіяльності особистості;

соціальна просвіта, яка передбачає підвищення загальнокультурного рівня розвитку різних категорій молоді, умови включення її у соціальне життя, засвоєння та оволодіння його цінностями;

психолого-педагогічна корекція, основним завданням якої є здійснення заходів щодо попередження та подолання негативних явищ у молодіжному середовищі, утруднень у спілкуванні та міжгрупових взаєминах, формування адекватної соціально значущої діяльності.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К. : Центр учбової л-ри, 2008. 336 с.
2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальне проектування – це різновид усвідомленої інноваційної діяльності.

Соціальний проект – це сконструйоване ініціатором проекту соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання в середовищі, що змінюється, матеріальної або духовної цінності.

Social project is constructed by a project initiator social innovation aimed at creating, upgrading or maintaining in environment that is changing, material or spiritual values.

Соціальний проект — це сукупність документів, в яких викладено цілі, засоби й етапи реалізації передбаченої програми соціальних змін. Дієвість соціального проектування залежить як від його методів, так і від урахування економічних проблем та екологічних вимог регіону, майбутніх змін у техніці й технології тощо.

Проекти надають можливість апробації ідей, пошуку та концентрації відповідних ресурсів.

Проектуванням охоплено всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Воно тісно взаємодіє з усіма функціями управління і як форма розробки та прийняття рішення є важливим елементом циклу управління, що забезпечує реалізацію інших його функцій.

Проектування застосовується як для розробки різних варіантів розв'язання нових соціальних проблем, так і для складання соціальних планів та програм з регулювання видозмінених, хоч і вже відомих, соціальних процесів та явищ.

Проектування — це складна, творча діяльність, яка спрямована на вибір найліпшого варіанта майбутніх дій для досягнення основної мети. Воно конструює модель соціальної системи, яка будується, визначає її соціальні характеристики.

До проектування, як правило, залучається велика кількість найкваліфікованіших фахівців, бо в цьому процесі багато що залежить від особистості проектанта, його здатності грамотно й нестандартно мислити.

Об'єктами проектування можуть бути соціальні інститути, явища, процеси. Проектування може бути пов'язане з удосконаленням функцій таких соціальних інститутів, як економіка, політика, освіта тощо, зі створенням умов для ефективної діяльності в будь-якій сфері, у тому числі трудовій.

Отже, соціальне проектування обслуговує всі види діяльності людини, проте лише за системного підходу можливе оптимальне проектування суспільних явищ і процесів. У цьому й полягає особливість соціального проектування, так як воно охоплює всі види суспільної життєдіяльності на різних її рівнях: організація, район, місто, область, країна в цілому.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К. : Центр учбової л-ри, 2008. 336 с.
2. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальне середовище – сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що впливають на її свідомість і поведінку.

Social environment is a set of social conditions of human life, affecting his/her mind and behavior.

Соціальне середовище – сукупність соціальних чи соціально-природних обставин і ситуацій, що впливають на формування свідомості та поведінки дітей і молоді й зумовлюють здійснення відповідної діяльності соціальних служб.

Соціальне середовище – складне багаторівневе утворення, конкретний прояв суспільних стосунків, які мають місце в суспільстві, в якому живе та розвивається особистість.

Соціальне середовище є необхідною умовою соціалізації особистості – процесу й результату засвоєння та наступного активного відтворення соціального досвіду. У структурі соціального середовища виділяють наступні рівні: макрорівень (система соціальних відносин у суспільстві), макрорівень (конкретні умови життєдіяльності особистості та її найближчого оточення).

Процес соціалізації особистості, її формування та розвиток відбувається при взаємодії з оточуючим середовищем, яке здійснює вагомий вплив на даний процес за допомогою макрофакторів (екологічних, демографічних, економічних, соціально-політичних, країни, суспільства), мезофакторів (етнос, релігійні конфесії, тип поселення, засоби масової інформації) та мікрофакторів (сім'я, освітні заклади, групи однолітків).

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальні інститути – різноманітні форми організації регулювання суспільних стосунків, систем норм, соціальних ролей, які забезпечують реалізацію функцій, необхідних для нормального функціонування суспільства, а також спеціальні установи, що виконують вказані функції.

Соціальні інститути – це специфічні соціальні утворення, що забезпечують відносну сталість зв'язків і стосунків у межах соціальної організації суспільства, певні історично зумовлені форми організації регулювання суспільного життя.

Social institutions - a specific social formation, providing relative constancy of connections and relationships within the social organization of society, certain historically conditioned forms of organization and regulation of public life.

Соціальний інститут – це сукупність груп, установ і організацій, що мають у розпорядженні певні людські, матеріальні та духовні ресурси задля реалізації покладених на них функцій.

Ознаки соціальних інститутів:

1) виокремлення певного кола суб'єктів, які вступають у процесі діяльності у відносини, що набувають сталого характеру;

2) певну формалізовану організацію, наявність специфічних норм і правил, які регулюють поведінку людей у межах соціального інституту;

3) наявність соціально важливих функцій інституту, що інтегрують його в соціальну систему та забезпечують його участь в інтеграції цієї системи.

Види соціальних інститутів – економіко-соціальні, політичні, правові, соціокультурні, виховні, відтворювальні.

Метою діяльності соціокультурних та виховних інститутів є засвоєння та подальше відтворення культурних і соціальних цінностей, включення індивідів у визначену субкультуру, а також соціалізація індивідів через засвоєння стійких соціокультурних стандартів поведінки, захист визначених цінностей і норм.

Функції соціальних інститутів: відтворювальна, комунікативна, регулятивна, соціалізуюча, адаптивна, інтегративна, гедоністична.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Центр учбової літератури, 2009. 208 с.

2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К. : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальне сирітство – соціальне явище, обумовлене ухиленням або усуненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини.

Social is a social phenomenon, caused by the removal or avoidance of parents to fulfill their parental responsibilities towards the child.

Соціальні сироти – соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних, морально-психологічних

причин, є фактично позбавленими батьківського піклування при живих батьках.

Найпоширенішою причиною поширення соціального сирітства визначають злочинну діяльність батьків, залучення дітей до кримінальних та протиправних дій. Засудження батьків, перебування їх у місцях позбавлення волі призводить до того, що дитина потребує влаштування в заклади державного піклування, стає сиротою при живих батьках.

Причини соціального сирітства:

збільшення кількості батьків, позбавлених батьківських прав;

зубожіння населення;

збільшення кількості сімей, в яких відсутні нормальні умови життєдіяльності;

збільшення кількості сімей, в яких батьки за станом здоров'я не здатні виховувати дітей;

відмова неповнолітніх матерів від новонароджених дітей;

поширення наркоманії та алкоголізму;

безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків;

вживання батьками алкоголю, наркотичних засобів;

злочинна діяльність та агресивна поведінка батьків;

бідність сімей, які виховують неповнолітніх дітей;

відсутність дієвих соціальних програм підтримки сімей з дітьми;

зниження морального рівня населення країни;

підвищення рівня смертності та психічної захворюваності населення.

Також фактором ризику позбавлення дитини піклування батьків є агресивна поведінка батьків, брутальне та жорстоке поводження з дітьми, що становить загрозу життю і здоров'ю дитини.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога. Автори-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.

2. Петрочко Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб. [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання]. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальні послуги – комплекс дій державних, громадських організацій, спрямованих на забезпечення та покращення умов життєдіяльності особистості або окремих груп.

Social services are actions of state and public organizations to ensure and improve the living conditions of the person or the individual groups.

Соціальні послуги – комплекс дій держави, відповідних громадських і приватних організацій, спрямованих на створення і поліпшення умов життєдіяльності молоді, можливостей її самореалізації, на реалізацію особистісних, політичних, соціальних і культурних прав молоді людини.

Соціальні послуги – комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем.

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

2. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.

3. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальні служби – спеціально уповноважені державні, громадські та інші соціальні установи, організації й спеціалізовані підрозділи, які здійснюють будь-які види соціальної діяльності, спрямовані на допомогу дітям і молоді.

Соціальні служби – заклади, в яких надається професійна організована допомога індивідам, групам, общинам з метою поліпшення або поновлення їх здатності до соціального функціонування.

Social services are organizations which provide professionally organized assistance for individuals, groups and communities to improve or upgrade their capacity for social functioning.

Соціальні служби – державні організації, що реалізують соціальну молодіжну політику шляхом надання різних видів допомоги та соціальних послуг дітям, молоді та сім'ї.

Юридично систему соціальних служб було затверджено у «Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» та Законі «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», а також постановою Кабінету Міністрів України про «Типове положення про соціальні служби для молоді».

Напрями діяльності соціальних служб:

профілактика негативних явищ;

соціальна підтримка дітей-сиріт;

соціальне становлення жіночої молоді;

профілактика ВІЛ / СНІДу та венеричних захворювань;

соціальна реабілітація осіб з обмеженими функціональними можливостями;

соціально-педагогічний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах;

профілактика правопорушень;

сприяння працевлаштування молоді;

правова освіта молоді;

соціальна підтримка військовозав'язаної молоді;

сприяння розвитку творчої, обдарованої молоді;

соціальна підтримка неповнолітніх та молоді, які повернулися з місць позбавлення волі.

Види діяльності соціальних служб:

1) практична (забезпечення реалізації соціальних програм, забезпечення допомоги кожному конкретному клієнту);

2) організаційна (встановлення взаємовідносин та взаємодії служб з іншими суспільними та державними інститутами);

3) ресурсна (використання ресурсів, необхідних для реалізації програм на будь-якому рівні); 4) аналітична (аналіз цілей та досягнутих результатів, збір та моніторинг інформації про діяльність служб).

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

2. Семігіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний гуртожиток – заклад для тимчасового проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком від 15 до 18 років, а також осіб з числа сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, віком 18-23 років.

Social hostel - an institution for temporary accommodation of orphans and children deprived of parental care, aged 15 to 18 years.

Гуртожиток відкривається місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування при наявності необхідної матеріально-технічної бази, зокрема приміщень, які відповідають санітарним і гігієнічним умовам. Утримання гуртожитку здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, передбачених для реалізації програм, направлених на розв'язання проблем дітей, жінок і сім'ї.

Головна мета діяльності соціальних гуртожитків – створення умов для соціальної адаптації осіб, які в ньому проживають, та їх підготовки до самостійного життя. Основні завдання, на розв'язання яких направлена соціально-педагогічна робота психологів, соціальних педагогів, юристів в таких закладах:

оволодіння молодими людьми навичками самостійного ведення господарства;

влаштування на навчання з метою оволодіння професією;

допомога у працевлаштуванні; формування навичок ефективної взаємодії з оточуючими;

формування навичок самостійного прийняття відповідальних рішень; планування молодими людьми своїх життєвих перспектив та їх реалізація.

Перебування випускників шкіл-інтернатів у соціальних гуртожитках дає можливість забезпечити їм досягнення певного адаптаційного потенціалу для самостійного життя та необхідні професійні уміння й навички як базису для подальшого визначення в соціумі.

Використана література:

1. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К. : Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

2. Типове положення про соціальний гуртожиток. Нормативно-правові акти та документи, розроблені на виконання Указу Президента від 11 липня

2005 р. № 1068 «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей». К., 2005. С. 10-12.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний захист – система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію, охорону прав і свобод дітей та молоді.

Social protection is a system of social and legal measures and guarantees which ensure the implementation and protection of rights and freedoms of children and youth.

Соціальний захист – необхідний елемент функціонування будь-якої країни. У Конституції України соціальний захист трактується як система заходів щодо захисту населення від соціальних ризиків. У ст. 46 йдеться про «право громадян на соціальний захист, який включає право на забезпечення їх у випадку повної, часткової або тимчасової втрати дієздатності, втрати годувальника, безробіття по незалежним від них обставин, а також у похилому віці та інших випадках, які визначені законом».

Учені по різному трактують поняття соціального захисту. Система соціального захисту в широкому розумінні – це система законодавчих, соціально-економічних і політичних гарантій, які надають умови для забезпечення засобами для існування працездатними громадянами соціально незахищеним верствам. У вузькому розумінні соціальний захист – це система законодавчих, соціально-економічних і морально-психологічних гарантій, засобів і заходів, завдяки яким утворюються рівні для всіх членів суспільства умови, що забезпечує гідну та соціально прийнятну якість їхнього життя. Особливістю сфери соціального захисту є те, що в загальному вигляді обов'язки щодо організації та надання соціального забезпечення й соціального захисту покладаються на державу. Держава виконує соціально-захисну функцію, тобто затверджує й забезпечує права і свободи людини (ст.3 Конституції України).

Державне управління у сфері соціального захисту населення здійснює Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі та розпорядчі органи, які забезпечують упровадження в життя державної політики у сфері надання соціальної допомоги

населенню, та інші державні органи у відповідності з законодавством України.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. Посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний педагог – спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності. Здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей.

Соціальний педагог – спеціаліст, який організовує соціально-педагогічну діяльність з дітьми, молоддю та дорослими в різних соціокультурних середовищах (сім'я, навчальний заклад, трудовий колектив, дитячі та молодіжні об'єднання, клуби тощо) з метою створення для них сприятливих умов соціалізації.

Social teacher (pedagogue) is an expert who organizes socio-educational activity with children, youth and adults in different cultural environments (family, school, labor group, children's and youth groups, clubs, etc.) in order to create favorable conditions for their socialization.

Соціальний педагог – це спеціаліст, у компетенцію якого входить надання педагогічної, психологічної, психотерапевтичної та соціальної допомоги людям, які її потребують.

Соціальні педагог є суб'єктом соціально-педагогічної діяльності.

Об'єктом діяльності соціального педагога є діти та молодь, які потребують допомоги щодо їх соціалізації.

Метою соціально-педагогічної діяльності є створення умов для психологічного комфорту та безпеки дітей, задоволення їх потреб за допомогою соціальних, правових, психологічних, медичних, педагогічних механізмів попередження та подолання

негативних явищ у сім'ї, школі, найближчому оточенні та інших соціумах.

Сферами соціально-педагогічної діяльності є:

1. Сфера освіти – загальноосвітні і спеціалізовані школи різного типу, школи-інтернати для дітей-сиріт, дитячі будинки, будинки дитячої творчості, школи санаторного типу.

2. Сфера охорони здоров'я – будинки дитини, дитячі лікувальні санаторії, соціально-реабілітаційні центри для неповнолітніх, інтернати для дітей-інвалідів, дитячі лікарні, клініки, дружні для молоді.

3. Сфера охорони правопорядку – приймайльники-розподільники для неповнолітніх, спеціалізовані інтернати, міліція у справах неповнолітніх, колонії для неповнолітніх.

4. Сфера соціального захисту населення – центри соціального обслуговування населення, притулки для неповнолітніх, кризові центри для жінок.

5. Сфера соціального становлення та розвитку молоді – центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, громадські дитячі та молодіжні об'єднання, клуби за місцем проживання.

Соціальний педагог виконує наступні функції, а саме: дослідницьку, прогностичну, правозахисну, педагогічну, профілактичну, психологічну, соціально-медичну, комунікативну, гуманістичну, соціально-побутову, посередницьку.

У процесі професійної діяльності соціальний педагог має дотримуватись етичного кодексу, зокрема дотримуватись етичних принципів, закріплених у «Декларації про етичні принципи соціальної роботи», а також етичних принципів спілкування з колегами та клієнтами.

Діяльність соціального педагога зумовлюється кваліфікаційною характеристикою, відповідно до якої необхідно виконувати посадові обов'язки.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

4. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.

5. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний працівник – це особа, яка надає соціальні послуги та має підготовку, що відповідає вимогам та характеру роботи, що виконується.

Social worker is a person who provides social services and has education that meets the requirements and nature of the work performed.

Соціальний працівник – посередник у різних сферах соціальної допомоги сім'ї, окремим її членам, групам людей, в тому числі дітям, молоді, людям похилого віку, інвалідам і хворим, а також в усіх видах загальної соціальної підтримки населення.

Соціальний працівник - професійно підготовлений фахівець, що має необхідну кваліфікацію у сфері соціальної роботи і надає соціальні послуги.

Основним призначенням соціального працівника є соціальний захист людини, надання їй соціальної, медичної, матеріальної та інших видів допомоги, уміння здійснювати реабілітацію та адаптацію у суспільстві.

Соціальний працівник має володіти фаховими знаннями з психології, соціології, психіатрії, знати законодавство, правові аспекти соціального захисту, теорії та методи соціальної роботи, наявні ресурси та методи їх використання. Таким чином значно розширюється кругозір, чи, навіть, збільшується простір існування особистості людини. Також він має уміти оцінювати потреби людини, спілкуватися та надавати необхідну інформацію, представляти інтереси, підвищувати можливості та сприяти розвитку клієнтів, створенню й керівництву «мережі допомоги».

Також соціальний працівник повинен:

1) володіти основами пенсійної справи, соціального захисту сімей з дітьми, інвалідів, одиноких та інших соціально незахищених громадян;

2) виявляти на підприємствах, у мікрорайонах, селах сім'ї окремих осіб, які потребують соціально-медичної, юридичної, психолого-педагогічної, матеріальної чи іншої допомоги, охорони морального, фізичного і психічного здоров'я;

3) встановлювати причини труднощів, які у них виникають, конфліктних ситуацій, у т.ч. за місцем роботи, навчання і т.д., допомагати їм у розв'язанні існуючих проблем, працевлаштуванні, соціальному захисті;

4) сприяти інтеграції діяльності різних державних і громадських організацій та установ щодо надання необхідної соціально-економічної допомоги населенню;

5) проводити психолого-педагогічні та юридичні консультації з питань сім'ї і шлюбу, виховну роботу серед дітей, схильних до правопорушень;

6) надавати допомогу щодо укладання угод про надомну працю батькам, які мають неповнолітніх дітей, інвалідам, пенсіонерам;

7) виявляти і надавати підтримку дітям та дорослим, яким потрібна опіка і піклування, влаштування в лікувальні й учбово-виховні заклади, матеріальна, соціально-побутова та інша допомога;

8) організовувати громадський захист неповнолітніх правопорушників при необхідності брати в ньому особисту участь;

9) сприяти створенню і діяльності центрів соціальних служб для молоді, допомоги сім'ї (всиновлення, опікунство, піклування), юнацьких, підліткових, дитячих об'єднань, асоціацій, клубів за інтересами;

10) допомагати організації і виховній діяльності інтернатів, притулків для інвалідів, людей похилого віку, бездомним та ін.;

11) брати участь у роботі щодо соціальної адаптації і реабілітації осіб, які повернулися із спеціальних навчально-виховних установ і місць позбавлення волі, розв'язанні інших гострих соціальних проблем.

Щодо професійних цінностей то, у своїй роботі соціальні працівники неодмінно мають чітко дотримуватись етичного кодексу, в основі якого лежать загальні етичні принципи та етика стосунків з клієнтами та колегами. Щодо стосунків з клієнтами, то на першому місці мають бути обов'язки стосовно клієнта, які не зменшують прав інших, дотримання конфіденційності та поваги до ініціативи клієнта та його самостійності. У стосунках із колегами необхідно дотримуватись поваги до професійного рівня колег та надання їм допомоги у разі необхідності; поважати особливу, чи

відмінну від вашої думку колеги стосовно конкретної проблеми; захищати колег від несправедливих претензій з боку адміністрації та державної влади.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний супровід – діяльність, спрямована на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження й підвищення їх соціального статусу.

Social support is an activity aimed at the implementation of social care, support and patronage of socially disadvantaged children and young people to overcome life's difficulties, preserve and enhance their social status.

Насьогодні актуальним є соціальний супровід сім'ї.

Соціальний супровід сім'ї – система механізмів, за допомогою яких держава створює умови для забезпечення життєдіяльності сім'ї, її захисту, якщо вона цього потребує.

Соціальний супровід сім'ї – вид комплексної соціальної підтримки, який надається сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах.

Соціальний супровід сім'ї – це робота соціального педагога (працівника) з сім'єю, яка спрямована на підтримку сім'ї самотужки долати свої труднощі, надання допомоги сім'ї з метою ліквідації різних видів проблем.

Social support of a family is a work of a social pedagogue (social worker) with a family, which is aimed at supporting families to overcome their own difficulties, helping families to eliminate different kinds of problems.

Соціальний супровід як форма надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, здійснюється спеціалістами районних та міських центрів

соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також спеціалізованих соціальних служб.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 року та «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 року трактує соціальний супровід як вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу. Основними завданнями соціального супроводу є подолання життєвих труднощів, збереження та підвищення соціального статусу клієнтів.

Об'єктом соціального супроводу є особа або сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах і потребує соціальної підтримки, зокрема це – прийомні діти, діти-вихованці ДБСТ, прийомні батьки, батьки-вихователі, рідні діти прийомних батьків та батьків-вихователів, інші особи, які спільно проживають з прийомними батьками, батьками-вихователями, неповнолітні матері, матері-одиночки, особи, над якими було вчинено насильство, інваліди, ВІЛ-інфіковані, особи, що перебувають у конфлікті з законом у складі неблагополучних сімей.

Суб'єктами соціального супроводу є спеціалісти ЦСССДМ, діяльність яких здійснюється на двох рівнях – контактному та посередницькому.

Елементом соціального супроводу є соціально-педагогічний супровід.

Соціально-педагогічний супровід – це довготривала різноманітна допомога неблагополучним сім'ям, яка спрямована на створення умов для ліквідації причин неблагополуччя (чи їх можливої компенсації), на формування здатності сім'ї самостійно розв'язувати свої проблеми, виконувати функції, реалізовувати свій соціальний та виховний потенціал.

Socio-pedagogical support is a long-term varied care of disadvantaged families that aims to create conditions for the elimination of the causes of distress (or possible compensation), the formation of a family's ability to solve their problems independently, to perform the functions to realize their social and educational potential.

Метою соціально-педагогічного супроводу є створення умов для виходу сім'ї зі складних життєвих обставин, наслідки яких вона не в змозі подолати самотійно.

Завданнями соціально-педагогічного супроводу є:

соціальна підтримка сім'ї у вирішенні проблем, які вони не мають змоги самотійно розв'язати;

організація самодопомоги;

залучення та ефективного використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів сім'ї.

Тривалість супроводу залежить від гостроти проблеми, рівня розвитку адаптаційного потенціалу сім'ї, ступеню її функціональної спроможності самотійно вирішувати труднощі.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : Навч. посіб. К. : Знання, 2008. 343 с.

2. Петрович Ж. В. Основи соціально-правового захисту особистості : навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання]. К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціальний центр матері та дитини – заклад тимчасового проживання жінок на сьомому-дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися у складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку.

Social center for mother and a child is an establishment of temporary residence of women in seventh - ninth month of pregnancy and mothers with children aged from birth to 18 months in difficult circumstances that prevent the fulfillment of maternal duties.

Центр створюється місцевим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування. Утримується центр за рахунок місцевого бюджету.

Метою діяльності центру є запровадження нових форм соціальної підтримки жінок та запобігання відмови батьків від новонароджених дітей. Жінки зараховуються до центру на підставі письмової заяви після попередньої співбесіди.

Завдання роботи з жінками у центрі:

1. Формування відповідального ставлення жінок, що стосується догляду за дитиною.

2. Формування необхідних санітарно-гігієнічних навичок догляду за дитиною.

3. Навчання жінок необхідним побутовим та соціальним навичкам.

4. Підготовка матері до самостійного життя після закінчення навчання під час перебування у центрі.

5. Допомога у налагодженні стосунків з біологічною сім'єю жінки, батьком дитини чи його родиною.

6. Допомога жінці у здобутті освіти, професії, пошуку роботи.

Відповідно до покладених завдань центр матері і дитини:

забезпечує проведення попередньої співбесіди з жінкою та ознайомлює її з правилами внутрішнього розпорядку та метою роботи працівників центру;

розробляє на підставі діагностики план індивідуальної роботи;

проводить індивідуальні та групові корекційні заходи, надає психологічну допомогу, кваліфіковані консультації, у разі потреби організовує госпіталізацію та клінічне обстеження клієнтів;

забезпечує виконання індивідуальних програм щодо адаптації, реабілітації та інтеграції в суспільство;

веде облік соціальної роботи з особами, що тимчасово проживають у центрі;

надає консультації з питань догляду за дітьми раннього віку, їх розвитком та вихованням;

передає документи в центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за місцем подальшого проживання особи для здійснення соціального супроводження.

Діяльність центру матері і дитини здійснюється на основі принципів захисту прав людини, гуманності, законності, конфіденційності, доступності послуг та поваги до особистості. Житлово-побутові умови центру мають бути наближені до домашніх, щоб забезпечити максимум самостійності та комфорту у повсякденному житті. У центрі працює мультидисциплінарна команда фахівців: соціальний працівник/соціальний педагог, психолог, медична сестра та ін. Максимальний термін перебування в центрі матері з дитиною 18 місяців.

Використана література:

1. Запобігання інституціалізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи з профілактики відмов від новонароджених дітей: Методичний посібник / Автори – упоряд.: Алексеєнко Т. Ф., Безпалько О. В., Бервено Н. О., Бондаренко Т. В., Братусь І. В., Дубініна І. М., Зверєва І. Д., Катаєва О. С., Лактіонова Г. М., Лютий В. П., Парахнич Л. О., Петрочко Ж. В., Пилипас Ю. В., Постолук Г. І.; за заг. ред. Зверєвої І. Д., Петрочко Ж. В. – К.: Століття, 2008, 224 с.

2. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Соціально-педагогічна профілактика – науково обґрунтований і вчасно застосований вплив на вихованців з метою збереження їх функціонального стану, попередження можливих негативних процесів у їх життєдіяльності; це діяльність із попередження соціальної проблеми, соціального відхилення та нейтралізації причин, які їх породжують.

Socio-educational prevention is a reasonable and timely applied impact on pupils in order to maintain their functional status, prevent potential negative processes in their life; it is the activity to prevent social problems, social rejection and neutralize the causes that originate them.

Соціально-педагогічна профілактика сприяє доступу до інформації, допомозі в набутті позитивних та необхідних навичок життєдіяльності.

Принципи соціально-педагогічної профілактики:

адресність;

послідовність та систематичність;

довготривалість та неперервність;

комплексність;

доступність;

своєчасність.

Рівні здійснення соціально-педагогічної профілактики: особистісний, сімейний, соціальний.

Види соціально-педагогічної профілактики: первинна, вторинна, третинна.

Напрями соціально-педагогічної профілактики: профілактика дезадаптованої поведінки та важковиховуваності; профілактика адитивної поведінки; профілактика ВІЛ/СНІДу, торгівлі людьми;

профілактика асоціальної поведінки; профілактика делінквентної поведінки.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Авторів-укладачі: С. П. Архіпова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Статус дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування – визначене відповідно до законодавства становище дитини, яке надає їй право на повне державне забезпечення й отримання передбачених законодавством пільг та яке підтверджується комплексом документів, що засвідчують обставини, через які дитина не має батьківського піклування.

Діти-сироти (orphans) – діти, в яких померли або загинули батьки.

Діти, позбавлені батьківського піклування (children deprived of parental care) – діти, батьки яких: позбавлені батьківських прав; дітей відібрано без позбавлення батьків батьківських прав; визнані зниклими безвісті; визнані недієздатними; оголошені померлими; відбувають покарання у місцях позбавлення волі; перебувають під вартою на час слідства; розшукуються органами внутрішніх справ у зв'язку з ухилянням від сплати аліментів і відсутністю відомостей про їхнє місцезнаходження; через тривалу хворобу не мають змоги виконувати батьківські обов'язки; підкинуті діти; діти, батьки яких невідомі; безпритульні діти.

Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування – це одна із найвразливіших груп населення. Відповідно до державної політики визначено основні засади їх соціального захисту.

Для надання дитині такого статусу служба у справах дітей за місцем походження дитини протягом двох місяців повинна зібрати необхідні документи (свідоцтво про народження дитини та документи, що засвідчують обставини, за яких дитина залишилась без батьківського піклування).

Соціальний статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, підтверджують наступні документи, а саме:

дитина-сирота – свідоцтво про смерть обох батьків; коли дитина виховувалася самотньою матір'ю, довідка органів державної реєстрації актів громадянського стану про те, що батько записаний зі слів матері;

батьки, оголошені померлими – рішення суду про оголошення батьків померлими;

батьки, позбавлені батьківських прав – рішення суду про позбавлення батьківських прав обох батьків;

дитина вилучена з сім'ї без позбавлення батьківських прав – рішення суду про вилучення дитини без позбавлення батьківських прав;

батьки, визнані безвісті зниклими чи неіснуючими – суду про визнання батьків безвісті зниклими чи неіснуючими;

батьки відбувають покарання у місцях позбавлення волі – вирок суду;

батьки перебувають під арештом чи в розшуку – постанова слідчого, санкціонована судом;

тривала хвороба батьків – медична довідка;

підкинуті діти – акт про знайдення дитини;

батьки невідомі – акт органу опіки та піклування про виявлення дитини та взяття її на облік;

батьки відмовилися – письмова відмова батьків від виховання дитини, завірена головним лікарем чи керівником медичної допомоги.

Основними формами влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні є всиновлення, встановлення опіки та піклування, передача до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу або до закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Використана література:

1. Богданова І.М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.

2. Петрович Ж.В. Основи соціально-правового захисту особистості: навч. посіб [для студентів спеціальності 6. 010105 «Соціальна педагогіка»

денної та заочної форми навчання]. К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2009. 320 с.

3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Спеціалізовані соціальні служби – комплекс соціальних послуг щодо захисту соціальних прав громадян і координація діяльності всіх інших служб, які причетні до захисту прав людини.

Specialized social services is a set of social services for the protection of social rights and to coordinate the activities of all other services involved in the protection of human rights.

Спеціалізовані (інтегровані) соціальні служби створюються і працюють у структурі районних та міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Основою діяльності таких служб є комплексний підхід у наданні послуг клієнтам, які потребують різних видів допомоги та послуг одночасно.

Основними принципами та критеріями діяльності спеціалізованих соціальних служб є: пріоритетність проблем та інтересів дітей в роботі служб; ефективне розв'язання індивідуальних проблем; використання простих систем та практик; максимальне використання необхідних ресурсів; надання оперативної й своєчасної інформації; максимальна увага кадровому потенціалу.

Основними видами послуг, що надаються спеціалізованими соціальними службами є: надання інформації, проведення консультацій, координація звернень громадян за допомогою; підтримка сімей; втручання в ситуацію на початковій фазі її виявлення; приймна опіка та усиновлення; захист прав дитини; захист прав неповнолітніх правопорушників; соціальний супровід випускників інтернатних закладів; матеріальна та фінансова допомога тим, хто її потребує; підтримка молодих батьків та запобігання відмови від дітей; послуги волонтерів.

Типи спеціалізованих (інтегрованих) соціальних служб:

1. Превентивна служба соціальної підтримки сім'ї.
2. Соціальна служба супроводу сімейних форм виховання, опіки та сприяння усиновленню.

3. Соціальна служба реінтеграції та підтримки випускників інтернатних закладів.

4. Служба раннього втручання (термінового реагування) при отриманні фактів жорстокого поводження з дітьми та порушенні їх прав.

5. Соціальна служба супроводу та реабілітації дітей, які перебувають у конфлікті із законом та осіб, що повертаються з місць позбавлення волі.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.

2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

3. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Суб'єкти соціальної роботи - це державні, громадські організації, фізичні особи, що реалізують соціальну політику та надають соціальну допомогу різним категоріям населення.

The subjects of social work are government, NGOs, private individuals that implement social policy and provide social assistance to different categories of people.

Суб'єкти, що надають соціальні послуги - підприємства, установи, організації та заклади незалежно від форми власності та господарювання, фізичні особи - підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги.

Сферами призначення суб'єктів соціальної роботи є:

Державний сектор: сфера соціальної політики і праці, сфера охорони здоров'я, збройні сили, соціальні служби для молоді, сфера культури, спеціалізовані заклади і служби, служби у справах неповнолітніх, організації і установи МВС, сфера освіти.

Недержавний сектор: громадські організації та об'єднання, ліга соціальних працівників України, неформальні дитячі об'єднання та організації, спілки, союзи, асамблеї.

Соціальна робота здійснюється на двох рівнях: регіональному (сільська місцевість, місто, районний центр, велике місто) та адміністративному (районний (сільський), міський (район, місто), обласний, державний).

Випускники спеціальності «Соціальна робота» можуть обіймати наступні посади: соціальний працівник у службах сім'ї та молоді, соціальний педагог у навчальних закладах, соціальний працівник у системі соціального захисту населення, соціальний координатор при сільських радах, консультант на телефоні довіри, соціальний працівник служб зайнятості, науковий співробітник у галузі соціальної роботи в науково-дослідних установах, викладач фахових дисциплін вищих навчальних закладів. Вони можуть працювати в державних адміністраціях (міських, сільських), управлінні праці та соціального захисту населення, управлінні у справах неповнолітніх, пенсійних фондах, службах зайнятості, соціальних службах для сім'ї, дітей та молоді, територіальних центрах, реабілітаційних центрах, загальноосвітніх навчальних закладах, ПТНЗ, школах-інтернатах, сільських радах, вищих навчальних закладах, науково-дослідних установах відповідного профілю.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Т

«Телефон довіри» – спеціалізована служба у складі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає психологічну екстрену допомогу громадянам різних вікових категорій дітей, і, у першу чергу, дітям та молоді, які перебувають у кризовому стані.

"Hotline" is a specialized service as a part of social services for families, children and youth, providing emergency psychological assistance to the various age groups of children and, especially, children and young people in crisis.

Абонент соціальної служби – особа, яка звернулася за допомогою до соціальної служби «Телефон довіри».

Основними завданнями служби «Телефон довіри» є:

профілактика негативних проявів у суспільстві (відхилень, кризових станів, суїцидів тощо); зниження гостроти проявів та надання допомоги у випадку психологічних станів та реакцій;

доступність кваліфікаційної, анонімної та безкоштовної допомоги;

надання анонімної та безкоштовної інформаційно-консультативної допомоги з різних питань, тим, хто її потребує;

направлення, при потребі, абонетів до інших спеціалістів для надання кваліфікованої допомоги;

організація діяльності «гарячих ліній» для обслуговування окремих категорій клієнтів.

Принципи функціонування служби «Телефон довіри»: анонімність, конфіденційність, довіра, гуманність, індивідуальний та комплексний підхід, доступність, професіоналізм та ін.

Напрями діяльності служби «Телефон довіри»: психотерапевтична, соціально-психологічна, соціальна-педагогічна.

Функції діяльності служби «Телефон довіри»:

надання допомоги абонентам, які перебувають у кризовому стані;

телефонне інформування та консультування з соціально-психологічних, педагогічних, правових та медичних проблем;

співпраця із закладами та організаціями, які надають різні види допомоги;

забезпечення умов для особистісного розвитку, вдосконалення та запобігання професійному «вигоранню» консультантів.

Необхідність у послугах служби «Телефон довіри» пояснюється професійною спроможністю стимулювати внутрішні резерви особистості щодо формування активної позиції до розв'язання наявних проблем.

Використана література:

1. Підготовка волонтерів до роботи у службі «Телефон довіри». К.: ДЦССМ, 2009. 116 с.

2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Терапія соціальна – це система соціально-психологічних методів та прийомів впливу на індивідуальну, групову, масову поведінку з метою її соціальної адаптації.

Social therapy is a system of socio-psychological methods and techniques to influence individual, group, mass behavior in purpose of its social adaptation.

Головними завданнями соціальної терапії є: корекція поведінки дитини; ресоціалізація поведінки; самоствердження особистості; превентизація соціальних дисфункцій тощо.

У соціально-педагогічній діяльності виділяють індивідуальну та групову соціально-педагогічну терапію.

Індивідуальна соціально-педагогічна терапія (individual socio-educational therapy) – це різновид методів соціально-педагогічної діяльності, який передбачає застосування цілеспрямованих заходів щодо надання допомоги клієнту у врегулюванні його взаємин із соціальним середовищем. Даний вид терапії виконує наступні функції: соціально-медичну, адвокативно-роз'яснювальну, соціально-роз'яснювальну.

Групова соціально-педагогічна терапія (group socio-educational therapy) – це комплекс соціально-педагогічних заходів, спрямований на корекцію чи превентизацію певних соціальних відхилень із залученням групи. При цьому оптимальними методиками є використання спільної трудової, ігрової та комунікативної діяльності, спільне отримання знань та обговорення особистісних проблем тощо. Виділяють наступні форми групової соціально-педагогічної терапії: сімейна, трудова, самовиховна.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Технологія соціальна – це сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються для досягнення поставлених цілей у процесі соціального планування і розвитку, розв'язання різних соціальних проблем.

Social technology is a combination of techniques, methods and effects used to achieve the goals in the social planning and development, solving various social problems.

Технологія соціальна – це система знань та практика про оптимальні способи регулювання соціальних відносин і процесів.

Основними параметрами технології є детальне визначення кінцевого результату, розподілення процесу його досягнення на послідовні взаємопов'язані етапи, поетапне виконання певних дій, виконання включених у технологію операцій та можливість використання неї після спеціального навчання.

Технологія соціально-педагогічної діяльності – це система послідовних дій професіоналів, які націлені на розв'язання певної соціально-педагогічної проблеми.

The technology of socio-educational activity is a system of sequential operations of professionals that focus on solving specific social and educational problems.

Технологія соціально-педагогічної діяльності – це цілеспрямована, найбільш оптимальна послідовність щодо реалізації спеціалістами методів, засобів та прийомів, які забезпечують досягнення прогнозованої мети щодо роботи з людиною, групою в певних умовах середовища.

Специфікою соціально-педагогічних технологій є їх концептуальність, системність, економічність, алгоритмізація, корекційність та відтворюваність.

Соціально-педагогічні технології включають наступні етапи: діагностичний, прогностичний, етап безпосередньої діяльності, аналітичний та заключний. Володіння технологіями дозволяє соціальному педагогу оптимізувати свою професійну діяльність.

Використана література:

1. Методи та технології роботи соціального педагога / Авторі-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 496 с.

2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

3. Pierson, J. Dictionary of Social Work. 2012. J. Pierson, M. Thomas. Glasgow.

Толерантність – це терпимість щодо інших людей, їхніх переконань, цінностей та поведінки.

Толерантність – це визнання права на інші погляди, віру, нестандартні форми та образ життя з необов'язковим їх прийняттям; ненасилля – ментальне, на рівні аксіології, ціннісно-

нормативних імперативів, у поведінці й відносинах, тобто неавторитарність, невтручання.

Tolerance is the recognition of other views, faith, custom forms and lifestyles without their optional adoption; nonviolence - mental, at the level of values, value-regulatory imperatives in behavior and relationships, that is non-interference.

Толерантність – соціологічний термін, який означає терпимість до іншого світогляду, способу життя, поведінки та звичаїв.

Толерантність – терпимість до інших поглядів, звичок.

Толерантність полягає у наданні іншим право жити у відповідності до власного світогляду. Вона необхідна по відношенню до інших народів, націй та релігій, а також є ознакою упевненості в собі та усвідомлення надійності своїх власних позицій.

Толерантність має моральні, політичні, інтелектуальні, соціокультурні, ідеологічні, психологічні, гендерні та інші аспекти. Формуванню толерантного світогляду сприяють самоповага, емпатія, самокритичність, комунікабельність, внутрішньоособистісна гармонія, емоційна врівноваженість, інтелектуальна зрілість, допитливість, моральний самоконтроль, коректність, тактовність та ін.

Використана література:

1. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

2. Pierson, J. Dictionary of Social Work. 2012. J. Pierson, M. Thomas. Glasgow.

Тренінг – це широке коло методик, інструментів, засобів, які ґрунтуються на різних теоретичних підходах та принципах.

Training is a wide range of methods, instruments, tools, based on different theoretical approaches and principles.

Тренінг почали використовувати у ХІХ ст. та у професійній освіті і практичній психології у ХХ ст. Існують різні підходи щодо цього поняття. Так, Ю. Ємельянов трактує тренінг як групу методів, які спрямовані на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності. Л. Петровська

вважає його засобом впливу, спрямованого на розвиток знань, соціальних установок, умінь та досвіду у сфері міжособистісного спілкування, а також засобом розвитку компетентності у спілкуванні, засобом психологічного впливу. Більшість науковців розглядають поняття саме до соціально-психологічного тренінгу, метою якого є розвиток компетентності у спілкуванні.

Соціально-психологічний тренінг – це метод активного комплексного соціального навчання (Г. Ковальов).

Socio-psychological training is a method of active integrated social learning.

Тренінг соціально-психологічний – це один із методів групового консультування (Б. Паригін).

Тренінг соціально-психологічний – це галузь практичної психології, яка орієнтована на використання активних методів групової психотерапевтичної роботи з метою розвитку компетенції у спілкуванні.

Основними рисами тренінгу є: дотримання принципів групової роботи; спрямованість на психологічну допомогу; наявність постійної групи (від 7 до 15 осіб), яка постійно працює протягом 2-5 днів; певна просторова організація; використання активних методів групової роботи.

Використана література:

1. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : посібник з проведення тренінгу [Електронний ресурс]. Н. Гусак, В. Чернобровкіна та ін. ; за заг. ред. Н. Гусак. Київ : НаУКМА, 2017. 174 с. Режим доступу : <http://ekmair.ukma.edu.ua/>.

2. Pierson, J. Dictionary of Social Work. 2012. J. Pierson, M. Thomas. Glasgow.

У

Українське товариство глухих (УТОГ) (*The Ukrainian Deaf Society*) було створене у 1933 році відповідно до Постанови Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету та Раднаркому України від 04. 06. 1933 року, протокол № 61/ 544.

Згідно з прийнятим Верховною Радою України у 1992 році Законом України № 2460-XV «Про об'єднання громадян» Українське товариство глухих легалізоване у Міністерстві юстиції України 5 жовтня 1992 року за реєстраційним номером 308. З 1959

року Українське товариство глухих є членом Всесвітньої федерації глухих (ВФГ). УТОГ є юридичною організацією зі статусом Всеукраїнської організації інвалідів і здійснює свою діяльність у відповідності з Конституцією України, чинним законодавством України та власним Статутом. Товариство має свій гімн та символіку і представляє інтереси громадян України, які нечують, у всіх владних структурах держави.

Метою створення УТОГ є організаційне об'єднання громадян України, які нечують, та надання їм допомоги у професійній, трудовій, соціальній реабілітації, захисті їх законних прав та інтересів і затвердженні статусу громадян інтегрованих у суспільство.

Використана література:

1. Лопушняк Г. С. Державні соціальні стандарти, гарантії 187 та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти [Електронний ресурс]. Г. С. Лопушняк. Соціально-трудова відносина: теорія та практика. 2014. № 2. С. 491– 499. Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/>.

2. Українське товариство глухих. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://utog.org/>.

Українське товариство сліпих (УТОС) (*The Ukrainian Society for Blind People*) – це всеукраїнська добровільна громадська організація інвалідів зору, яка діє на території України відповідно до Конституції України та чинного законодавства. УТОС почав своє існування 4 червня 1933 року.

УТОС при підтримці держави займається заходами щодо соціально-трудова, медичної, професійної реабілітації інвалідів. Організація забезпечує працевлаштування, медичний та соціальний захист інвалідів зору. Для цього на місцях створюються первинні організації, а також навчально-виробничі підприємства. Напрямок виробництва обирається відповідно до можливості повноцінно працювати.

Використана література:

1. Лопушняк Г. С. Державні соціальні стандарти, гарантії 187 та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти [Електронний ресурс]. Г. С. Лопушняк. Соціально-трудова відносина: теорія та практика. 2014. № 2. С. 491– 499. Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/>.

2. Українське товариство сліпих. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://utos.doc.narod>.

3. Українське товариство сліпих. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://ru.wikipedia.org/wiki>.

Усиновлення (удочеріння) – юридичний акт, який створює між сторонніми особами такі самі правові стосунки, які існують між рідними батьками та дітьми.

Усиновлення – це юридичний акт, у силу якого між дитиною та особою (або подружжям) встановлюються правові відносини, які подібні до тих, які існують між кровними батьками та дітьми.

Усиновлення (удочеріння) – це оформлене спеціальним юридичним актом прийняття в сім'ю неповнолітньої дитини на правах сина або доньки (відповідно до статті 101 Кодексу України про шлюб і сім'ю).

Adoption is an issued by a special legal act taking into the family the minor child on the rights of a son or a daughter.

Усиновителем може бути кожна повнолітня дієздатна особа. Між усиновителем та дитиною різниця у віці має бути не менше 15 років. Якщо усиновителями є кровні родичі, то різниця у віці до уваги не береться.

Не можуть бути усиновителями дієздатні особи, які: позбавлені батьківських прав; бажають оформити усиновлення з метою матеріальної вигоди; подали завідомо неправдиві документи; вже були усиновителями і з їхньої вини усиновлення було скасовано; не мають постійного заробітку; перебувають на обліку або лікуються у психоневрологічному та наркологічному диспансерах. Усиновлення є найкращою формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Використана література:

1. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ф

Форми соціально-педагогічної роботи – це варіанти організації взаємодії соціального педагога з клієнтами, спрямовані

на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки.

Forms of socio-educational work are variants of interaction of social pedagogue with clients aimed at creating conditions for a positive activity of children and youth, resolving the tasks of socialization, granting assistance and support.

Ознаками форм соціально-педагогічної роботи є функціональність, структурність та інтегрованість.

Форми соціально-педагогічної роботи класифікують за різними ознаками:

закількістю учасників (індивідуальні, групові, масові);

за домінуючим засобом впливу (словесні – лекції, бесіди, диспути; практичні – тренінги, аукціони; наочні – газети, плакати, соціальна реклама);

відповідно до напрямів соціально-педагогічної діяльності (соціальної профілактики – лекції, буклети, тренінги, бесіди; корекційно-реабілітаційної роботи – вправи на формування певних навичок, супровід, консультування; соціально-педагогічного захисту – консультування, патронаж, оформлення документів).

Використана література:

1. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 560 с.

2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

3. Pierson, J. Dictionary of Social Work. 2012. J. Pierson, M. Thomas. Glasgow.

Функції соціального педагога – це передбачені кваліфікаційною характеристикою обов'язки та призначення фахівця.

The functions of social pedagogue are duties prescribed by qualifying description and appointment of the expert.

Основними функціями соціального педагога є:

1. Дослідницька, або діагностична – передбачає вивчення соціальним педагогом особливостей групи, прошарку, особи, а також ступінь і направленість впливу на них макросередовища з тим, щоб визначити «соціальну ситуацію».

2. Прогностична – реалізується шляхом передбачення розвитку подій, процесів, які відбуваються в сім'ї, групі людей, суспільстві та вироблення певних моделей соціальної поведінки.

3. Запобіжно-профілактична – дозволяє передбачити та привести у дію соціально-правові, юридичні, психологічні, соціально-медичні, педагогічні заходи, попередження та подолання негативних явищ.

4. Правозахисна – передбачає знання та вміння використання законів і правових актів.

5. Власне педагогічна – передбачає виявлення інтересів та потреб дітей у різних видах діяльності та залучення різних спеціалістів, установ щодо їх реалізації.

6. Психологічна – передбачає корекцію міжособистісних стосунків, консультування, допомогу в реабілітації та сприяння соціальній адаптації.

7. Соціально-медична – спрямована на профілактичну роботу, володіння навичками першої медичної допомоги, санітарно-гігієнічними нормами.

8. Комунікативна – володіння навичками особистісного спілкування.

9. Посередницька – передбачає взаємозв'язок з різними установами, спеціалістами щодо допомоги тим, хто її потребує.

10. Морально-гуманістична – передбачає гуманістичну спрямованість соціально-педагогічної діяльності.

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.

2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

3. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Функції соціального працівника (the functions of a social worker) – це дії, які відображають зміст професійної спрямованості соціального працівника.

Основними функціями соціального працівника є:

1. Соціально-діагностична функція (socio-diagnostic function) передбачає вивчення соціальним працівником особливостей

особистості, групи, а також направленість впливу на них задля визначення соціальної ситуації.

2. Прогностична функція (predictive function) передбачає розвиток подій і створення певної моделі соціальної ситуації.

3. Превентивна функція (preventive function) дозволяє передбачення розвитку соціальних аномалій, запобігання та обмеження асоціальних явищ, причин соціальної дезадаптації, забезпечення умов для формування соціально-позитивної спрямованості особистості.

4. Правозахисна функція (advocacy function) передбачає використання нормативно-правової бази щодо відстоювання прав і інтересів клієнтів на основі державних і міжнародних документів.

5. Соціально-медична функція (socio-medical function) передбачає володіння навичками першої медичної допомоги, основами культури харчування та сприяння формуванню здорового способу життя, формування відповідального ставлення до репродуктивної та сексуальної поведінки.

6. Соціально-комунікативна функція (socio-communicative function) передбачає володіння навичками міжособистісного спілкування, встановлення контактів з тими, хто потребує допомоги і підтримки, формування стратегії і тактики співробітництва соціального працівника з клієнтами.

7. Посередницька функція (mediation) передбачає координацію зусиль різних спеціалістів щодо розв'язання певних соціальних проблем.

8. Психотерапевтична функція (psychotherapeutic function) передбачає організацію різних видів консультивання, допомогу в соціальній реабілітації, сприяння соціальній адаптації особистості.

9. Соціально-педагогічна функція (socio-educational function) передбачає виявлення інтересів і потреб людей у різних видах діяльності, залучення до роботи різних організацій та спеціалістів, сприяння соціалізації особистості.

10. Контрольно-наглядова функція (oversight function) передбачає здійснення контролю за виконанням прийнятих рішень, за цільовим використанням коштів, проведення перевірок щодо надання соціальної допомоги, оформлення необхідних документів.

11. Соціально-економічна функція (socio-economic function) передбачає сприяння та надання необхідної допомоги й підтримки

різним категоріям населення, надання грошової та натуральної допомоги, встановлення пільг, здійснення соціально-побутового патронажу.

12. Науково-дослідна функція (research function) передбачає визначення проблем, аналіз літературних джерел, використання наукових методів збирання первинної інформації та її обробки, оформлення результатів дослідження та визначення шляхів впровадження їх у практику.

13. Освітня функція (educational function) передбачає формування у соціальних працівників зацікавленості у навчанні та підвищенні кваліфікації.

14. Рекламно-пропагандистська функція (advertising and propaganda function) передбачає організацію реклами надання соціальних послуг, пропаганду та поширення ідей соціального захисту населення.

15. Організаційно-управлінська функція (organizational management function) передбачає сприяння організації соціальних служб, залучення до роботи громадськості, забезпечення узгодженості взаємодії всіх ланок соціального захисту.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ц

Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді (Centre for HIV-infected children and youth) – спеціалізований заклад, який проводить роботу щодо соціальної адаптації ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.

Центр відкривається органами місцевого самоврядування при наявності необхідної матеріально-технічної бази, зокрема приміщень, які відповідають санітарно-гігієнічним нормам і вимогам пожежної безпеки. Фінансування центру здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, передбачених для реалізації програм, направлених на розв'язання проблем дітей, молоді, жінок і сім'ї.

Основні завдання центру – створення умов для соціальної адаптації ВІЛ-інфікованих дітей і молоді, розробка й проведення заходів щодо соціальної підтримки та супроводження таких дітей і молоді, які направлені на їх інтеграцію в суспільство.

Центр у відповідності із завданнями: надає ВІЛ-інфікованим дітям і молоді різні види соціальних послуг (соціально-побутові, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, юридичні та інформаційні); здійснює лікувально-оздоровчі заходи, надає в разі необхідності першу невідкладну допомогу; організовує клуби за інтересами, проводить конкурси; залучає батьків або людей, які їх замінюють, до співпраці; організовує роботу груп взаємодопомоги для ВІЛ-інфікованих дітей і молоді, а також батьків; співпрацює із закладами охорони здоров'я, навчальними закладами та іншими організаціями, які надають допомогу ВІЛ-інфікованим дітям і молоді; направляє у випадку необхідності в заклади, які можуть забезпечити задоволення їх потреб.

Використана література:

1. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх (*Centers for Medical and Social Rehabilitation of Juveniles*) – створюються в державній системі охорони здоров'я для неповнолітніх, які вживають алкоголь, наркотики, а також неповнолітніх, які за станом здоров'я не можуть бути направлені до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації.

Зокрема існують центри реабілітації для дітей та молоді з особливими потребами.

Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями (*Center for Social and Psychological Rehabilitation for Children and Youth with Special Needs*) – це заклад денного перебування для дітей та молоді з функціональними обмеженнями віком від 7 до 35 років, метою діяльності яких є відновлення та підтримка їхнього фізичного та психічного стану, адаптація та інтеграція в суспільство.

Принципами діяльності таких центрів є те, що дитина з особливими потребами є рівноправним членом суспільства з рівними з іншими можливостями; дитина з обмеженими можливостями має жити та розвиватись у природному середовищі; необмеженість у спілкуванні; реабілітаційні послуги мають надаватись за місцем проживання. У таких центрах має працювати мультидисциплінарна команда фахівців. Напрямами соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями є:

- 1) вивчення соціально-психологічного стану осіб з особливими потребами;
- 2) проведення соціально-педагогічних досліджень особливостей соціалізації дітей-інвалідів з різними типами захворювань;
- 3) їх побутова реабілітація;
- 4) психологічне консультування;
- 5) психолого-педагогічна корекція;
- 6) консультування родичів інвалідів із правових, психолого-педагогічних питань;
- 7) організація культурно-дозвілєвої діяльності;
- 8) організація профорієнтаційної роботи;
- 9) розвиток творчих можливостей та формування якостей особистісної життєдіяльності.

Використана література:

1. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями (socio-psychological rehabilitation center for children and youth with disabilities) – заклад денного перебування для дітей та молоді з функціональними обмеженнями віком від 7 до 35 років, мета діяльності якого –

відновлення та підтримка їхнього фізичного та психічного стану, адаптація та інтеграція в суспільство.

Принципи діяльності цих центрів:

1) дитина з обмеженими функціональними можливостями є рівноправним членом суспільства;

2) дитина повинна мати рівні можливості з іншими дітьми; суспільство, держава та сім'я мають їх забезпечити;

3) дитина з обмеженими функціональними можливостями має жити та розвиватись у природному середовищі, у своїй сім'ї;

4) реабілітаційні послуги мають надаватись за місцем проживання, в її громаді;

5) формування життєвої компетентності дитини-інваліда неможливе без відповідного суспільного оточення, без спілкування з однолітками, без колективу.

Напрями роботи центрів соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями:

діагностика та корекція соціально-психологічного стану дітей та молоді;

лікувально-оздоровча робота з дітьми та молоддю;

соціально-побутове обстеження родин, які мають дітей з функціональними обмеженнями;

формування навичок соціальної компетентності;

розвиток потенційних творчих можливостей;

профорієнтаційна робота;

організація культурно-дозвілєвої діяльності;

соціально-педагогічна робота з батьками та родичами дітей з обмеженими функціональними можливостями.

У таких закладах працює мультидисциплінарна команда фахівців, а саме: соціальний педагог, логопед-дефектолог, психолог, реабілітолог, соціальний працівник.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.

2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ) – це спеціальні державні заклади, уповноважені

державою брати участь у реалізації державної молодіжної політики, здійснювати соціальну роботу (надавати послуги, соціальну допомогу) з дітьми, молоддю, жінками та різними категоріями сімей.

Social Services for Family, Children and Youth (SSFCY) are special state institutions authorized by the state to participate in the implementation of the national youth policy, perform social work (providing services, social support) to children, youth, women and different categories of families.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді - це спеціалізовані заклади, на які покладено державою завдання практичного здійснення підтримки соціального становлення та розвитку молоді.

ЦСССДМ є основною державною ланкою, яка здійснює соціальну роботу з дітьми та молоддю. Всі ЦСССДМ, об'єднані спільною метою, є єдиним механізмом держави у реалізації соціальної політики для молоді, утворюючи систему – сукупність елементів, об'єднаних за спільними ознаками та призначенням. Юридично створення ЦСССДМ було закріплено Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (05.02.1993, № 2998-ХІІ). Система ЦСССДМ функціонує на державному, регіональному та місцевому рівнях. Центри створюються відповідними органами місцевого самоврядування. При центрах діють різні спеціалізовані формування, які надають широкий спектр послуг різним категоріям дітей, сімей та молоді. ЦСССДМ надають психологічні, соціально-педагогічні, інформаційні, соціально-економічні, юридичні, соціально-медичні, профілактичні послуги. Принципами діяльності центрів є гуманність, надання соціальної допомоги, інтеграція, адаптація, спираючись на позитивний потенціал особистості, узгодженість близьких та глобальних перспектив.

Використана література:

1. Жигайло Н. І. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 256 с.
2. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
3. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ш

Шкідливі звички – це небажані форми поведінки, що виникають внаслідок закріплення психофізіологічних механізмів – динамічних стереотипів.

Bad habits are undesirable forms of behavior arising from consolidation of psychophysiological mechanisms – dynamic stereotypes.

Шкідливі звички — ряд звичок, що є шкідливими для організму людини. Вони перешкоджають людині розвиватися як розумово, так і фізично. Серед цих звичок виділяють декілька найбільш шкідливих - це наркоманія, алкоголізм, токсикоманія та тютюнопаління. Кожна з них викликає залежність людини від тої чи іншої речовини, яку вона вживає.

Через вживання нікотину у людини-курця може виникнути захворювання на рак легенів. Велике навантаження отримує й серце. Вчені підраховали, що курці у 10 разів частіше хворіють на рак та на інфаркт міокарда, ніж люди, які не курять. Наркоманія – це хворобливий потяг людини до вживання певного виду наркотичних засобів. Це поняття має три складові:

1) медична складова включає руйнівний вплив наркотичної речовини на організм людини;

2) соціальна складова включає наслідки поведінки наркозалежної людини, небезпечної для її оточення;

3) юридична складова — це кримінальна відповідальність за використання, вироблення, зберігання та збут наркотичних речовин, а також залучення до їх вживання.

Через вживання наркотичних речовин, особливо ін'єкційного введення, людина має ризик захворіти на ВІЛ/СНІД. Алкогольні напої шкідливо впливають на мозок і печінку людини. Також від алкоголю страждають ожирінням, захворюваннями серця.

Використана література:

1. Максимова Н. Ю. Психологічні аспекти діагностики схильності до адиктивної поведінки [Електронний ресурс]. Наука і освіта. 2014. № 9. С. 75 – 79. Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua.

2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.

3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Школа-інтернат для дітей-сиріт – це державний навчально-виховний заклад для дітей-сиріт, дітей з неповних сімей, а також дітей, які потребують допомоги з боку держави внаслідок хвороби батьків, втрати з ними зв'язків, позбавлення батьківських прав.

Boarding school for orphans is a state educational institution for orphans and children from single-parent families and children in need of assistance from the state due to illness of parents, the loss of relations with them, termination of parental rights.

Школа-інтернат для дітей-сиріт – це державний навчально-виховний заклад для дітей-сиріт, дітей з неповних сімей, а також дітей, які потребують допомоги держави внаслідок хвороби батьків, втрати з ними зв'язків, позбавлення батьківських прав, в якому діти можуть виховуватися і навчатися від 3 до 18 років.

Метою соціально-педагогічної діяльності у школі-інтернаті для дітей-сиріт є соціалізація його вихованців. Завданнями соціального педагога є: визначення статусу дитини; розроблення індивідуальної програми розвитку вихованця; адаптація, реабілітація, інтеграція дитини; представлення інтересів дитини у правозахисних та адміністративних органах. Функціями соціально-педагогічної діяльності є діагностична, прогностична, корекційно-реабілітаційна, посередницька та патронажна. У своїй діяльності соціальний педагог використовує різноманітні методи та форми роботи, а саме: бесіду, анкетування, тестування, інтерв'ю, аналіз документів дитини, спостереження, гру, вправи, тренінги, ведення особових справ вихованця, взаємодію з соціальними службами та закладами.

Існують також негативні аспекти соціалізації дітей у школі-інтернаті для дітей-сиріт. Це:

- 1) відсутність спілкування з біологічними батьками;
- 2) дефіцит любові, ласки, уваги;
- 3) вузьке коло спілкування;
- 4) регламентація проведення часу;
- 5) закомплексованість, емоційне незадоволення;
- 6) відсутність соціальних навичок особистого життя;
- 7) економічна депривація;
- 8) випадки жорстокості з боку персоналу та вихованців;

9) соціальна незахищеність після виходу із школи-інтернату тощо.

Використана література:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

Ю

ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй щодо питань освіти, науки і культури).

Юнеско – міжурядова організація, спеціалізована установа ООН, що сприяє справі миру та безпеки шляхом розвитку співробітництва між країнами в галузі освіти, науки та культури.

UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). Its purpose is to contribute to peace and security by promoting international collaboration through education, science, and culture in order to further universal respect for justice, the [rule of law](#), and human rights along with fundamental [freedom](#) proclaimed in the [UN Charter](#). UNESCO has 195 member states and nine associate members. Most of the field offices are «cluster» offices covering three or more countries; there are also national and regional offices.

UNESCO pursues its objectives through five major programs: education, [natural sciences](#), social and [human sciences](#), culture, communication and information.

Організація була заснована 16 листопада 1945 року, її штаб-квартира знаходиться у Парижі. Основною метою Юнеско є сприяння укріпленню миру та безпеки шляхом розширення співпраці народів в області освіти, науки та культури в інтересах забезпечення поваги, справедливості, дотримання законності та прав людини, а також основних свобод, а також основних свобод, які проголошені в Уставі Організації Об'єднаних Націй для всіх народів, без різниці нації, статі, мови та релігії.

З метою здійснення свого мандату ЮНЕСКО виконує п'ять основних функцій, а саме:

проводить перспективні дослідження форм освіти, науки, культури і комунікацій;

проводить просунення, передачу та обмін знаннями;
здійснює нормативну діяльність, підготовку та прийняття міжнародних актів та обов'язкових до виконання рекомендацій;
надає послуги експертів державам-членам для визначення їх політики в області розвитку та розроблення проектів у формі технічного обслуговування;
здійснення обміну спеціалізованою інформацією.

Використана література:

1. Юнеско. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : <http://slovari/%D0%AE%D81%D99E/>.

ЮНІСЕФ – це дитячий фонд ООН, створений Генеральною Асамблеєю ООН у 1964 році з метою надання допомоги та підтримки дітям, які залишилися на території Європи після II світової війни.

The United Nations Children's Fund (UNICEF) is a United Nations Program headquartered in [New York City](#) that provides long-term

[humanitarian](#) and developmental assistance to [children](#) and [mothers](#) in [developing countries](#). It is one of the members of the [United Nations Development Group](#) and its Executive Committee.

UNICEF was created by the [United Nations General Assembly](#) on December 11, 1946, to provide emergency food and healthcare to children in countries that had been devastated by [World War II](#). In 1953, UNICEF became a permanent part of the [United Nations System](#) and its name was shortened from the original United Nations International Children's Emergency Fund but it has continued to be known by the popular [acronym](#) based on this previous title.

У 1989 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про права дитини, перший в історії людства документ, що був прийнятий більшістю країн світу. Ратифікувавши Конвенцію, 191 країна світу поширила її дію на власну територію. Україна, зокрема ратифікувала Конвенцію 27 лютого 1991 року. Поширивши дію цього важливого міжнародного документу на Україну, уряд взяв на себе зобов'язання щодо виконання всіх вимог, закладених у Конвенції про права дитини. Після ратифікації Конвенції, уряд України зробив ряд важливих кроків для забезпечення її дії в країні. Прийнято ряд нових законодавчих актів, а також доповнень до існуючих законів щодо захисту сім'ї, материнства та дитинства.

Програма співпраці між ЮНІСЕФ та урядом України передбачає наступні пріоритетні цілі:

створення законодавчої бази та відповідного соціального середовища, що забезпечує інтереси та права дітей і молоді згідно з Конвенцією про права дитини;

охорона здоров'я та підтримка гармонійного розвитку немовлят і дітей в ранньому дитинстві шляхом поширення інформації щодо ролі грудного вигодовування, здійснення повного йодування солі, розвитку моделей медико-санітарної допомоги і розповсюдження кращих зразків виховання;

захист молоді від факторів, що загрожують їхньому здоров'ю та розвитку, а саме інфекції ВІЛ/СНІДу, вживання наркотичних речовин та алкоголю, насильства в сім'ї, підліткової вагітності, самогубства;

соціальна адаптація та захист інтересів дітей, які залишились без опіки батьків, сиріт, інвалідів, безпритульних та дітей-правопорушників. Державний Комітет України з молодіжної політики, спорту і туризму призначено відповідальним органом, який здійснює координацію співпраці між урядом України та ЮНІСЕФ.

Програма співпраці ЮНІСЕФ з урядом України складається з наступних напрямів:

- 1) охорона здоров'я та розвиток у ранньому дитинстві;
- 2) діти, які потребують особливого захисту;
- 3) молодь: здоров'я та розвиток;
- 4) суспільство на захист прав дитини.

Використана література:

1. ЮНІСЕФ. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу : http://sp.rehab.org.ua/ukrainian/KOLEKTUVNI_CHLENU.

Я

Я-концепція – це відносно стійка, більш-менш усвідомлена концепція, що переживається як неповторна система уявлень індивіда про самого себе, на основі якої він будує свої взаємодії з іншими людьми і ставиться до себе.

Self-concept is relatively stable, more or less recognized concept that is experienced as a unique system of individual perceptions of himself, upon which he builds his interactions with others and treat to himself.

Формування Я-концепції є закономірним поступовим процесом. Виділяють наступні принципи формування Я-концепції:

принцип інтеріоризації чужих оцінок, який підтверджується тим, що уявлення людей значною мірою залежать від оцінки оточуючих;

принцип інтеріоризації, або засвоєння чужих оцінок;

принцип самоатрибуції, згідно з яким особистість отримує інформацію про себе із сприйняття свого внутрішнього стану, із спостереження своєї відкритої поведінки та від обставин, у яких реалізується ця поведінка;

принцип смислової інтеграції «образу Я», який полягає в об'єднанні дії трьох попередньо названих принципів у реальних ситуаціях життєдіяльності.

Використана література:

1. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
2. Соціальна педагогіка: категорії і поняття: Словник / автори-укладачі Сейко Н. А., Коляденко С. М. Житомир: ЖДУ, 2011. 71 с.
3. Global Social Work Statement of Ethical Principles [Electronic resource] / IASSW, 2018. Access mode : <http://socialserviceworkforce.org/>.
4. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

ГРАМАТИЧНИЙ ДОВІДНИК

Типи речень (Types of Sentences)

1. Розповідне (стверджувальне, заперечне):

We really enjoyed the party.

I didn't buy anything.

2. Питальне: *What are you afraid of?*

3. Наказове: *Follow the instructions in your booklets.*

4. Окличне: *What wonderful weather we are having!*

Порядок слів в англійському реченні

(Word Order in English)

Порядок слів в англійській мові є сталим, тобто кожне слово в реченні має чітку, зафіксовану позицію. У випадку заміни цих позицій виникає непорозуміння при спілкуванні.

Кожне англійське речення обов'язково містить **підмет та присудок**. Ядром речення є дієслово (присудок), його правильна форма, а не закінчення в парі з дієсловом, як в українській мові. Для обрання правильної форми треба брати до уваги: час (теперішній, минулий, майбутній), аспект (тривалий, завершений), стан (активний чи пасивний), особу, число.

Схема розповідного стверджувального речення

(Обставина місця/часу)	Підмет	Допоміжне дієслово + сміслове	(Додатки)	(Обставини)
---------------------------	--------	-------------------------------------	-----------	-------------

(On Mondays) the secretary writes letters (at home).

The secretary has been writing letters (all morning).

**У часах Present Indefinite, Past Indefinite допоміжні дієслова у розповідних стверджувальних реченнях не вживаються.*

Схема розповідного заперечного речення

Потрібно пам'ятати, що в англійській мові може бути тільки одне заперечення!

Воно може бути виражено:

1) заперечною часткою *not* в парі з відповідним допоміжним дієсловом;

2) заперечними словами *never, nothing, no one, nobody, neither, no, none* тощо (в цьому випадку третя позиція випадає).

Обставина місця/часу	Підмет	Допоміжне дієслово +заперечна частка <i>not</i>	Сміслове дієслово	Додатки	Обставини
-------------------------	--------	--	----------------------	---------	-----------

(On Mondays) the secretary doesn't write letters (at home).

The secretary hasn't been writing letters (all morning).

Nobody knew the right answer.

I knew nothing about him.

Типи запитань в англійській мові (Types of Questions in English)

1. Загальне (використовується для перепитування, уточнення, підтвердження чи заперечення інформації, передбачається надання короткої відповіді «так» чи «ні»):

Does the secretary write letters at home?

- Yes, she does. No, she doesn't.

Doesn't the secretary write letters at home?

2. Спеціальне (питання зі спеціальними словами):

What does the secretary write at home?

Where does the secretary write?

When does the secretary write letters?

*Питання до підмета виділяють окремо. Найчастіше це питання зі спеціальними словами *who, what*. При цьому допоміжне дієслово чи смислове дієслово (тільки *Present Indefinite, Past Indefinite*) вживається в 3 особі однини:

Who writes letters at home?

Who is speaking?

What has been done?

У запитаннях зі словами до групи підмета *how many* дієслово стоїть у множині:

How many students come to the meeting?

- 20 students usually come.

3. Альтернативне (характеризується як підвид загального чи спеціального, але містить альтернативу, яка вводить за допомогою *or*):

Does the secretary write letters at home or in the office?

What does the secretary write at home: letters or articles?

Does the secretary write or read letters at home?

Where does the secretary write letters: at home or in the office?

4. Розділове (складається з двох частин: перша по формі співпадає з розповідним стверджувальним чи заперечним реченням, а друга містить допоміжне дієслово чи допоміжного дієслова + *not* та підмета-займенника речення):

On Mondays the secretary writes letters, doesn't she?

On Mondays the secretary doesn't write letters, does she?

The students have been writing letters, haven't they?
The students have not been writing letters, have they?

Схема питального речення (спеціальне, загальне питання)

В питальних реченнях порядок слів – зворотній.

Питальне слово	Допоміжне дієслово	Підмет	Смислове дієслово	Додатки	Обставини
----------------	--------------------	--------	-------------------	---------	-----------

Does the secretary write letters (at home)?

What does the secretary write (at home)?

Has the secretary been writing letters (all morning)?

What has the secretary been doing (all morning)?

Схема запитання до підмета

Як було зазначено вище, запитання до підмета мають власну, відмінну від попередньої схему.

Питальне слово	Присудок речення в 3 особі однини	Додатки	Обставини
----------------	-----------------------------------	---------	-----------

Who writes letters all morning? - The secretary.

Who has been writing letters all morning? - The students of this group.

* У часах *Present Indefinite*, *Past Indefinite* допоміжні дієслова не вживаються.

Питальні слова (Question Words)

Who	Хто	Who is there?
Whom	Кому, кого	Whom are you waiting for?
Whose	Чий (чия, чий, чия)	Whose house is that?
Where (...from)	Де, куди (звідки)	Where do you live? Where are you from?
When	Коли	When were you born?
Why	Чому, навіщо	Why do you learn English?
What	Що	What do you think?
What kind of (+noun, e.g. music)	Яку (+іменник, напр. музику)	What kind of music do you like?
What sort of	Які (+іменник,	What sort of books do you

(+noun, e.g. books) What (e.g. your sister) like?	напр. книги) Яка (напр. твоя сестра)	read? What is your sister like ?
How How old How long How often How (+adjective, e.g. big)	Як Скільки років Як довго, скільки (час) Як часто Наскільки (+прикметник, напр. великий)	How are you? How old are you? How long are you here for? How often do you visit your parents? How big is your house?
How many (+plural count noun, e.g. classes)	Скільки (+зліч. ім. в мн., напр. занять)	How many classes do you have?
1. How much 2. How much (+uncount noun, e.g. sugar)	1. Скільки коштує 2. Скільки (+незліч. ім., напр. цукра)	1. How much is that watch? 2. How much sugar do you have?
Which* Which (+noun, e.g. house)	Котрий Котрий (+ім., напр. будинок)	Which is yours? Which house is yours?

**Which* (+іменник) вживається у значенні «котрий» із запропонованих чи конкретних предметів. *What* (+іменник) вживається у значенні «який» в загальному розумінні.

Which Tolstoy novels have you read?

What novels do you like reading?

Іменник (Noun)

Іменник – це самостійна частина мови, що називає предмет чи особу і відповідає на питання хто? що?. Іменник поділяється на власні назви (*Zhytomyr, Ann, Pushkin Street*) та загальні назви (*a table, air, children*).

Загальні назви, в свою чергу, поділяються на злічувальні (вживаються в однині та множині) та незлічувальні (вживаються тільки в однині).

Злічувальні та незлічувальні іменники (Countable and Uncountable Nouns)

По аналогії з українською мовою, до злічувальних відносять речовини, абстрактні поняття, явища природи тощо. Деякі іменники є злічувальними в українській мові, але незлічувальними в англійській: *advice, money, research, hair, knowledge, news, progress.*

Множина іменників (Plural of Nouns)

-s	-es	Інше
Якщо слово закінчується на:		
1. -e + s a face - faces a size - sizes an age - ages a case - cases	1.-ch, -sh, -s, -ss, -tch, -x + es a peach-peaches a bush-bushes a bus - buses a class - classes a fox - foxes	1. a man – men a woman – women a child – children a foot – feet a tooth – teeth a goose – geese a mouse – mice an ox – oxen a person – people
2. голосний + y + s a boy - boys a toy - toys	2.приголосний + y → i + es a country -countries a baby - babies a story –stories a party - parties	2. Форми однини і множини співпадають a fish – fish a deer – deer a sheep – sheep a swine - swine
3. a car – cars a bed- beds a bug – bugs a lamp - lamps a book - books a nut - nuts	3.-f, fe → v + es a knife - knives a wife - wives a leaf – leaves <i>Виключення:</i> roofs, chiefs, handkerchiefs, cuffs	3.Деякі вживаються тільки в множині, наприклад: police, cattle, people, media, wages, stairs, traffic-lights, headquarters, contents тощо <i>Парні предмети:</i> binoculars, scissors, glasses, headphones тощо.

		<i>Одяг:</i> clothes, pants, jeans, trousers, pyjamas.
	4. – o + es a potato - potatoes a tomato - tomatoes a hero - heroes <i>Виключення:</i> photos, pianos, radios, videos, discos, zoos	4. Деякі мають закінчення –s, але вживаються тільки в однині <i>Ігри:</i> billiards, draughts. <i>Дисципліни/види діяльності:</i> physics, linguistics, gymnastics, aerobics

Відмінки іменника

загальний	присвійний
a computer, keys, Pete, men, teachers	Peter's computer, men's keys, teachers' computer (комп'ютер Пітера, ключі чоловіків, комп'ютер вчителів)

Присвійний відмінок означає приналежність предмета комусь. Найчастіше вживається з істотами.

Утворення присвійного відмінка

однина –'s	множина -s'	множина -'s
Boris's car his wife's birthday my son's toy a dog's tail	boys' bags teachers' coats dogs' kennels babies' plates	children's maps women's magazines men's interests people's thoughts

Інші іменники, що вживаються з присвійним відмінком

1. З назвами країн, міст	Zhytomyr's streets, England's citizens
2. З днями тижня та місяцями	Monday's test, December's days
3. Зі словами city, town, country, sun, moon, world, earth, river, ocean, тощо	city's name, world's problems, ocean's waves
4. З виразами часу та відстані	one kilometer's walk, a minute's talk two hours' trip, three weeks' vacation
5. З назвами магазинів або інших установ	the baker's (shop), the dentist's (office), the hairdresser's

Артикль (The Article)

В англійській мові іменник маю пояснююче слово – артикль, неозначений (*a/an*) чи означений (*the*). Якщо перед іменником є описові прикметники, то артикль ставиться перед ними, а не перед іменником.

This is a book.

This is an interesting book.

This is an expensive detective book.

В окремих випадках артикль відсутній. Зокрема, якщо перед іменником стоїть вказівний (*this, these* тощо) чи присвійний займенник (*my, his* тощо), то артикль не вживається: *my book, these books*.

Артиклі вживаються для порозуміння між співрозмовниками. Неозначений (*indefinite*) артикль (має дві форми: *a* – перед приголосними звуками, *an* – перед голосними звуками) утворився від давньоанглійського «один», тому вживається тільки в однині зі злічувальними іменниками та ніколи не вживається в множині та з незлічувальними іменниками. Його значення – «один з», «будь-який». Вживається, коли необхідно назвати предмет, який до цього не згадувався у розмові і називається перший раз.

Ви маєте на столі три ручки. Хтось просить у вас одну, будь-яку ручку. – Give me a pen.

Означений (*definite*) артикль походить від давньоанглійського займенника «той» та може вживатися із злічувальними та незлічувальними іменниками, в однині та множині. Його значення

– «саме той», «конкретний». Вживається, коли предмет чи поняття вже згадувалося у розмові і, отже, набуло статусу «означеного» чи коли обидва співрозмовники знають, про що йдеться.

*Ви маєте на столі три ручки. Мені потрібна чорна ручка. – Give me **the black pen**.*

*Ви дали мені ручку і просите її повернути. – Give me **the pen I gave you**.*

Артикль не вживається, коли ми говоримо про загальні речі в цілому:

***Pens** are not expensive.*

***Milk** is good for you.*

Порівняйте:

***The pen** is expensive.*

*He gave me **an expensive pen**.*

***The milk** you bought is not good.*

Окремі випадки вживання артикля Неозначений артикль *a/an/--*

Ситуації	a / an	--
1. В якості підмета (будь-який, кожний)	A teacher must be very patient.	Teachers must be very patient.
2. У зворотах there is\there was\there will be	There is a calendar in the room.	There are calendars in the room.
2. В якості додатка	He is eating an apple. I am reading a book.	He is eating apples. I am reading books.
3. З професіями	He is a doctor. I am an officer.	They are doctors. We are officers.
4. У фразях типу this is/was/will be, it is/was/will be (коли про предмет не йшлося раніше)	This is a book. It's a good book.	These are books. These are good books.
4. У виразах	to have a rest\a good time\a look\a headache, to catch a	at home, to go home, at/from/to school/college/

	cold, to take a seat, to go for a walk, to make a mistake, to give smb a lift тощо	work/university, in/into/out of/to bed/hospital/prison, after/for/at/to dinner, to have dinner/breakfast/lunch, by bus/car/taxi, on foot тощо
5. За наявності описового прикметника	We had dinner. – We had a big dinner. It's morning. – It's a sunny morning.	Late, early, real – артикль відсутній It's late night. It's early summer. It's real fun.
6. В окличних реченнях	What a good movie! What a nice baby!	What good movies! What nice babies!
7. У виразах, що виражають частоту	4 times a year, 3 dollars a day, 20 miles an hour	

Означений артикль *the* (a/an/--)

Ситуації	the	a/an/--
1. В конкретній ситуації, співрозмовник знає, про що йде мова	The lesson(s) is (are) interesting. The fruit is on the table. The water you bought is good.	Але: Do you like fruit? Water is necessary for life.
2. Слово згадувалося раніше	He is eating an apple. The apple is good. I am reading a book. The book is interesting.	Але: This is a pen, it's a red pen. That's a tape. It's an English tape.
3. Перед порядковим числівником	Read the first text. Do the second exercise.	Але: Platform 5, page 58, Room 125, Section A
4. Перед словами only,	This is the right	

main, right\wrong, left\right, next, last, final, central, same	answer. Is this the last question? He wears the same cap as you.	
5. Перед прикметниками у найвищому ступені	He is the best student. This is the smallest apple.	
6. Перед словами: the sun, the moon, the sky, the earth, the wind, the south\the north\the west\the east, the world та іншими предметами, унікальними в своєму роді	The world is a small place. The sun was hot.	Але: We live in a small world.
7. З обставинами місця (де? куди?) to/in the street, to/in the garden, to/at the theatre, on the bus	We are working in the garden. We went to the theatre.	Але: He lives in a small town. I'd love to go to a theatre.
8. Якщо іменник узагальнює весь клас предметів, людей тощо	The cow is a domestic animal.	Але: I saw a cow on the farm.
9. У виразах in the morning\afternoon\evening	I get up early in the morning.	Але: at night, by noon, day and night, day after day, from morning till night, all day long, тощо
10. Зі словами the top of ...\the end of ...\the beginning of ...\the middle of ...	Look at the top of the page.	
11. З музичними інструментами	He is playing the piano.	

12. Зі словами radio, television	He is listening to the radio. What's on the radio?	He is watching television. What's on television? Але: Can you turn off the TV?
14. Із субстантивованими прикметниками (the + прикметник)	The homeless need help. The young love music.	
15. Національності (населення)	The English, the French, the British, the Irish, the Dutch, the Spanish, the Welsh The Chinese, the Swiss The Italians, the Turks	Але: an Englishman, a Frenchwoman A Chinese, a Swiss An Italian, a Turk
16. Перед словами school, prison, church, hospital	It was really cold in the church. Mary's mother went to the school to visit the teacher.	Але при використанні місця безпосередньо за його призначенням: People pray in church. Mary is a pupil at school.
17. Декади	the 1960s, the 30s	Але: in 1960, 1800

Артикль з власними назвами

The	- -
-----	-----

1. Країни, континенти, міста, тощо.	
Назви держав, які мають загальний іменник: the Russian Federation, the United Kingdom, the United States	Країни: Russia, England, America, Australia, North America, West Africa
Країни у множині: the Netherlands, the Philippines, the Arab Emirates	Міста: Moscow, Kyiv, London Але: the Hague
Назви наступних регіонів: the Crimea, the Caucasus, the Far East, the Riviera, the Midlands, the Lake District, the Middle East	Але: Northern France, South-Eastern Spain
2. Острови.	
Групи островів та півострови: the British Isles, the Kurilas, the Kola Peninsula	Окремі острови та півострови: Cuba, Cyprus, Bermuda
3. Гори.	
Гірські ланцюги The Urals, the Rocky Mountains, the Andes	Піки Everest, Vesuvius
4. Пустелі.	
the Gobi, the Kara-Kum, the Sahara Desert	
5. Вода.	
Океани, моря, річки, озера, канали: the Pacific (Ocean), the Black Sea, the (River) Thames, the Baikal, the English Channel	Якщо стоїть слово lake: Lake Baikal, Lake Ontario; водоспади Niagara Falls; затоки, бухти: Hudson Bay
6. Імена, прізвища.	
Родина: the Ivanovs (Іванови), the Johnsons	Ім'я, прізвища, клички тварин: Mr. Tailor, Uncle John, Victor, Fluffy
З прикметником: the happy Mary, the thirsty Dave або іменником: the writer Robert Burns	З прикметниками young, old, little, poor, dear, lazy, honest: little Tom, poor Mary
7. Інше.	

Школи, коледжи, університети: the University of London (у виразах з of); інші назви з of	Але: London University, Zhytomyr Institute
(Кіно) театри, концертні зали, галереї, музеї, клуби, готелі, відомі місця, ресторани, кафе, бари: the Bolshoi Theatre, the Opera House, the Hermitage, the National Gallery, the Kremlin, the Louvre, the Ritz, the Taj Mahal, the Vatican, the Big Bite	Ресторани, кафе, бари, магазини, банки, які названі на честь людей-засновників, із закінченням –s: Yulia’s, Vladimir’s, McDonalds, Harrods чи названі на честь місцевості, де знаходяться: London Zoo
	Вулиці, майдани, провулки, парки: Fifth Avenue, Hyde Park, Broadway, Tverskaya Street Аеропорти, станції: Heathrow Airport, Victoria Station Церкви, собори: St. Paul’s Cathedral, Westminster Abbey
Англійські та американські газети, журнали, періодичні видання: The Times, The Sun, The American Scientist	Українські газети, журнали, періодичні видання: Arguments and Facts, Newsweek
Спортивні події: the Olympic Games, the World Cup	Свята: Christmas, Easter

Займенник (Pronoun)

Займенник – частина мови, яка означає предмет чи ознаку предмета, але не називає його. Кожен іменник може бути замінено на відповідний особовий займенник.

Ann is my friend. She is very nice. I like her.

Peter and Alice were there. They came together. I met them.

Особові займенники (Personal Pronouns)

В ролі підмета (називний відмінок)		В ролі додатка (об'єктний відмінок)	
однина	множина	однина	множина
I	we	me	us
you	you	you	you
he		him	
she	they	her	them
it		it	

Займенник *it* є заміником іменника-неістоти:

I have a book. It's interesting.

Крім того, *it* вводить безособові речення стосовно:

1. Часу: *What time is it? It's 5 o'clock.*

2. Днів тижня, дат: *It's Tuesday today. It's 4 July. It's a workday.*

3. Відстані: *How far is it from Zhytomyr to Kyiv? – It's more than 100 kilometers. It's not far.*

4. Погоди (*it* + hot/wet/cold/sunny/windy/cloudy тощо): *It's not cold today. It was windy yesterday.*

(*it* + дієслова, що позначають опади: rain/snow/hail/sleet/freeze):
It snows here in winter. It was raining heavily yesterday.

5. Відношення до певної дії (*it* + прикметники: nice/pleasant/wonderful/cheap/difficult/easy тощо + to-infinitive): *It's nice to meet you. It was difficult to find him.*

Групи займенників

Займенники	однина	множина
Присвійні	my/mine your/yours his her/hers its	our/ours your/yours their/theirs
Вказівні	this that it same, such	these those same, such
Питальні	who (whom), what, which, whose (в питальних реченнях)	

Відносні	who (whom), what, which, whose (в означальних реченнях)	
Сполучні	who (whom), what, which, whose (в додаткових та інших підрядних реченнях)	
Зворотні	myself yourself himself herself itself	ourselves yourselves themselves
Взаємні	each other, one another	
Заперечні	no, nobody (no one), none, nothing, neither	
Неозначені	some-, any-, no-, every-, all, both, each, much, many, a lot of, other, another, one, (a) few, (a) little, either	

Неозначені займенники (Indefinite pronouns)

Стверджувальне речення	Заперечне речення	Питальне речення
Some (якійсь, якась кількість) No (робить речення заперечним - немає) Any (будь-який)	Any	Some/any
Every (кожний)		
Something (щось) Nothing (нічого) Anything (будь-що)	Anything	Something/anything
Everything (все)		
Somebody/ Someone (хто-небудь) Nobody/ No one (ніхто) Anybody (будь-хто)	Anybody Anyone	Somebody/anybody Someone/anyone
Everybody/Everyone (кожний, всі)		
Somewhere (десь) Nowhere (ніде) Anywhere (будь-куди)	Anywhere	Somewhere/ anywhere
Everywhere (всюди)		

I have some sugar at home.
I don't have any sugar at home.
Do you have some/any sugar at home?
Every student spoke well.
I have no sugar at home.
No student spoke well.
I can find something at home.
I can't find anything at home.
Can you find something/anything at home?
Everything is fine.
I know nothing.
I can find somebody/someone.
I can't find anybody/anyone.
Can you find somebody/someone, anybody/anyone?
Everybody/everyone was present.
Nobody/No one knew about it.
I can find it somewhere.
I can't find it anywhere.
Can you find it somewhere/anywhere?
I was looking for it everywhere.
I have nowhere to go.

*Any та його похідні у стверджувальних реченнях вживаються у значення «будь-який, кожний», «будь-що», «будь-хто, кожний», «будь-де, всюди»:

Give me any advice.
Anything will be useful.
Anybody can do it.
I'd like to go anywhere.

Прикметник (Adjective)

Прикметник – це самостійна частина мови, яка визначає ознаку предмета, тобто його якість чи властивість та відповідає на питання «який?»: *nice, dirty, brown, Russian, wooden, foreign*.

В англійській мові прикметники не змінюються за родами, відмінками, числами. За значенням поділяються на якісні (визначають ознаку предмета, якою він володіє у більшій чи меншій мірі: *wide, strong*) та відносні (вказують на зв'язок даного предмета з іншим: *golden, Ukrainian*). Якісні прикметники мають

ступені порівняння, в свою чергу, відносні прикметники – не мають ступенів порівняння.

Ступені порівняння прикметників (Degrees of Comparison)

Шляхи утворення	Початкова форма	Порівняльний ступінь	Найвищий ступінь
1. Всі односкладові прикметники	strong wide big	+er stronger wider bigger	+ the ...est the strongest the widest the biggest
2. Двоскладові, що закінчуються на -er, -y, -ow, -le	clever happy narrow simple	cleverer happier narrower simpler	the cleverest the happiest the narrowest the simplest
3. Прикметники, що мають два чи більше двох складів	important beautiful famous	more + початкова форма прикметника more important more beautiful more famous	the most + початкова форма прикметника the most important the most beautiful the most famous
4. Деякі мають інший корінь	good bad little many much	better worse less more	the best the worst the least the most

Особливості утворення (-er, -est)

1. Якщо прикметник закінчується на приголосний і перед ним стоїть короткий голосний, відбувається подвоєння:

big – bigger – the biggest

hot – hotter – the hottest

wet – wetter – wettest

2. Якщо прикметник закінчується на -y і перед ним стоїть приголосний, -y змінюється на -i перед -er, -est:

happy – happier – the happiest
pretty – prettier – the prettiest
busy – busier – the busiest

3. Якщо прикметник закінчується на *-e*, воно випадає перед *-er, -est*:

wide – wider – the widest
simple – simpler – the simplest
nice – nicer – the nicest

Порядок вживання прикметників

Часто при описі предмета чи особи вживається декілька прикметників. Першу позицію займають артиклі чи займенники, після них по порядку прикметники:

- загальна характеристика – expensive, pretty, strong, noisy;
 - розмір – little, long, big, huge;
 - вік/температура – old, young, cold, hot;
 - форма – round, square, oval, rectangular;
 - колір – black, khaki, yellow, white;
 - національність – Italian, Ukrainian, Russian, English;
 - матеріал – rubber, metal, paper, cotton;
 - призначення – baseball, table, toy, everyday.
- *his big round white rubber ball*;
 - *an interesting old Italian story*;
 - *a strong big young Ukrainian man*.

Прикметники із закінченням *-ed, -ing*

-ed	-ing
<i>Виражає, як людина себе відчуває</i>	<i>Описує річ чи людину, яка спричинила це відчуття</i>
I am bored by the lesson. She was tired after her trip. The boy was frightened.	The lesson is boring. Her trip was tiring. The movie was frightening.

Прислівник (Adverb)

Прислівник – частина мови, яка описує, як, де і коли відбувається дія. Прислівник може бути одним словом чи групою слів. В реченні прислівник визначає, доповнює дієслово, прикметник чи інший прислівник. Прислівники поділяються на:

4. Прислівники часу – *after, before, early, late, now, still, soon, today, yesterday*, в тому числі питальні – *when, where, why, how*.

5. Прислівники частоти – *always, never, rarely, occasionally, generally, sometimes, often, usually, seldom*.

6. Прислівники місця та напрямку – *here, there, inside, abroad*.

7. Прислівники способу дії – *badly, kindly, quickly, fast, suddenly*.

8. Прислівники ступеня – *very, so, rather, almost, much, little, too, extremely, really*.

Порядок вживання прислівників у реченні

Якщо в реченні є кілька прислівників, вони вживаються у наступному порядку:

1) Прислівники способу дії;

2) Прислівники місця;

3) Прислівники часу.

They didn't have a good time there yesterday.

The mechanic worked hard here on Saturday.

Більшість прислівників способу дії утворюються за допомогою додавання суфікса *-ly*, найчастіше до основи прикметника:

bad – badly, clear – clearly, quiet – quietly.

Якщо прислівник утворюється від прикметника, що закінчується на *-y*, то *y* змінюється на *i*: *easy – easily, happy – happily*.

Якщо прислівник утворюється від прикметника, що закінчується на *-le, -ue*, то *e* випадає: *true – truly, simple – simply*.

Деякі слова, що закінчуються на *-ly*, є прикметниками: *friendly, lonely, ugly, lovely*.

Деякі прислівники за формою співпадають з прикметниками: *hard, long, early, fast, late, straight*.

Зверніть увагу: *late* (пізно, пізній) – *lately* (останнім часом);

hard (тяжко, тяжкий) – *hardly* (ледве);

near (близько, близький) – *nearly* (майже).

Прикметнику *good* відповідає прислівник *well*.

He is a good student. – He studies well.

Прислівники способу дії описують дієслово (як відбувається дія). Після смислових дієслів вживаються прислівники: *He swims well. She sings beautifully. She cooks deliciously.*

Після дієслів-зв'язок вживаються прикметники: *The song sounds good. The bread smells delicious. You look beautiful.*

Прислівники ступеня підсилюють значення прикметника: *That movie was really good! They are rather shy.*

Ступені порівняння прислівників

1. Односкладові прислівники та прислівник *early* утворюють порівняльний ступінь за допомогою додавання – *er*, найвищий – *est*:

late – later – the latest;

hard – harder – the hardest;

early – earlier – the earliest;

Tim came later than anyone else.

2. Прислівники, які утворилися за допомогою суфікса –*ly*, утворюють ступені порівняння за допомогою слів *more*, *the most* відповідно:

quietly – more quietly – the most quietly;

carefully – more carefully – the most carefully;

You should drive the most carefully at night.

3. Деякі прислівники мають нестандартні форми:

well – better – the best;

badly – worse – the worst;

much – more – the most;

little – less – the least;

Can you talk a little less loudly?

Слова *a little*, *much* уточнюють значення прислівника у порівняльному ступені:

He came much later than he had to. The students worked a little harder this semester.

Місце прислівників частоти у реченні

not ever/seldom; occasionally; often; nearly; always; never; hardly; ever; rarely; sometimes; very often/frequently; generally; usually; normally.

1. Прислівник займає місце між підметом та смисловим дієсловом, коли воно виражено одним словом (без допоміжного):

I sometimes go out at weekends.

She often had dinner at the restaurant.

2. Якщо є допоміжне дієслово, прислівник займає місце після допоміжного, але перед інфінітивом чи дієприкметником:

I have never seen him.

She didn't frequently speak to me.

She is nearly always seen there.

У питальних реченнях прислівник займає місце після підмета:

Do you often visit your parents?

Have you ever seen him?

3. У реченнях виключно з дієсловом *be* прислівник займає місце після дієслова *be*:

He is hardly ever/never late.

The teacher is always on time.

They aren't often present.

У питальних реченнях прислівник займає місце після підмета:

Is he always on time?

Are they never late?

4. Більшість прислівників можуть також вживатися на початку, всередині чи в кінці розповідного речення та в кінці чи всередині питального речення:

Very often I play football. I play football very often. I often play football.

Sometimes I don't do my morning exercises. I don't always do my morning exercises. I don't do my morning exercises sometimes.

Do you play football very often? Do you often play football?

Always, never не вживаються на початку чи в кінці речення.

Дієслово (Verb)

Дієслово – частина мови, що означає дію чи процес і відповідає на питання що робити? що зробити?. Дієслова мають категорії часу (теперішній, минулий, майбутній), виду, числа, особи, стану (активний, пасивний) та способу (дійсний, наказовий, умовний). В реченні дієслово найчастіше виконує функцію присудка і є ядром речення. Виділяються такі типи дієслів.

1. Сміслові дієслова – мають самостійне значення, виражають дію або стан (*to live, to play, to work, to draw, to function*).

2. Допоміжні дієслова (*to be, to do, to have, will*).

3. Модальні дієслова (*can/could, may/might, must, have to, should, ought to, shall, will, would, need тощо*).

4. Дієслова-зв'язки (*to be, to become, to remain, to get, to look, to sound тощо*).

Форми дієслова та умовні позначення

- 1) to-infinitive (інфінітив – I форма дієслова) – to go, to play;
- 2) V1 (I форма дієслова без частки to) – go, play;
- 3) V1 + es/s – goes, plays;
- 4) V2 (II форма дієслова) – went, played;
- 5) V3 (III форма дієслова, дієприкметник II) – gone, played;
- 6) Ving (I форма дієслова без частки to + закінчення -ing, дієприкметник I) – going, playing;
- 7) + – стверджувальне речення;
- 8) - – заперечне речення;
- 9) ? – питальне речення.

Ключ до використання часових форм в англійській мові – це знання правильного допоміжного дієслова. Допоміжні дієслова не використовуються:

1) у стверджувальних реченнях у теперішньому неозначеному: *She reads books* (допоміжне дієслово *do/does* з'являється у заперечних та питальних реченнях).

2) у стверджувальних реченнях у минулому неозначеному: *They saw a good movie* (допоміжне дієслово *did* з'являється у заперечних та питальних реченнях).

3) у стверджувальних наказових реченнях: *Open it!* (допоміжне дієслово *do* з'являється у заперечних реченнях).

Схема часових форм

Активний стан

Активний стан	Теперішній		Минулий		Майбутній	
	Неозначені часи	+ V1	+ V1 + (s/es) (he, she, it)	+ V2		will*V1
- ?do*V1		-? (does)*V1 (he, she, it)	- ?(did)*V1			
Тривалі часи	am*Ving (I)	is*Ving (he, she, it)	are*Ving (you, we, they)	w as*Ving (I, he, she, it)	w ere *Ving	will*be Ving

Завершені часи	have*V3	has*V3 (he, she, it)		had*V3		will*have V3
Завершено-тривалі часи	have*been Ving	has*been Ving (he, she, it)		had*been Ving		-
Пасивний стан						
Неозначені часи	am*V3 (I)	is*V3 (he, she, it)	are*V3 (we, you, they)	was*V3 (I, he, she, it)	were*V3 (we, you, they)	will*be V3
Тривалі часи	am*being V3	is*being V3	are*being V3	was*being V3	were*being V3	-
Завершені часи	have*been V3	has*been V3 (he, she, it)		had*been V3		will*have been V3

*Заперечна частка not ставиться після знака *.*

Часові форми у таблицях (активний стан) Неозначені часи

Present Indefinite теперішній неозначений + V1 - ? do*V1 + he, she, it V1 +	Дія відбувається регулярно, постійно, завжди, незалежно від волі людини, чи виражає констатацію факту	every day/ evening/year always usually often sometimes seldom never	I <u>go</u> to the university every day. She <u>goes</u> to the university every day. I <u>don't go</u> to the university every day. She <u>doesn't go</u> to the university every day. <u>Do you go</u> to	Я ходжу в університет кожного дня. Вона ходить в університет кожного дня. Я не ходжу до університету кожного
--	---	--	---	--

(s/es) -? does*V1			the university every day? <u>Does she go to</u> the university every day?	дня. Вона не ходить в університе т кожного дня. Ти ходиш в університе т кожного дня? Вона ходить в університе т кожного дня?
Past Indefinit e минули й неознач ений + V2 - ?did*V1	Дія відбулася у минулому 1. З правильни ми дієсловами 2. З неправильн ими дієсловами	yesterday in 1989 last month/week /year yesterday morning 2 minutes/day s ago	1. I <u>went</u> to the university yesterday. I <u>didn't go</u> to the university yesterday. <u>Did you go</u> to the university yesterday? 2. I <u>played</u> soccer yesterday. I <u>didn't play</u> soccer yesterday. <u>Did you play</u> soccer yesterday?	1. Я ходив в університе т вчора. Я не ходив в університе т вчора. Ти ходив в університе т вчора? 2. Я грав у футбол вчора. Я не грав у футбол вчора. Ти грав у футбол вчора?
Future Indefinit	Дія відбуватим	tomorrow in 2010	I <u>will go</u> to the university	Я піду в університе

е майбутн їй неознач ений will*V1	ється у майбутньо му	next week/month /year in 5days/minut es/hours	next month. I <u>won't go</u> to the university next month. <u>Will</u> you go to the university next month?	т наступног о місяця. Я не підю в університе т наступног о місяця. Ти підеш в університе т наступног о місяця?
--	----------------------------	--	--	--

Тривалі часи

Present Continuous теперішній тривалий am*Ving (I) is*Ving(he, she,it) are*Ving (you,we,the y)	1. Дія відбуваєтьс я в момент мовлення	now at the moment	1. I <u>am</u> <u>playing</u> soccer now. I <u>am not</u> <u>playing</u> soccer now. <u>Are</u> you <u>playing</u> soccer now?	1. Я граю у футбол зараз. Я не граю у футбол зараз. Ти граєш у футбол зараз?
	2. Запланован а дія у майбутньому у	tomorrow next week/mon th/ year	2. I <u>am going</u> to school next month. I <u>am not</u> <u>going</u> to school next month. <u>Are</u> you <u>going</u> to school next month?	2. Я йду до школи наступного місяця. Я не йду до школи наступного місяця. Ти йдеш до школи наступного місяця?

Past Continuous минулий тривалий was*Ving (I, he, she, it) were *Ving	1. Дія саме відбувалася у минулому, коли відбулася інша (одноразова) дія		1. I <u>was playing</u> soccer when you called. I <u>was not playing</u> soccer when you called. <u>Were you playing</u> soccer when I	1. Я грав у футбол, коли ти подзвонив. Я не грав у футбол, коли ти подзвонив. Ти грав у футбол, коли я подзвонив?
	2. Дія відбувалася у певний час у минулому	yesterday at this time yesterday morning	2. I <u>was playing</u> soccer at this time yesterday. I <u>wasn't playing</u> soccer at this time yesterday. <u>Were you playing</u> soccer at this time yesterday?	2. Я грав у футбол вчора в цей час. Я не грав у футбол вчора в цей час. Ти грав у футбол вчора в цей час?
Future Continuous майбутній тривалий will*be Ving	Дія відбуватиметься у майбутньому у певний час	tomorrow at 5 o'clock next month/year at this time	I <u>will be playing</u> soccer at this time tomorrow. I <u>will not be playing</u> soccer at this time	Я гратиму у футбол завтра в цей час. Я не гратиму у футбол завтра в цей час.

			tomorrow. <u>Will</u> you <u>be</u> <u>playing</u> soccer at this time tomorrow?	Ти гратимеш у футбол завтра в цей час?
--	--	--	---	--

Завершені часи

<p>Present Perfect теперішній завершений have*V3 has* V3(he, she, it)</p>	<p>1. Дія почалася у минулому і продовжується до теперішнього о 2. Дія щойно відбулася у минулому чи у певний період часу, який ще не закінчився 3. Дія відбулася у минулому і важливий її результат 4. Дія відбулася у минулому, неважливо, коли саме</p>	<p>since, for, recently, today, this week/year/month, these days, just, already, yet</p>	<p>1. He <u>has had</u> a car since May. I <u>have been</u> a teacher for 10 years. 2. I <u>have seen</u> him recently/today. She <u>has just finished</u> work. She <u>has not finished</u> work. <u>Has she finished</u> work? 3. Look! He <u>has painted</u> the wall. She <u>has written</u> three letters. 4. <u>Have you ever read</u> this book? I <u>haven't been</u> to London yet. I <u>have met</u> Mother Queen.</p>	<p>1. Він має машину з травня. Я працюю вчителем 10 років. 2. Я бачив його недавно/сьогодні. Вона тільки що закінчила роботу. Вона не закінчила роботу. Вона закінчила роботу? 3. Подивись! Він пофарбував стіну. Вона написала три листа. 4. Ти вже читав цю книгу? Я ще не був в Лондоні. Я знайомий</p>
---	---	---	--	--

				з королевою-матір'ю.
Past Perfect минулий завершений had*V3	1. Дія відбулася у минулому до якоїсь іншої минулої дії 2. Дія відбулася до певного моменту в минулому	when he came before she called by June, by the summer	1. I <u>had already eaten</u> dinner when he came. 2. I <u>had already eaten</u> dinner by 6. I <u>had not eaten</u> dinner by 6. <u>Had you eaten</u> dinner by 6?	1. Я вже пообідав, коли він прийшов (спочатку я пообідав, потім він прийшов). 2. Я пообідав до 6 години. Я не пообідав до 6 години. Ти пообідав до 6 години?
Future Perfect майбутній завершений will*have V3	Майбутня дія, що завершиться до певного періоду чи до певної події у майбутньому	by next year, by the end of this month, by 6	He <u>will have passed</u> his exams by the summer. He <u>will not have passed</u> his exams by the summer. <u>Will he have</u>	Він складе екзамени до літа. Він не складе екзамени до літа.

			<u>passed</u> his exams by the summer?	Він складе екзамени до літа?
--	--	--	--	------------------------------

Завершено – тривалі часи

Present Perfect Continuous теперішній завершено-тривалий have*been Ving has*been Ving (he, she, it)	Дія почалася у минулому і продовжується до теперішнього (важливим є процес, а не результат)	since, for, all morning/day	She <u>has been writing</u> letters all morning. She <u>has not been writing</u> letters all morning. <u>Has she been writing</u> letters all morning?	Вона пише листи весь ранок. Вона не пише листи весь ранок. Вона пише листи весь ранок?
Past Perfect Continuous минулий завершено-тривалий had*been Ving	Дія відбувалася у минулому тривалий час до іншої дії у минулому	until I called	She <u>had been writing</u> letters until I called. She <u>had not been writing</u> letters. <u>Had she been writing</u> ?	Вона писала листи, доки я не подзвонив. Вона не писала листи. Вона писала листи?

Таблиця неправильних дієслів

Інфініти в	Форма минулого часу (V2)	Дієприкметн ик II (V3)	Переклад
arise	arose	arisen	виникати
be	was, were	been	бути, знаходитися
beat	beat	beaten	бити
become	became	become	ставати
begin	began	begun	починати
bite	bit	bitten	кусати
blow	blew	blown	дути
break	broke	broken	ламати
bring	brought	brought	приносити
build	built	built	будувати
burn	burnt	burnt	горіти
buy	bought	bought	купувати
catch	caught	caught	ловити; упіймати
choose	chose	chosen	обирати
come	came	come	приходити
cost	cost	cost	коштувати
cut	cut	cut	різати
dig	dug	dug	копати
do	did	done	робити
draw	drew	drawn	малювати
drink	drank	drunk	пити
drive	drove	driven	вести машину
eat	ate	eaten	їсти
fall	fell	fallen	падати
feed	fed	fed	годувати
feel	felt	felt	відчувати
fight	fought	fought	битися; боротися
find	found	found	знаходити
fly	flew	flown	літати
forget	forgot	forgotten	забувати
forgive	forgave	forgiven	прощати
freeze	froze	frozen	морозити; замерзати

get	got	got/gotten	отримувати
give	gave	given	давати
go	went	gone	ходити
grow	grew	grown	вирощувати
hang	hung	hung	вішати
have	had	had	мати
hear	heard	heard	чути
hide	hid	hidden	ховати
hit	hit	hit	ударяти
hold	held	held	тримати; проводити (лекцію)
hurt	hurt	hurt	боліти; поранити
keep	kept	kept	тримати
know	knew	known	знати
lay	laid	laid	класти
learn	learned/learnt	learned / learnt	вчити
leave	left	left	залишати; покидати
lend	lent	lent	давати в борг
let	let	let	дозволяти
lie	lay	lain	лежати
lose	lost	lost	втрачати; губити
make	made	made	робити
mean	meant	meant	означати
meet	met	met	зустрічати
pay	paid	paid	платити
put	put	put	класти
quit	quit	quit	кидати
read	read	read	читати
ride	rode	ridden	їхати верхи; їхати
ring	rang	rung	дзвонити
rise	rose	risen	підніматися
run	ran	run	бігти
say	said	said	казати
see	saw	seen	бачити
sell	sold	sold	продавати
send	sent	sent	відправляти
shake	shook	shaken	трясти

shine	shone	shone	світити
shoot	shot	shot	стріляти; знімати (фільм)
show	showed	shown	показувати
shut	shut	shut	закривати
sing	sang	sung	співати
sink	sank	sunk	тонути
sit	sat	sat	сидіти
sleep	slept	slept	спати
speak	spoke	spoken	говорити
speed	sped	sped	перевищувати швидкість
spend	spent	spent	проводити; витрачати
stand	stood	stood	стояти
steal	stole	stolen	красти
stick	stuck	stuck	застрявати; прилипати
swear	swore	sworn	присягатися
swim	swam	swum	плавати
take	took	taken	брати
teach	taught	taught	навчати
tell	told	told	розповідати
think	thought	thought	думати
throw	threw	thrown	кидати
understand	understood	understood	розуміти
wake	woke	woken	просинатися
wear	wore	worn	носити (одяг)
win	won	won	перемагати
withdraw	withdrew	withdrawn	знімати гроші
write	wrote	written	писати

СКОРОЧЕННЯ СЛІВ

Скорочення допоміжних дієслів

am – ‘m	I’m
is – ‘s	he’s; she’s; it’s
are – ‘re	we’re; you’re; they’re
have – ‘ve	I’ve; we’ve; you’ve; they’ve
has – ‘s	he’s; she’s; it’s
had – ‘d	I’d; he’d; she’d; we’d; you’d; they’d
will – ‘ll	I’ll; he’ll; she’ll; it’ll; we’ll; you’ll; they’ll
would – ‘d	I’d; he’d; she’d; we’d; you’d; they’d

Скорочення заперечної форми допоміжних та модальних дієслів

is + not = isn’t	has + not = hasn’t	do + not = don’t	can + not = can’t
are + not = aren’t	have + not = haven’t	does + not = doesn’t	could + not = couldn’t
was + not = wasn’t	had + not = hadn’t	did + not = didn’t	will + not = won’t
were + not = weren’t			would + not = wouldn’t
			should + not = shouldn’t
			must + not = mustn’t
			need + not = needn’t

Інші скорочення – ‘s (s’)

1. Спонування до спільної дії - *let + us = let’s*:

Let’s do it. Let’s read.

2. Присвійний відмінок іменника:

My brother’s computer is very expensive.

The children’s toys are in the box.

The boys’ coats are in the closet.

Зверніть увагу: -‘s може позначати

1. Is: *Ann's at home.*
2. Has: *Ann's a lot of friends.*
3. Присвійний відмінок іменника: *Ann's house is not very far.*
4. Let + us: *Let's listen to the tape.*

Словосполучення найбільш уживаних дієслів

HAVE

- lunch, dinner, a drink, a meal;
- a baby;
- a look ;
- a wash, a bath, a shower;
- an argument, a fight;
- a conversation, a chat;
- a party.

DO

- the shopping;
- the housework, the washing, the cleaning, the ironing, the cooking;
- the dishes, (BrE) the washing-up;
- good;
- business;
- harm, damage;
- your homework;
- someone a favour;
- enough;
- right/wrong;
- a deed;
- one's hair;
- one's duty;
- one's best;
- 50 miles per hour.

MAKE

- an attempt, an effort;
- lunch, dinner, a drink, a meal;
- a decision;
- a choice;
- changes, arrangements, plans;
- payments;
- a contribution;
- progress;
- a mistake, an error;
- a suggestion, an offer;
- a request;
- a promise;
- an excuse, an apology;
- a speech;
- a (phone) call;
- noise;
- a good impression;
- an exception;
- peace/war;
- love;
- money/a profit.

GIVE

- birth;
- a promise;
- someone a warning;
- someone permission;
- someone an order;
- someone your word;
- someone a hand;
- someone attention;
- a performance, a concert;
- a talk, a speech;
- someone a call/ring;
- someone a smile, a kiss, a hug.

TAKE

- action;
- a chance, a risk;
- a bath, a shower;
- a look, a deep breath;
 - a walk, exercise;
- a holiday, a trip, a break, a rest;
- a seat;
- a photograph, a picture.

PAY

- attention;
- someone a visit;
- someone a call;
- someone a compliment;
- your respects (офіційне).

HOLD

- a conversation (офіційне);
- a meeting, a conference;
- a referendum, an election;
- a party, a festival.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-український термінологічний словник-довідник із соціальної роботи [уклад. А. Журавський, І. Байбакова, Н. Гайдук та ін.] ; за ред. А. Журавського, І. Байбакова, Н. Гайдук. Львів, 2004. 214 с.
2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словни. К. : Либідь, 1997. 376 с.
4. Коваленко А. Я. Общий курс научно-технического перевода: Пособие по переводу. Киев : «Фирма «ИНКОС», 2003. 320 с.
5. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019. 189 с.
6. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
7. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: Підручник. Київ: Каравела, 2015. 189 с.
8. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи. Заг.ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. Ужгород: УжНУ, Вид-во “Мистецька лінія”, 2001. 152 с.
9. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій : навчально-методичний посібник. Житомир: ЖДУ, 2008. 259 с.
10. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
11. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників. За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. К. : УДЦССМ, 2000. 260 с.
12. Соціальна робота [Текст]: [Навчальний енциклопедичний словник-довідник]. За науковою ред. д.с.н., проф. В.М. Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів: “Новий Світ - 2000”, 2020. 61 с.
13. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
14. Глумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи. упор. Л. В. Лохвицька. 2-ге вид., оновл. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 232 с.

15. Advanced Grammar in Use / Martin Hewings. A self-study reference and practice book for advanced students of English. With Answers, 3rd. edition, 2016. 296 p.
16. American Heritage Dictionary of the English Language. Boston: Houghton Mifflin Company, 1992. 1932.
17. Baca L. The Bilingual Special Education Interface / L. Baca. Prentice Hall. 2009. 464 p.
18. Casson P. Social Work Courses: Their Structure and Content (Study 5). London, Central Council for Education and Training in Social Work, 1992. 163 p.
19. English Grammar in Use / Raymond Murphy. A self-study Reference and Practice Book for Intermediate Students. With Answers, 4th. ed., 2016. 398 p.
20. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs / Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.
21. Johnson M. Handbook of Research on Multicultural Education / M. D. Johnson. Jossey – Bass, 2003. 1120 p.
22. Global Definition of Social Work / IFSW, IASSW. 2014. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work//>
23. Global social work education- crossing borders blurring boundaries / Eds. C. Noble, H. Strauss and B. Littlechild. Sydney: Sydney University Press, 2014.
24. Goud N., Taylor I. Reflective Learning for Social Work: Research, Theory and Practice. Routledge, 2017, 176 p.
25. International Social Work: Issues, Strategies, and Programs / Ed. by D. Cox, M. Pawar. 2d ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2012. 640 p.
26. Longman Dictionary of Contemporary English / [Summers Della]. Longman (Pearson Education Limited). 2000. 1568.
27. Longman Dictionary of American English 4th ed / [Summers Della]. – Longman Pearson. 2009. 1204.
28. Longman Phrasal Verbs Dictionary / [Summers Della]. Longman Pearson. 2017. 622.
29. Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary, Springfield, Massachusetts: Merriam-Webster, Incorporated, 2008. 1994.
30. OED (Oxford English Dictionary), online, URL: <https://www.oed.com/>.

31. Oxford Advanced Learner's Dictionary / [Sally Wehmeier, Michael Ashby, A. Hornby]. – Oxford University Press. 2006. 1422.
32. Sheehan, Michael J. Word Parts Dictionary. Standard and Reverse Listings of Prefixes, Suffixes, Roots and Combining Forms, 2nd Ed. Jefferson, North Carolina: McMarland & Company, Inc., Publishers, 2008. 874.
33. Yanicki S.M., Kushne K. E., and Reutter L. Social inclusion/exclusion as matters of social (in)justice: a call for nursing action // Nursing Inquiry. 2015. Vol. 22. P. 121– 133.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЗЧИК ТЕРМІНІВ

А

Агресивність – aggressiveness, 97
Агресивна поведінка – aggressive behavior, 98
Адаптація соціальна – social adaptation, 99
Адиктивна поведінка – addictive behavior, 101
Адресна допомога - case assistance, 102
Альтруїзм – altruism, 103

Б

Бездоглядність дитяча – children homelessness, 104
Бездомні – homeless, 105
Безпритульні діти – homeless children, 107
Безробіття – unemployment, 108
Будинок дитини – orphanage, 110

В

Віктимологія – victimology, 110
ВІЛ – HIV, 112
Виховання соціальне – social education, 114
Волонтерський рух – volunteerism, 115

Г

Гарантії соціальні - social guarantees, 117
Гендер – gender, 119
Групова соціальна робота – group social work, 120
Гуманізм – humanism, 120

Д

Девіантна поведінка – deviant behavior, 121
Делінквентна поведінка – delinkvent behavior, 123
Депривація – deprivation, 125
Дитина – a child, 126
Дитячий будинок сімейного типу – family-type orphanage, 127

Е

Емпатія – empathy, 128
Етика соціальної роботи – social work ethics, 129
Етичні принципи – ethical principles, 130

Ж

Життєва криза – life crisis, 131

З

Заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування – institutions for orphans and children deprived of parental care, 132
Захист соціальний – social protection, 133

I

- Інвалідність – disability, 135
Індивідуальна соціальна робота – case work, 136
Інклюзивна освіта – inclusive education, 136
Інститути соціальні – social institutions, 138

K

- Конвенція ООН про права дитини – the UN Convention on the Rights of the Child, 139
Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – European Convention on Human Rights, 141
Корекція – correction, 142

L

- Лідер неформальний – informal leader, 143
Лідер формальний – formal leader, 144

M

- Мала соціальна група – a small social group, 144
Маргінали – marginals, 146
Менеджмент соціальної роботи – management of social work, 147
Молодіжні громадські організації – youth non-governmental organizations (youth NGO), 148

N

- Навчання соціальне – social learning, 149
Наркоманія – drug addiction, 150
Насильство – violence, 151
Неурядові організації – non-governmental organizations (NGOs), 152

O

- Обдарованість – talent (genius), 154
Об'єкти соціальної роботи – objects of social work, 155
Опіка – ward (care), 156
Освіта соціальна – social education, 157

P

- Поведінка соціальна – social behavior, 158
Політика соціальна – social policy, 159
Принципи соціальної роботи – principles of social work, 160
Профілактика соціальна – social prevention, 161
Притулок для неповнолітніх – asylum for minors, 162

R

- Реабілітація – rehabilitation, 163
Реклама соціальна – social advert, 164
Ресоціалізація – resocialization, 165

Роль соціальна – social role, 166

С

Сім'я – a family, 167

Складні життєві обставини – difficult life circumstances, 168

Соціалізація – socialization, 170

Соціальна адаптація – social adaptation, 172

Соціальна діагностика – social diagnosis, 173

Соціальна допомога – social assistance, 174

Соціальна педагогіка – social pedagogics, 175

Соціальна профілактика – social prevention, 177

Соціальна реабілітація – social rehabilitation, 179

Соціальна робота – social work, 181

Соціальна стратифікація – social stratification, 183

Соціальне виховання – social education, 184

Соціальне обслуговування – social services, 185

Соціальний проект – social project, 187

Соціальне середовище – social environment, 188

Соціальні інститути – social institutions, 189

Соціальне сиртство – social orphanage, 190

Соціальні послуги, служби – social services, 191-192

Соціальний гуртожиток – social hostel, 193

Соціальний захист – social protection, 194

Соціальний педагог – social pedagogue, 196

Соціальний працівник – social worker, 197

Соціальний супровід – social support, 200

Соціальний центр матері та дитини – social center for mother and a child, 202

Соціально-педагогічна профілактика – socio-educational prevention, 203

Статус дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування – status of orphans and children deprived of parental care, 204

Спеціалізовані соціальні служби – specialized social services, 206

Суб'єкти соціальної роботи – subjects of social work, 207

Т

«Телефон довіри» – «hotline», 209

Терапія соціальна – social therapy, 210

Технологія соціальна – social technology, 211

Толерантність – tolerance, 212

Тренінг – training, 213

У

Українське товариство глухих (УТОГ) – The Ukrainian Deaf Society, 214

Українське товариство сліпих (УТОС) – The Ukrainian Society for Blind People, 214

Усиновлення – adoption, 215

Ф

Форми соціально-педагогічної роботи – forms of social and educational work, 216

Функції соціального педагога – functions of social pedagogue, 217

Функції соціального працівника – functions of social worker, 218

Ц

Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді – Centre for HIV-infected children and youth, 220

Центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх – centers for medical and social rehabilitation of juveniles, 221

Центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями – socio-psychological rehabilitation center for children and youth with disabilities, 222

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – Social Services for Family, Children and Youth (SSFCY), 223

Ш

Шкідливі звички – bad habits, 224

Школа-інтернат для дітей-сиріт – boarding school for orphans, 225

Ю

Юнеско – United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 226

Юнісеф – The United Nations Children's Fund (UNICEF), 227

Я

Я концепція – self-concept (self-construction), 229

Навчально-методичне видання

Автори-укладачі:
ЛІТЯГА Інна Володимирівна
СИТНЯКІВСЬКА Світлана Михайлівна
Заг.ред. проф. **СЕЙКО Наталія Андріївна**

Практикум: соціальна сфера

Workshop book: Social Sphere

Надруковано з оригінал-макета авторів-укладачів

Підписано до друку 15.08.14. Формат 60x90/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 10.93. Обл. вид. арк. 7.94. Наклад 300. Зам. 161.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua